

Ali bo četrti dr. M. D.

Danes, v četrtek, 8. marca, poznamo imena treh kandidatov za najvišjo državniško funkcijo v naši, od socializma neodvisni republiki Sloveniji. Za jutri pa so mladinci oziroma liberalci napovedali nominacijo še enega kandidata, ki naj bi v njihovem imenu zmagal na volitvah, vendar za zdaj še skrivajo njegovo ime pred javnostjo.

Volilci bodo lahko izbirali med Jožetom Pučnikom, ki ga je kandidiral Demos, Milanom Kučanom, za katerim stojita ZKS – stranka demokratične prenovne in socialistična stranka, ter dobrotnikom iz Negove, ki je zbral pet tisoč podpisov in se že razglša za novega predsednika.

Že objavljene liste kandidatov za skupščine kažejo, da so skoraj vsi ugledni, številni manj ugledni in tudi javnosti neznani Slovenci že skoraj razprodani oziroma, da so že pristali na kandidaturu za posamezne stranke. Mladinci, ki so uradno povedali, da zanje nobeden izmed nominiranih kandidatov ni dovolj dober za predsednika Slovenije, se verjetno pogovarjajo z neznano osebo, ki bo lahko z njihovo pomočjo dobila na svojo stran številne neopredeljene volilce kot tudi del tistih, ki so se že odločili za Kučana, Pučnika ali Krambergerja. Nekaj časa smo poslušali govorce, da bodo kandidirali nekoga s škofovskim naslovom, omenjali so tudi nekdanjega rektorja ljubljanske Univerze. Danes torej lahko le ugibamo, ali se bo njihova nominacija ustavila ob teh imenih, ob nekem iz vodstva njihove stranke, ali pa bodo koga izmed zdravnikov kandidirali za svojo zmago na volitvah.

F. K.

V Kopru ustanovljen sindikat novinarjev Slovenije

Race nič več v gosjem redu

Delegati okrog 850 poklicnih novinarjev so v torek, 7. marca, v Kopru, s sprejetjem statuta in programa ustanovili Neodvisni sindikat novinarjev Slovenije.

V njem bodo poskušali ponovno uveljaviti novinarski poklic do ravni, ki jo je že dosegel in jo v svetu ima, izboljšati gmotni položaj novinarjev, zavarovati njihovo avtonomnost in uveljaviti svobodo tiska.

Gre za stanovsko organizacijo, katere glavni cilj je po statutu uresničevanje določil kolektivne pogodbe, varovanje materialnih, socialnih in kulturnih interesov novinarjev, varovanje avtonomnosti novinarskega poklica in njegove integritete, pravic iz dela, socialnih, zdravstvenih pravic in varstva pri delu, utrjevanje solidarnosti v medsebojnih odnosih in sodelovanje o vsebinski zasnovi in vsebinski politiki ter o kadrovske odločitvah v uredništvih.

Neodvisni sindikat novinarjev Slovenije se bo po kongresu Svobodnih sindikatov Slovenije na 2. skupščini odločil o nadaljnjem delovanju znotraj Svobodnih sindikatov Slovenije glede na njihove programske usmeritve, konkretne naloge ter spoznavna zagotovila, da bo novo vodstvo sindikatov sposobno vse te naloge uresničiti v praksi, za nadaljnje sodelovanje in vključitev v to organizacijo. Za predsednika je bil izvoljen Venčeslav Japelj iz Kopra, za podpredsednika pa Tinček Guzej iz ljubljanskega Dela.

J. S.

Iz jugoslovanskih sindikalnih glasil

Mariborski gospodarstveniki obtožujejo politike

Potem ko je minil že tretji mesec od pretirjanja gospodarskih in drugih vezi na črti Slovenija – Srbija so vse pogostejši protesti gospodarstvenikov zaradi političnih potez, ki so porinile podjetja v finančno kapitulacijo. Od samega začetka se je pričevalo, da bo mariborsko gospodarstvo med najbolj prizadetimi v Sloveniji zaradi najboljše gospodarstvenike sodelovanja, ki je bilo v minulih letih postavljeno s Srbijo. Zato so trije znameniti mariborski ekonomisti dr. Rasto Ovin, dr. Ermin Kržičnik in dr. Egon Žižmond pred dvema dnevnoma povsem jasno obtožili Ljubljano zaradi pretirjanja gospodarskega sodelovanja s Srbijo. Trdijo, da bi račun za sedanjo nelikvidnost mariborskega gospodarstva morala v celoti plačati Ljubljana, ker ni uspešno vodila diplomatskih odnosov s Srbijo. Generalni direktor mariborskega Primata, v katerem je zaposlenih okoli 1000 delavcev, poudarja, da bi lahko bil spor s Srbijo rešen v največ 14 dneh, saj je ob napovedi bojkota Srbija zahtevala pojasnilo Slovenije v zvezi s Cankarjevim domom. To še do danes ni

storjeno, zato bo škode vse več, opozarjajo mariborski gospodarstveniki.

Rad (Beograd, 2. 3. 1990)

K ponatisu članka iz Rada moramo vendarle pripomniti, da ga ne objavljamo zato, ker se z njim strinjamo, ampak prav nasprotno! Zaskrbljujoče je le, če omenjeni »mariborski znameniti ekonomisti« resnično tako mislijo. Še posebej, ko smo tudi v beograjskem političnem TV magazinu prejšnji četrtek slišali Andreja Hazabenta, vodjo marketinga v TAM, ki je govoril o odlični kooperaciji s Srbijo. (O naročilih JLA pa nič). Mislimo, da se aktualni politični procesi v Sloveniji, ki so dejansko pripeljali do spora s Srbijo, (ta si je prav zaradi tega omislila bojkot), ne morejo ustaviti v starem kalupu spora med glavnim mestom Slovenije in drugim največjim mestom Slovenije. Tako kot tudi policentrizma ne moremo omejititi na DUO-CENTRIZEM. In – kot da nimamo večjih problemov.

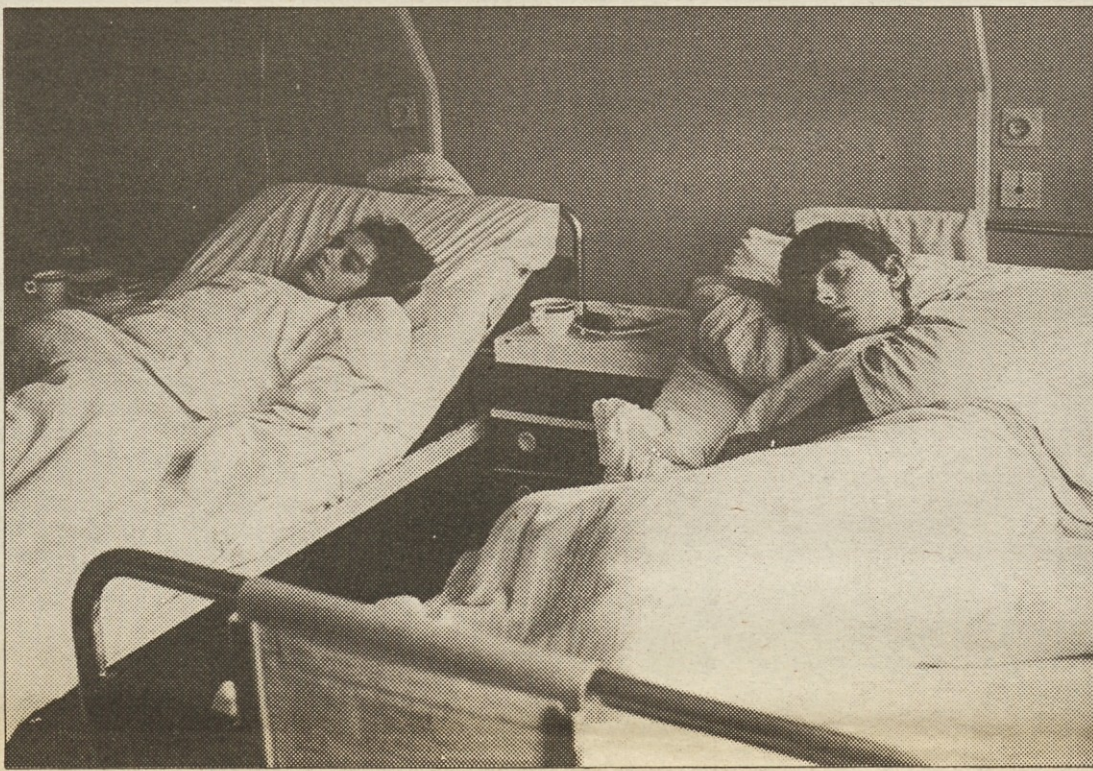
Danes seja republiškega sveta ZSS

Za danes, v petek, 9. marca, je sklicana razširjena seja republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, na kateri bodo sprejeti predlogi kongresnih listin:

- Programski dokumentov Svobodnih sindikatov Slovenije
- Temeljne naloge za obdobje 1990-94
- Statut Zveze svobodnih sindikatov Slovenije
- Poročilo o delu RS ZSS med 11. in 12. kongresom.

V Sindikalnem poročevalcu številka 1 in 2 smo že objavili predloge osnutka statuta in programskega dokumenta ter temeljnih nalog. Po razpravi na seji, na katero so povabljeni tudi člani odbora za pripravo 12. kongresa in člani komisij za pripravo kongresnih listin, bo republiški svet določil predloge kongresnih listin, o katerih bodo končno odločali delegati na prvem kongresu Svobodnih sindikatov Slovenije, ki je sklican za 6. in 7. april 1990.

V nadaljevanju seje pa bodo člani republiškega sveta razpravljali o kandidatih za člane in nosilce funkcij v Zvezi vodilnih sindikatov Slovenije in o članih predsedstva sveta ter se dogovorili o poteku kandidacijskega postopka. V gradivu za sejo so tudi spiski evidentiranih možnih kandidatov za člane republiškega sveta, predsedstva, statutarno komisijo in zvezne sindikalne organe. Na spisku kandidatov za predsednika slovenskih sindikatov so: Jože Antolin, Ervin Hojker, Branko Omerzu, Miha Ravnik, Dušan Rebolj in Jože Šketa, ki soglašajo s kandidaturu.



Delavci so umrli med prevozom na delo. Minuli ponedeljek je v črno zavil sedem družin, enaindvajsetim pa povzročil žalost in trpljenje z najtragičnejšo nesrečo na Celjskem. Malo po peti uri zjutraj je v Izletnikov avtobus, ki vozi delavce iz Krapine proti Celju, s tovornjaka priklopnika, ki ga je vozil 56-letni Alojz Dobnik iz Grobelnega, treščil kup aluminijastih profilov, ki so zdrsnili s tovornjaka. Stirioglate cevi so se kot kopja zarila v nesrečni avtobus in ubile voznika Dragotina Petriča ter Emo Završki, Mirka Pernjeka, Antona Koresa, Darka Šafranko, in Radka Ovčariča, v celjski bolnišnici pa je za poškodbami preminil Vlado Mužek.

Reševalci so iz nesrečnega avtobusa v celjsko bolnišnico in Klinični center v Ljubljano prepeljali še šest hudo in devet lažje ranjenih.

J. S.,
slika Lukas

Je pravilnik o načinu izplačevanja osebnih dohodkov nezakonit?

Vodstvo slovenskih sindikatov je poslalo vsem pristojnim državnim in političnim dejavnikom zahtevo o preverjanju zakonitosti in ustavnosti pravilnika o načinu izplačevanja osebnih dohodkov, načinu sestavljanja obračuna in načinu njegovega pošiljanja SDK.

V zakonu o izplačilu osebnih dohodkov do konca prvega polletja 1990 (Uradni list, SFRJ, št. 87/89) je v 9. členu napisano:

«Funkcionar, ki vodi zvezni upravni organ za delo, zdravstvo, vprašanja borcev in socialno politiko, predpiše način določanja sredstev za izplačilo osebnih dohodkov, sestavljanje in pošiljanje obračunov službi družbenega knjigovodstva.

Predpis iz prvega odstavka tega člena se objavi hkrati z besedilom zakona.»

Na podlagi tega določila zakona je pripravljen in v Uradnem listu SFRJ št. 10/90 objavljen pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika o načinu izplačevanja osebnih dohodkov, načinu sestavljanja obračuna in načinu njenega pošiljanja službi družbenega knjigovodstva.

V citiranem pravilniku, sklicujoč se na 9. člen zakona, se limitira izplačilo neposredne skupne porabe (razen nagrad ob

delovnih jubilejih) v višini povprečnega osebnega dohodka gospodarstva republike ali avtonomne pokrajine, izplačanega za november 1989.

Hkrati je limitirana tudi prehrana delavcev v višini 25 % povprečnega osebnega dohodka na delavca v zadnjih treh mesecih v gospodarstvu republike ali pokrajine.

Ne glede na sklicevanje na zlorabe pri izplačilu skupne porabe in regresa za prehrano pravilnik nima zakonske podlage. Po našem mnenju je možna omejitev le na podlagi poprejšnje razprave v skupščini SFRJ.

Neustrezna rešitev pravilnika v celoti onemogoča pravice delavcev, da razporedijo in izplačajo del sredstev skupne porabe po zaključnem računu skladno z rezultati dela in gospodarjenja (ne gre samo za regres letnega dopusta in socialne pomoči, temveč tudi za razvoj kulture, rekreacije, preventivnega zdravstva in drugih pomoči).

Pravilnik omejuje izplačilo na napačnih pozicijah. Če je nekdo glede na svoj splošni akt preveč izplačal, naj se sankcionira, ne pa, da se sankcionirajo vsi na poprečju.

Predlagam, da se sproži spor o oceni zakonitosti in ustavnosti omenjenega pravilnika iz Uradnega lista SFRJ št. 10/1990.

Brane Mišič

M. H.

Skupaj proti oderuštvo

Velika sejna dvorana republiškega sveta zveze sindikatov Slovenije verjetno že dolgo ni bila tako nabito polna kot včeraj. Na pobudo komisije za športno rekreacijo in oddih delavcev pri republiškem sindikalnem svetu se je namreč sestalo sedemdeset predstavnikov najrazličnejših organizacij, ki imajo svoje počitniške hiše v Termah Čatež. Dejali so, da se nikakor ne strinjajo z visokimi cenami za najrazličnejše storitve v počitniškem naselju. Izdatki za zrak in vodo so po njihovem mnenju presegli v Čatežu že prav razumne meje. Stroški za počitnikovanje so tu že tako astronomsko visoki, da so drage naložbe v zmogljivosti izgubile svoj smisel. Mnogi, po mnenju udeleženc

cev omenjenega sestanka, preprosto niso več kos tekočim izdatkom, čeprav so že na začetku poravnali vse račune: za zidavo, komunalno ureditev in seveda tudi za zemljišče.

Očitki na Terme Čatež in njihov odnos do lastnikov počitniških hiš so bili številni. Lahko pa jih strnemo v dve področji. Gre za previsoko zaračunavanje najrazličnejših storitev – od receptorne službe do izdatkov za kovanje in odvoz smeti – in drugič za neurejeno okolico in neustrezne higienske razmere. »V Čatežu nas obravnavajo kot »tretjerazredni folk«, so poudarili lastniki počitniških objektov. »Od prvotnih obljub je ostalo bore malo. Več kot oderuške cene nam onemogočajo,

da bi svoje počitniške zmogljivosti v celoti izkoristili. Mnogo hišic je praznih. Če bo ostalo pri tem, se bo moral marsikdo odreči tej možnosti za dopustovanje v Termah Čatež...«

Na sestanku v Ljubljani so predstavniki lastnikov omenjenih počitniških zmogljivosti imenovali petčlanski odbor, pred tem so prejšnjega razrešili in se dogovorili za nadaljnjo strategijo. K delu bodo pritegnili tudi potrebne strokovnjake, kajti, kot pravijo, ne pustijo več, da bi jih nekateri v nedogled tako grdo vlekli za nos. Počitniške zmogljivosti so postavili s svojimi žulji, zato tudi želijo, da bi služile svojemu namenu.

Andrej Ulaga

Zveznega odbora sindikata ne potrebujemo

Na sestanku predsednikov in sekretarjev republiških sindikatov vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture 6. marca v Beogradu so se predstavniki Črne gore, Makedonije in Srbije (vključno z Vojvodino, s Kosova so bili odsotni) zavzemali za močan zvezni odbor sindikata, po ključno zasedbo funkcij in strokovno službo na zvezni ravni.

Predstavniki Bosne in Hercegovine, Hrvatske in Slovenije so se zavzeli za deprofesionalizacijo zveznega odbora ter postavitev koordinacijskega odbora samostojnih republiških sindikatov vzgoje, izobraževanja in posebej znanosti in kulture, s tem da bi bil vsako leto drug republiški odbor nosilec koordinacije morebitnih skupnih akcij.

Na seji zveznega odbora, ki bo konec marca, bo verjetno prišlo do odločitve o asimetrični organiziranosti. Zlasti Hrvaška in Slovenija ne vidita potrebe po urejanju nekakšnih skupnih vprašanj na zvezni ravni ter v prihodnje tudi nista pripravljene namenjati sredstev iz članarine za delovanje obsežnih zveznih sindikalnih predstavništev.

V. T.

Predsednik srbske vlade o bojkotu

V oddaji beograjske televizije Tema in dileme je predsednik srbskega izvršnega sveta doktor Stanko Radmilović o srbsko-slovenskih odnosih med drugim dejal:

«Ne gre za blokado, pač pa za manjšo intenzivnost ekonomskih odnosov tudi v vidika posameznih podjetij. V Srbiji ni nihče poskušal kakor koli blokirati dela 222 slovenskih prodajal in odkupnih mest. Govorimo o delovanju političnih in državnih subjektov iz Slovenije, ki je precej razjezilo državljane in gospodarstvenike Srbije. Sicer pa: katera država, katera republika lahko z naklonjenostjo gleda zagovarjanje odcepitev enega izmed svojih delov, kot to dela slovenska politika v odnosu do Kosova?»

Radmilović je krivdo za neuspeh poskusa pomiritve, ki ga je organiziral ZIS, naprtil Sloveniji. Ko so ga gledalci povprašali, zakaj podjetja iz Srbije ne odpuščajo delavcev, zaposlenih v predstavništvih in trgovinah v Sloveniji, je Radmilović odgovoril, da to državnim organom »še na misel ne pride, ker bi bila to nenačelna poteza«.

Ko komentira dejstvo, da na primer, kupci iz Beograda želijo v svojih trgovinah dobiti tudi slovenske proizvode, je Radmilović dejal, da »verjetno ni dosti takšnih kupcev« in da je to stvar, za katero skrbijo trgovske organizacije. Tudi v tej oddaji je Radmilović poudaril, da je moč srbsko-slovenski spor rešiti le, če bo na ekonomskem področju šlo vse v smeri rešitev, ki vodijo v resnično, ne pa v asimetrično federacijo, na političnem področju pa je poudaril dosledno uveljavljanje jugoslovanske politike na Kosovu.

Radmilović se spreneveda in pozablja. Morda pa zanj nič ne pomeni podpora državnega vodje, ki jo je glede blokade dal v srbskem parlamentu.

Ženska – mati, delavka ...

Pred leti so me kolegi iz Komunistične partije prosili, naj napišem uvodnik za 8. marec. Ni bil kaj prida, reči pa moram, da se, če izvezem šoferski izpit, z nobeno stvarjo v življenju še nisem toliko namučila. Pisati o ženskah nikoli ni bila privlačna tema; pisati o ženskah v zvezi z 8. marcem pa je bilo verjetno navdihujoče samo v času, ko je bil ta praznik še prepovedan. Odtlej pa se je zgodilo veliko stvari, zaradi katerih mi ni več težko pisati o ženskah.

Predvsem me, popade jeza, ko v volilnih programih naših strank berem, kaj ponujajo ženskam. Zanimivo je, da so se naenkrat skoraj vsi začeli ženskam dobrikati z obljubami, da jim ne bo več treba delati. Teza, naj bi bilo za žensko »naravno«, da je doma in skrbi za otroke, je tudi nasploh v zrak. Nič več žensk-delavk, žensk-proizvajalk in podobne realsocialistične šare! Ženska-mati, čuvarica domačega ognjišča, ohranjevalka in služabnica naroda, spoštovana in mitično povzdignjena, to lepo vlogo so nam namenili politiki.

Čeprav je v volilnih obljubah veliko dovoljeno, bi bilo vendar dobro, če bi ljudje razmislili, kaj nam ponujajo.

Seveda sem tudi jaz za to, da bi ženske (in zakaj le ženske? zakaj ne vsi ljudje?) lahko izbirali, ali hočejo biti zaposleni ali pa bi se raje ukvarjali z družino. Mislim pa, da je treba odkrito povedati, da za veliko večino slovenskih žensk dilema služba: dom, še



Brez komentarja

dolgo ne bo realna izbira. Vsaj iz treh razlogov: Prvič, naš osebni dohodek. Res, treba se je zavzemati, za večje plače, večje otroške dodatke in podobno, vendar vsi, tudi tisti, ki obljublajo, vemo, da tudi naša majhna povprečna družina danes z enim dohodkom ne more preživeti. Tudi jutri še ne bo.

Drugič, če bi ženske resno vzele priporočilo, naj se posvetijo le svoji naravni vlogi, bi se slovensko gospodarstvo sesulo. Dokaz: vrsta panog, v katerih več kot polovico zaposlenih predstavljajo

ženske (proizvodnja električnih naprav, tekstil, proizvodnja obuvene in galanterije, predelava kemičnih izdelkov, tobačna industrija itd.) Da ne govorim o bankah, turizmu in gostinstvu, izobraževanju in zdravstvu. Izpad ženske delovne sile bi lahko nadomestil le zelo povečan »uvoz delovne sile«. Kaj bi šele rekli varuhi narodne čistosti k temu? Seveda vsi vemo, da se gospodarstvo tako in tako mora prestrukturirati, vsi pa tudi vemo, da to ne gre od danes do jutri.

Tretjič, za precej slovenskih družin, po statistiki okrog petine, je zaslužek matere edini družinski dohodek. Gre za tok, ki ga ni mogoče naprtiti »socialističnemu režimu«, čeprav mu je ta poskušal dati ideološko podlago. Vendar je danes v ZDA in skandinavskih državah okrog 26, na Švedskem pa celo več kot 30 odstotkov družin, ki jih sestavljajo le matere z otroki. Tudi drugod se ta delež povečuje. Lahko, da nam to ni všeč, je pa dejstvo. Kaj si lahko izberejo te ženske?

Torej, navkljub vsem lepim besedam o »naravni« vlogi žensk, je ženska – delavka trenutno in bo še lep čas dejstvo, osebna in tudi družbena potreba. Filozofiranje o naravni ženski vlogi pa lahko postane hvaležen izgovor v primerih, ko se bo postavilo vprašanje odpustitve delavcev. Kolikor je geslo o vrtnitvi žensk k štedilniku nasploh neizvedljivo, pa je v mnogih konkretnih primerih in za mnoge konkretne ženske lahko usodno.

Zato, tovariši politiki, v svojih predvolilnih obljubah nikar ne trosite fraz o spoštovanju žensk in materinstva, ne obljublajte nam izbir, ki jih ni! Raje naredite kaj, da bomo danes, ko moramo (še) delati, delale in živete lažje! In naredite to takoj!

Marija Cigale

Ob stavkah slovenskih učiteljev

Pomanjkljiva šolska upravljaljska zgradba

V slovenskem šolstvu je marsikaj narobe. Predlog bi bil spisek vsega, kar bi morali nasteti v potrditev take trditve. Med vzroki za tako stanje smo največkrat naštevati neustreznost sistema upravljanja in določanja, zlasti nespel projekt svobodne menjave dela, neprimerno porazdelitev pristojnosti in odgovornosti, neustrezno delitev odločanja med občino in republiko in seveda neprimeren položaj znanja in izobraževanja v družbi.

S sprejetjem dopolnil k slovenski ustavi in ustavnega zakona so bili izpolnjeni nekateri pogoji za spreminjanje razmer. Mislim predvsem na to, da je vlada dobila praktično vsa pooblastila na področju izobraževanja, pristojnosti so torej na pravem mestu, ni več delitve na ministra z odgovornostjo in na sis z denarjem.

Nekatero preseneča, zakaj ravno sedaj toliko napovedi stavk med učitelji od osnovne šole do univerze. Vzroke iščejo v sposobnosti ali nesposobnosti posameznikov, predvsem je seveda predmet kritične presoje minister za šolstvo s svojo skupino. Še zlasti, ker je sam večkrat zatrjeval, da z vključitvijo strokovne službe izobraževalne skupnosti Slovenije lahko povsem obvladuje slovensko šolstvo.

Mislim, da so vzroki za stavkovno gibanje globlji. Po eni strani izhajajo iz materialnih zagat, ki niso nič drugačne kot v drugih družbenih dejavnostih (podcenjenost izobraževalnega dela, premajhna vlaganja v razvoj izobraževanja, vztrajanje na republiški in občinski primerljivosti učiteljskih plač ipd). Po drugi strani pa vidim pomemben razlog v pomanjkljivi upravljaljski zgradbi. Pristojno ministrstvo lahko dobro funkcionira, če so izpolnjeni nekateri pogoji. Zagotovljena bi morala biti strokovna avtonomija šol, šole ne bi smele še naprej obstajati kot samoupravne delovne organizacije, ki poslušajo po zakonu o združenem delu, ki velja samo še za družbene dejavnosti (razen, če bi se organizirale kot zasebna podjetja z vsemi tveganji takega statusa), ne bi smeli še naprej ohranjati vladnega stališča, da je pomembno denar pripeljati do vrat šole, naprej pa je vse v pristojnosti delavcev. Zlasti v visokem šolstvu ob neusklajenem razporejanju izobraževalnega in raziskovalnega dinarja prihaja do prevelikih nihanj, naključij, celo do ogroženosti posameznih strok, ki na »tržiču raziskav« niso konkurenčne (pa ne vedno zaradi slabe kvalitete).

S prenosom pristojnosti sisov na izvršne svete se je izgubila pomembna in potrebna kompo-

nenta usklajevanja stališč. Res je, da so se v prejšnjem sistemu pobude kar neke izgubile in da se je vsak organ, kadar mu je tako ustrezalo, lahko proglasil za nekompetentnega, res pa je tudi, da so se različna stališča lahko soočila. Po odpravi skupščin sisov pa ni več soočanja različnih stališč, oziroma se vsa soočijo samo z ministrstvom. To pa ustvarja vtis, da nobena pobuda ne prodre, da se odloča brez poslušanja za strokovno javnost, da je povsem prevladala birokratska logika. Marsikdaj je celo tako, saj po naravi v upravi prevelika zgotovitev odločitev povzroči močno selekcijo zadev, ki jih je mogoče obravnavati kot relevantne.

Prepričan sem, da bi se marsikateri problem lažje rešil, če bi ohranili nekatere pristojnosti odborov, ki jih je ob odpravi imenovala Izobraževalna skupnost Slovenije, kar je ustavni zakon omogočal.

Nova sistemska zakonodaja, ki bi morala biti po ustavnem zakonu sprejeta do konca tega leta (utemeljeno lahko dvomimo o uresničljivosti te zamisli), bi morala na to vsekakor računati. Vsekakor bi morali postaviti bolj učinkovito srednjo raven upravljanja izobraževanja (mikro raven je strokovno avtonomna šola pristojnosti pri določanju končne programske ponudbe, ravnatelj kot pooblaščen organ ustanovitelja – države ali privatnika, če bo šlo za privatno šolo, makro raven je skupščina, ki sprejema nacionalne programe in določa global sredstev v družbenem proizvodu, ki se namenja izobraževanju, vlada in ministrstvo pa sta predlagatelja tega nacionalnega programa in odgovora za njegovo izvajanje). Srednjo raven upravljanja bi morali predstavljati upravljaljski odbori ali skupščine skladov, ki bi morali postati mesto v razporejanju v skupščini določenih finančnih sredstev šolam. Za univerzo bi moral biti poseben sklad, kot že dolgo zatrjuje Borut Šuklje.

Stavkovno gibanje bi imelo svoj smisel, če se bo usmerilo v iskanje pravih vzvodov za urejanje izobraževalnega sistema in financiranja izobraževanja. Zgolj zahtevanje odgovornosti nosilcev oblasti lahko učinkuje ta hip samo simbolično. Ob vseh blokadah, ki ta čas še onemogočajo normalno funkcioniranje ministrstva za šolstvo v skladu s pričakovanji (zvezni zakoni, gospodarska nesuverenost Slovenije), bi bilo tudi krivično terjati odgovornost za tisto, česar v tem skupščinskem mandatu ni mogoče rešiti, ker za to tudi ni političnih razmer.

Boštjan Zgonc

Trg in boljševidistična nadgradnja

Podpredsednik slovenske vlade Janez Bohorič je na zasedanju slovenske skupščine odlično začel: »... Markovičev program ne dopušča več spreminjanja ključnih elementov izbranega modela; terapije s šokom nominalnih sider, notranje konvertibilnosti dinarja in denarne reforme. Odstop od tega bi pomenil še eno neuspelo gospodarsko reformo.«

Manj odlično je bilo nadaljevanje njegovega poročila. Pravzaprav bi mu lahko rekli nizanje katastrofalnih posledic te odličnosti. Saj poznate aktualno gospodarsko lajnjanje. Zmanjšuje se industrijska proizvodnja, likvidnost je katastrofalna, linearna omejevalna denarna politika, preobremenjenost gospodarstva, srbska blokada, stečaji, armada nezaposlenih delavcev...

In tako se je tudi Bohorič ujel v Markovičev začarani krog, ki se je začel z njegovim protiinflacijskim programom. Zanimivo pa je, da je v svoji uvodni besedi to igro spregledal Jože Knez, ki je ob odprtih vprašanih položaja in vloge JLA v našem sistemu zahteval nujne razprave o: depolitizaciji, zmanjšanju oboroženih sil in demilitarizaciji ter zmanjšanju izdatkov, prekinitvi tehnološke vprege (novi nadzvočni avion, helikopter) in velike odvisnosti od namenske proizvodnje. Knez je poleg tega zahteval razprave tudi o drugih vprašanih vojske.

In kaj se je zgodilo? Praktično nič. Delegati so spet mleli o vsemogočem, kar pomeni, da so šli mimo bistva gospodarskih zagat, ki ga je posredno navrgel Knez. Spet je šla po vodi še ena priložnost.

Nekaj je namreč na dlani: Markovičev program je račun brez krčmarja, ker ni zarezal v izdatke daleč največjega proračunskega porabnika. To pa je vojska. Zgodilo se je pravzaprav nasprotno, takoj po sprejetju njegovega programa smo kasirali še poseben davek za JLA. In kaj zdaj?

Zdaj nam crkujejo, kot ugotavljajo delegati, tudi podjetja s trgom in dobrimi programi. Hudič jih jemlje tudi zato, ker v tržnih razmerah za gospodarjenje preprosto ne morejo živeti boljševidistično ustrojeno družbeno nadstavbo.

Po vsem tem tarnanje in iskanje notranjih rezerv ne bo prav nič zaleglo. Jugoslovani in ne samo Slovenci imajo na izbiro dvoje: ali se še naprej ubadajo s posledicami največje Markovičeve napake in s tem tvegajo, da jih bo večina pristala na beraški palici ali od njega zahtevajo, da takoj pripravi program krčenja izdatkov za največje proračunske porabnike. In zdaj bi se moral najti nekdo (mogoče opozicija), ki bi Jugoslovanom lepo povedal, da izgubljajo delo tudi zaradi tega, ker imajo za njihove zmožnosti daleč predimenzionirano vojsko in njeno ekonomsko vprašljivo industrijo. Skratka, če hočemo preživeti, moramo z vsemi silami razbiti prav tisto, kar imajo tudi nekateri naši največji ekonomisti za suho zlato – to je ekonomski pakt Markovič-Kadijevič.

Ivo Kuljaj

Ob snovanju kolektivnih pogodb

Ne bo ovir za poklicne zahteve

V zadnjem času posebno predstavniki strojevodij, šolnikov in novinarjev razglajajo, da so za sindikat pomembnejši interesi delavcev enega poklica, ožje dejavnosti, kot pa obvezno in nasilno enotne interese vsega delavstva oziroma članstva. To pomeni, da učitelj, ki pričakuje 1300 DEM v plačilni kuverti, strojevodja, ki bi rad dobil 1500, ali novinar, ki zahteva 2000 DEM, računajo, da jim bo ta denar dal njihov strokovni sindikat in zveze sindikatov za to sploh ne potrebujejo. Nekateri pobudniki takšnih razmišljanj, zlasti pa zahtev, so na svoji koži že občutili, kaj o tem mislijo delavci v materialni proizvodnji, ne samo tisti, ki trepetajo pred izgubo delovnih mest.

Sistem kolektivnih pogodb v razvitem svetu je strokovno skoraj znanstveno področje, s katerim se ukvarjajo v institute organizirane specializirane

rane službe. Te pripravljajo generalne kolektivne pogodbe, s katerimi določajo ceno dela, ki pomeni: 1. pokrivanje družbeno priznanih in strokovno ocenjenih življenjskih stroškov; 2. dogovor o normalni razliki v cenah dela snažilke, delavca za strojem, inženirja, pisarniškega delavca. Zavestno ne omejnjam vseh drugih vprašanj, ki so tudi urejena s kolektivnimi pogodbami (delovni čas, pravice iz dela, socialna varnost). Na podlagi generalne kolektivne pogodbe se pripravljajo pogodbe za panoge in dejavnosti in tudi nekatere poklice. Splošna kolektivna pogodba določa najnižje sindikalne zahteve; panožne in poklicne pogodbe in tudi pogodbe ter pravilniki podjetij pa dajejo delavcem pravico do večje oziroma višje cene dela glede na delovne razmere in položaj v panogah in podjetjih.

Zato imajo na primer, novinarji v Italiji takšne plače, da

se uvrščajo v ugledne sloje njihove družbe. Vprašanje kolektivnih pogodb sem načel zato, ker se z njihovim namerno izkrivljenim tolmačenjem ustvarja razpoloženja, da se morjo samostojni sindikati dejavnosti otresti kape (beri: v zvezi sindikatov prisilnega usklajevanja in nižanje upravičenih zahtev delavcev), pa bodo lahko izsilili dovolj visoke plače, uredili delovno okolje in skrajšali delovni čas. Ne drži torej teza, da sindikati ne potrebujejo sindikalne zveze, ker jih bo ta le ovirala pri njihovih zahtevah. Drži pa teza, da se zveza sindikatov ne bo vtikala v tiste stvari in razsojala o nobeni zahtevi, ki je večja od tistih v generalni kolektivni pogodbi in tudi ne bo nasprotovala prepiranju delavcev v proizvodnji s šolniki, z zdravniki, delavci v državni upravi in drugih javnih službah, če bo do tega prišlo.

Franček Kavčič

na kratko

Dva sekretarja? Zakaj pa ne!

Na seji občinskega sveta ZS Nova Gorica so tudi premelevali kongresne listine. V glavnem so imeli pripombe na osnutek statuta ter na temeljne naloge sindikata. Večina je menila, da so si sindikati postavili nedosegljive zahteve (plače, stanovanja). Razpravljali pa so tudi o organiziranosti in kadrovske zasedbi v svoji občinski organizaciji, pri čemer se jim je zlasti pogosto zastavljalo vprašanje, ali občinski svet potrebuje dva sekretarja ali ne, in ali naj bo drugi izvoljen takoj ali šele po kongresu. Zmenili so se, da – po kongresu.

Kjer sta odgovorna dva, ni odgovoren nihče, pravi portugalski pregovor. Drži pa tudi pri nas...

Zdaj le še »materializacija ideje«

Občinski svet ZS Ravne na Koroškem je na izredni seji ocenil, da se razmere na vseh področjih, predvsem pa v gospodarstvu, slabšajo in da niso zagotovljeni bolj otipljivi in učinkoviti ukrepi za njihovo normalizacijo. Načelno je podprl prizadevanja in zahteve delavcev Železarne Ravne, Rudnika Mežica, TRO Prevalje in drugih kolektivov po boljših delovnih in življenjskih razmerah: operativen in stvaren program razvoja in prestrukturiranja za občino in republiko; usklajevanje plač z rastjo življenjskih stroškov; manjše obremenitve iz BOD ter manjše republiške in zvezne dajatve; spremembo vrstnega reda plačevanja obveznosti (najprej stroški in OD, nato obveznosti do družbe); uskladitev cen za ogrevanje in stanarine z novembrsko plačo; oceno učinkov prehoda na evropski delovni čas; objavo osebnih dohodkov vseh voljenih funkcionarjev v občini in republiko.

Občinski svet je s temi zahtevami že seznanil vse odgovorne v občini, republiko in seveda v RS ZSS. Od republiškega sveta zahteva, naj jih obravnava, se do njih opredeli in na tej podlagi vodi nadaljnje aktivnosti za njihovo rešitev na republiški ravni. Občinski svet bo organiziral splošno stavko v občini in predlagal generalni štrajk v republiko, če odgovorni organi v občini in republiko ne bodo pripravljani na dogovarjanje, pogajanje in reševanje teh zadev nasploh. Ob tem še opozarja, da cilj delavcev ni nedelo oziroma stavka, temveč možnosti za produktivno ustvarjanje, in da bo storil vse, da bi preprečili propad gospodarstva, nazadovanje družbe in siromašenje prebivalstva.

Konkretno, ni kaj. Zdaj pa od besed k dejanjem...



Svobodni Sindikati Slovenije

Strah ima kar velike oči

Na Gorenjskem, kjer je zaposlenih več kot 5.000 trgovcev, so ustanovili regijski odbor sindikata delavcev trgovine, ki bo »sedel« v Kranju. Če bo potrebno, bodo obdržali tudi občinsko organiziranost, čeprav je ta – po mnenju nekaterih razpravljalcev – samo vmesni člen sindikalne piramide. Odbor bo imel samo pet članov, vsa pomembnejša vprašanja pa bodo obravnavali na konferencah.

Kot marsikdo drugod so tudi gorenjski trgovci ugotavljali, da je težko dobiti ljudi, ki bi bili pripravljeni delati v sindikatu. Sodili so, da se zaupniki bojijo konfrontacij z vodstvom, do katerih bo prihajalo, in pri čemer je, po njihovem mnenju, popolnoma jasno, kdo bo potegnil »ta kratko«. K temu razmišljanju so jih spodbudile »čudne razmere«, ki vladajo v podjetjih: direktorji namreč oblikujejo ožje, a dobro plačane skupine, ki se potem vedejo kot lastniki podjetja...

Pa naj še kdo reče, da oblast ni – sladka...

Ponekod še ne znajo (?) stavkati

V Šentjurju ugotavljajo, da se delavci še niso navadili, da bi v primeru stavk delovali v skladu s sindikalnim dogovorom, smo prebrali v Novem tedniku. Za vse lanske stavke v Elegantu, Tolu, tozdu Orodje-oprema, v Emu-Kotli in nekatere manjše firme ugotavljajo, da so se delavci zanje odločili, ker po normalni poti niso prišli do pravice, da pa pri tem »neposrednega nezaupanja v sindikat ni bilo«.

Kaj pa, če je bilo to »nezaupanje« – posredno? O tem pa nič...

O dobrem in o zlem

V Zasavju so ustanovili regijski odbor sindikata delavcev družbenih in državnih organov (v regiji je 390 delavcev te dejavnosti) s sedežem v Trbovljah. Predsedniki sindikatov iz hrastniške občine pa se še niso odločili, ali se bodo povezali v ta odbor ali pa bodo ustanovili svojega, občinskega.

V Posavju pa so že hoteli ustanoviti svojega, občinskega, vendar jim ni uspelo: OS ZS Brežice se je sicer potrudil sklicati predsednike osnovnih organizacij, a jih je na sestanku prišlo premalo, da bi smeli sklepati o ustanovitvi odbora. Lahko so pa obravnavali dokumente za skupščino sindikata dejavnosti ter razmišljali o možnostih sindikalnega organiziranja delavcev v JLA in kontrolorjev letenja na republiški ravni.

»Razprave o možnostih« se torej nadaljujejo...

Vekoslava Krašovec – Veka:

Maribor, geto in jaz

»V zadnjih štirih letih, odkar sem pri sindikatu, sem si nabrala več zamer kot prej vse življenje. Enostavno nismo navajeni na resnico. Zato pravim, da če v Mariboru ne bomo spremenili odnosa do ljudi, se bom izselila...«

– Ta izjava ni po vaši meri, ker diši po obupu.

»Ne, nikoli nisem vrgla puške v koruzo, toda kot pravijo, samo v mlinu moraš vsako besedo dvakrat ponoviti, da te slišijo.«

– Tudi to je politika.

»Pri nas zdaj že vsemu pravimo, da je »politika!« Sama pri sebi ugotavljam, da to sploh ni politika, da pri nas sploh nimamo politike.«

– Kako to mislite?

»Preprosto rečeno, politika je znanost, stroka. Pri nas pa se vsakdo gre »politika«. V resnici se je mi šele učimo. Zato je pri nas vse še bolj zavozlano, primitivno in tako navivno. Ta naša sveta preproščina je dota minulih let, ko smo se navadili, da nas je nekdo kot otroka vodil za roko, rekel, to smeš, tega ne, to je belo in samo belo in to črno. In mi smo verjeli.«

– Vi niste?

»Ko sem bila mlajša, še, hahaha. Toda zgodaj sem se strelila.«

– V Mariboru ste bili rojeni, edinka, mati in oče sta bila delavca.

»Da. Končala sem VEKŠ, bila zaposlena v štirih podjetjih, poročena, mati odrasčajoče hčere...«

– V občini Tabor ste bili predsednica komiteja za družbeno planiranje, potem ste šli k sindikatom. Ta vaša odločitev je zanimiva, ker je pogosto na rovaš sindikata slišati kritike...

»Mene pa je pritegnil prav program sindikata. Kot ekonomist znam sešteti dva in dva, zato sem že z odpravo ugotavljala, kam gre naš razvoj in ali je to sploh razvoj...«

– Že s prvimi nastopi ste opozorili nase. Marsikdo ni bil navajen, da bi sindikalisti tako trdo postavljali zadeve.

»Rekla sem že, da nismo navajeni, da neradi slišimo resnico. Leta in leta smo zavestno živeli z lažjo, jo tudi sami tako negovali, da smo jo na koncu sprejeli za resnico. Zato ni bilo niti lepo kaj šele prav, da si s podatki rušil ta, rekla bi, že mističen pojem naše resnice.«

Z dušo sem povezana z Mariborom

– Današnja resnica o vsem, tudi o Mariboru, je težko sprejemljiva.

»Pred osmimi, še bolj pa pred šestimi, se mi je zdelo, da smo našo pot prav zastavili, zasukali. V razvoj je bilo vpetih brezštevila strokovnjakov, v Mariboru se je pripravljala projekt »2.000«. Študija, pri oblikovanju katere je sodelovalo resnično mnogo tistih, ki imajo in znajo kaj povedati, izvedencev, študija, ki je bila izredno obsežna in draga. Toda že po prvih navdušenih komentarjih in osplosti po drugi strani je bilo kmalu moč ugotoviti, da gre razvoj – drugo pot. Mimo študije, mimo dogovorov, koncept je ostal kot črka na papirju. Spraševala sem se celo, ali so tisto študijo odgovorni sploh prebrali, ker so šle konkretne aktivnosti v povsem drugo smer...«

– In tako je Maribor danes tu, kjer je in kakršen je?

»Maribora ne vidim v tako črni luči, kot ga je zdaj moč prikazovati. Drži pa, da se stvari počasi in le krčevito premikajo. Maribor ima ljudi, ki so tudi danes pripravljeni

predlagati, sooblikovati, sodelovati, vendar so še vedno odrinjeni.

S sindikalnega vidika trdim, da smo sindikalisti izredno prodorni. Zato me tako žali in boli, da nas še vedno obravnavajo kot dušebrižnike, kot klasični boljševiški sindikat, ki na srečo ni imel druge vloge kot skrbeti za ozimnico in izlete, ker tudi drugačnih potreb ni bilo, saj smo bili že za dober lakot od »komunizma.«

– Tako so rekli...

»In zato so naša opozorila sindikata sprožala najprej osplost in takoj zatem kritiko. Spomnite se primera spred dveh let, ko so nas v mestni skupščini skorajda osmešili, ko smo opozarjali na nevarno zadolženost, na pomanjkanje sredstev. Ne, v skupščini je tekla beseda o tem, kdo je boljši in kdo slabši v primerjavi s prejšnjimi bilančnimi podatki, bilance so bile vse, vsi pa smo vedeli, kako so bile prikrojene...«

Še ob koncu lanskega leta smo zahtevali, da v Mariboru ugotovimo likvidnostne potrebe, da bi se pravočasno lotili analiz in na osnovi teh delovnih organizacij kot aktivirali v izvršnem svetu, v zbornici. Nenehno smo opozarjali na obremenjenost gospodarstva iz bruto osebnih dohodkov in dohodka. Zahtevali smo analizo finančnih tokov med Mariborom in ostalim delom, da bi tako ugotovili, ali Maribor in njegovo gospodarstvo ta bremena sploh zmoreta in po drugi strani – kaj Maribor dobi nazaj!«

– Pravijo, da je po bitki lahko biti general. Zanimivo je, kako je v Mariboru nena doma vzniknila vrsta »strokovnjakov«, ki zdradijo, da, denimo, ni bilo treba zrušiti Lileta, Marlesa...

»Jaz sem z dušo povezana z Mariborom. S takšnim, kot je in takšnim, kot je bil. Ugotavljam pa, da nihče nikogar ne posluša, da je bila oblast izbrana za ozek krog ljudi!

V sindikatih smo jasno in glasno trdili in dokazovali, da stečaj zaradi likvidnostnih težav niso – rešitev. Še več, da jih ne smemo dovoliti, da odgovorni ne znajo brati zakonov... Oni so nam vračali z isto obtožbo, da namreč sindikalisti ne znajo brati zakona in da nismo strokovnjaki. Jaz pa ponavljam: če bi

Maribor si mora znova izoblikovati skupino strokovnjakov

– Ponavljam, zdaj je Maribor tu, kjer je.

»Da. Socialni geto. Torej to, na kar smo v sindikatih tako opozarjali.

Zadnji stres, ki ga Maribor v tej obliki doživlja, je dovolj alarmanten in ima tudi svoj pozitivni učinek: vzdramili so se tudi tisti, ki so za takšno stanje soodgovorni ali celo v celoti odgovorni.



V sindikatih vidimo, govorim o mariborskih sindikatih, da je Mariboru in njegovemu gospodarstvu moč povrniti vrednost in blišč. Maribor si mora znova oblikovati skupino strokovnjakov, ki imajo kaj predlagati, ki obvladajo stroko in vidijo korak naprej. Toda potem se je treba naučiti tudi poslušati.

V zadnjih nekaj letih se tudi v Mariboru »ukvarjamo sami s sabo«, tako v delovnih organizacijah ali podjetjih kot v vsem drugem. Zbornice ni čutiti, izvršni svet kot izvršilni organ skupščine ni bil sposoben udeležiti niti tistih dobrih idej in pobud, ki so prihajale iz skupščinskih klopi...«

– Osupljiv je odnos do delavca!

»Sedanje razmere v Mariboru in kot gledam tudi drugod, kažejo na nečloveški odnos do delavcev. Odnos vodstev do ljudi, ki so vlagali svoje delo, znanje in trud, nekateri celo vse življenje, na koncu pa dobijo za nagrado delovno knjižico in poldrugega tisočaka za brezposelnost! Da nismo, hoteli ali znali in zmogli že doslej pripraviti ustrezno zakonodajo, pogoje za minimalno socialno varnost, to je neodpustno. Da

– V Mariboru so šli in ožmerjali tudi sindikat.

»Čeprav me je to prizadelo in me še danes boli, jim ne zamerim. Kadar je človek razočaran in tako jezen, da se odloči za takšen korak, reče marsikaj. Resnici na ljubo pa je treba povedati tudi to, da večina delavcev niti ne pozna dela sindikata. Žal. Sindikati vse doslej nismo bili »medij-sko« zanimivi, novinarji ste nas redko podpirali. Pred leti je bilo to razumljivo, do včeraj pa smo bili sindikati obtoževani in krivci, da vznemirjamo delavstvo, da smo prezahtevni, da..., kaj bi, saj to poznamo.«

– Zanimivo je, da so program ali posamezne dele sindikalnega programa zdaj vtakli v svoje programe v različnih strankah kot svoje...

»To me ne moti in sploh ni bistveno. Hvala bogu, da bo skrb za delavca in človeka osnovni motiv tudi drugih. Ne pa samo parola. Delavec od parol ne more živeti.

Drugo vprašanje pa je, in tega ne vem natančno, kako bodo te svoje obljube in programe uresničili. Iz izkušenj vem, da smo v sindikatih izgubljali ogromno energije samo za to, da smo z našo idejo ali predlogom prodrli v sistem. Spomnite se samo našega primera s participacijo, ko smo morali z referendumom opravičevati našo zahtevo, da gre za zahtevo članstva in ne za zahtevo vodstva sindikatov. Torej, komaj čakam, da bi, kot se reče, besede meso postale, da v skupščinskih klopi ne bomo sedeli kot obtoženci, temveč, da bomo skupaj zagovarjali tiste ideje, predloge in programe, ki bodo v resnici korak naprej k boljšemu. Sindikat si doslej ni nikoli lastil slave in hlatal za pohvalo, toda po mojem mnenju sindikat ne bo nikoli več miza, na kateri bi si oblast podajala vroči kostanj.

Pri roki imamo že prvi takšen primer, to je kolektivna pogodba. Z grozo ugotavljam, da je v osnutku te kolektivne pogodbe že spet nekaj manj od tistega, kar smo si doslej že izborili. Kolektivna pogodba pa je pravni akt, ki bo nadomestil vse dosedanje samoupravne splošne akte. Po moje si moramo prizadevati za več pravic, ne pa jih že zdaj omejevati.«

– Pri tem na sindikat spet letijo kritike, in v tem boju je osamljen.

»Žal, čeprav bi bilo iluzorno pričakovati, da bodo vse pobude sindikata že v prvi sapi sprejete. Toda današnje poslanstvo in delo sindikata temelji na poznavanju stvari. Rekla bi – na stroki. Žal pa ima sindikat premalo denarja, da bi si lahko strokovno opomogel. Samo v Mariboru bi sindikati potrebovali vsaj še tri ekonomiste, da o Podravju, kjer ni niti enega strokovnega sodelavca, niti ne govorim. Zdajšnje razmere zahtevajo odlično poznavanje in znanje, kar se je pred leti v sindikatih zanemarjalo, ker smo rekli, naj bo predsednik sindikata samo dober delavec.«

– Oprostite, če bi delavstvo Maribora spet krenilo na ulice, kam bi se postavili?

»V prednje vrste. Ne zato, ker potem lahko pljuješ po onih, ki so na drugi strani, temveč zato, ker bi spoznala, da je samo tako še mogoče uveljaviti delavsko pravico in zahtevo.«

Janez Sever, slika: Lukas

Svobodni Sindikati Slovenije

se v primeru Lileta v Mariboru drugače ukrepalo in prisluhnilo našim zahtevam, če bi se drugače organizirali, ko je bil še čas in so bile dane vsaj minimalne možnosti, do podobnih tragedij v Mariboru ne bi prišlo!«

ne rečem še kaj hujšega! Delavci imajo prav, ko tej družbi, ki je sama sebe razglašala za humano, očitajo, da je bila najslabša med slabimi in imajo prav tako prav, da gredo na cesto. Ne na miting, v protest.«

Preoblikovanje po osnutku statuta ZSJ

V javno razpravo je bil dan osnutek statuta ZSJ. Ker doslej ni bilo pretiranega odziva, sem za iztočnico tega premisleka vzel vprašanje, kakšno preoblikovanje ponuja osnutek dokumenta. Takšno vprašanje je utemeljeno zato, da ne bi prezrli različnih konceptov, ki se kažejo v pristopu, splošnih načelih in v posameznih formulacijah. Zato želim opozoriti samo na nekatera vprašanja.

Prvo takšno je, kaj je ZSJ? V splošnih načelih že v prvem stavku štrli opredelitev, da je ZSJ samostojna interesna in družbenopolitična organizacija delavskega razreda, ki se bori za... Na to strateško dilemo odgovarja ponujena formulacija z več oznakami organizacije in poskušajo povezovati to, kar se v življenju ne da povezovati. V nadaljnjem opredeljevanju bomo morali jasno odgovoriti, kaj je ZSJ, ker dvojnega ali trojnega značaja organizacije ne more še naprej ohranjati. V tem primeru gre za statutarno degeneracijo organizacije, ne pa za njen, vsaj v normativnem smislu, vzpon v neodvisno organizacijo. ZSJ je tudi bojovita organizacija, kar je videti iz tega, da se v splošnih načelih v 12 točkah kar petkrat bojuje (za uresničevanje, odločujočo vlogo delavskega razreda itd.), kar še posebej velja tudi za pravico do samostojnega, neodvisnega in svobodnega sindikata. Prav v zvezi s tem je potrebno opozoriti, da je SFRJ že 8. 4. 1958 ratificirala konvencijo št. 87 (ratificiralo 79 držav), v kateri piše, da imajo delavci pravico ustanavljati neodvisne sindikate. Ali naša zakonodaja preprečuje izvajanje teh mednarodnih konvencij, da si v osnutek statuta ZSJ pripišemo, da se bomo borili za neodvisen sindikat.

V eni izmed točk temeljnih načel je tudi napisano, da so zveze sindikatov in sindikati republik konstitutivni deli Zveze sindikatov Jugoslavije. Takšna opredelitev je vprašljiva, ker Zveza Svobodnih sindikatov Slovenije ne more biti kar tako del organizacije, ki ni neodvisna. V takšnem primeru obstaja možnost, ali organizacija izstopi ali pa ZSJ postane neodvisna in po značaju zveza zvez. Po osnutku statuta ZSSS bo le ta sodelovala v ZSJ, če za to obstajajo skupno ugotovljeni interes. K temu pa moramo dodati, da ni vnaprej opredeljenega in postavljenega skupnega interesa, ampak se do njega lahko pride le s priznavanjem različnih interesov in z njihovim demokratičnim usklajevanjem.

Ali ima ZSJ svoje članstvo? V statutu ZSJ je opredelitev, da je članstvo v sindikatih in Zvezi sindikatov Jugoslavije prostovoljno. V zvezi s tem moramo poudariti, da ZSJ nima svojega članstva, tako kot je opredeljeno v 1. členu. Če bi pristajali na takšno opredelitev, pomeni pristati na ZSJ kot neko nadrepubliško organizacijo in tudi na to, da je ZSSS podrejena statutu ZSJ. Na takšne opredelitve pa ni mogoče pristati.

Kakšni so odnosi v sindikatih in ZSJ? Iz Osnutka statuta ZSJ veje velika skrb, zato je tudi zelo predpisovalski tako glede zahtevanega kvoruma pri glasovanju, volitev, mandatov, najvišjih organov v republiški in pokrajinski organizaciji. Določa tudi to, kaj naj bi še podrobneje razdelali v statutu ZS Slovenije. Prav pri tem vprašanju se ponovno meša tisto, kar naj bi bilo splošno veljavno in predpisano za vso sindikalno organizacijo in tisto, kar je

posebno in bi se moralo razdelati le za organe ZS Jugoslavije.

Pri vprašanih **organiziranosti sindikatov in ZS** določa osnutek statuta ZSJ kako se organizirati v podjetju, krajevni skupnosti, občini, mestu, republiki, pokrajini. Pri tem se sklicuje na člana in načelo enotne funkcionalne, interesne, statusne in teritorialne organiziranosti. Ponujeni model organiziranosti je pretog in prepodoben. Osnutek statuta ZSSS je prav pri tej točki zelo prožen in omogoča najrazličnejše oblike sindikalnega organiziranja na delovno proizvodnem, teritorialnem, interesnem organiziranju in s tem tudi nastanek parcialnih, delnih in neodvisnih samostojnih sindikalnih struktur v ZSSS: Zato sta togost in predpisovanje v osnutku ZSJ nesprejemljiva.

V posebnem poglavju je govor o **ZSJ in notranjih odnosih**. V tem poglavju je tudi člen, ki

po vsebini označuje neke vrste stopnjevalni pritisk v primerih, če ni v organu oziroma ZSJ doseženo demokratično soglasje, ker je potem možno po osnutku statuta ZSJ uporabljati in uveljavljati način večinskega glasovanja, in če tudi to ne zaleže, ukrepe za »neposlušne dele«, ki se ne bi držali sprejetih sklepov in stališč. Tako lahko svet ZSJ v svojih konstitutivnih delih organizira javno razpravo, daje pobude za ugotavljanje odgovornosti posameznih organov ali celo pobudo za sklic izrednega kongresa in konference. Vsekakor taka načela hierarhičnosti in pritiska od zgoraj navzdol zanjajo demokratično usklajevanje in konsenz pri ugotavljanju morebitnega skupnega, če bosta za to sploh obstajala potreba in interes.

Glede na **materialna in finančna sredstva in lastnino** ni sprejemljivo vnaprejšnje predpisovanje enotne stopnje v ZSJ, ker ne gre za enotno, ampak skupno organizacijo.



To so nekatera vprašanja, o katerih bi veljalo še temeljiteje premisliti, zato da bi bil statut ZSJ kratek, razumljiv, razbremenjen predpisovalskih norm in ambicije, da bi urejal vsa vprašanja. Statut ZSJ mora izraziti demokratičen in samostojni značaj nove zveze zvez, ki spoštuje različnost in išče in dosega skupno, če za to obstaja skupno ugotovljeni interes. V razpravi o predosnutku statuta ZSJ je bilo rečeno, da imamo skupne, ne pa enotne interese in v jugoslovansko zvezo sindikatov vstopamo svobodno in enakopravno z drugimi, z lastnim programom, s pravico zastopati interese in zahteve našega članstva. Smo za takšno zvezo, ki ne odvzema samostojnosti, avtonomnosti, ki spoštuje različnost in posebnost v organiziranosti in delu in ki priznava suverenost naše organizacije, ko gre za uveljavljanje interesov, zahtev in potreb njenega članstva. Na teh izhodiščih je potrebno ocenjevati in oblikovati priporočila in predloge k osnutku te listine.

Drago Ščernjavič

Če vprašate mene

Kdo pa si, da bi prav tebe spraševali? Eden od tistih, na katere se sklicuje »javno mnenje«, ko je praviloma sprto s tistim, kar o stvarih mislim sam.

Saj ste ja brali, da so vse raziskave javnega mnenja pred volitvami v Nikaragvi zagotavljale zmago sandinistom. Mogoče pa »javno mnenje« ne sprašuje pravih.

In rešitev: vprašaš se kar sam in si tudi sam odgovoriš. Npr.: KOGA BOSTE VOLILI NA PRIHODNIH VOLITVAH? No, pa smo tam! Ne vem. Se še nisem odločil. Pa saj tudi »javno mnenje« pravi, da je večina Slovencev še neopredeljena. Treba da je počakati, prisluhni morebitnim razlikam v programih in predvsem slediti osebnostim. Saj menda veste, da je vse odvisno od političnega marketinga in da se bodo volilci odločali predvsem za znane posameznike.

V soboto sem bil v Zrečah na pustni zabavi (ne, ne, nisem spremenil teme!). Bila je lepa zabava z mnogimi duhoviti šemami, tekmovanjem, srečelovom, okornim napovedovalcem in profesionalnimi Novimi fosili.

Po polnoči, ko se je zabava že preveshala v drugo polovico in je razpoloženje kulminiralo, se je od nekod pripodila skupina pravih ptujskih kurentov. Bili so imenitni, izvorni, razigrani in nenajavljeni, saj so povezovalca dodobra zbegali. Skušal jih je celo krotiti in jim omejiti program, ki bi ga moral biti vsak organizator takšne prireditve nadvse vesel. Kakorkoli že, kurenti so odplesali svoje in bili so zagotovo najboljši del večera.

»Zlodej«, ta črn kurent je potem zasegel mikrofon in spregovoril nekaj lepih besed o kulturni dediščini, kurentih, puštu, o odhajanju zime in prihodu pomladi..., ki pa prinaša tudi volitve, na katerih bomo mi vsi izvolili najboljšega, Kučana, Kučana...

So trenutki, ko se ti vse zamaje: miza, prijatelji, dvorana, kulturna dediščina. Dragi Ku... renti, vse kar je prav.

Mogoče pa zdaj le znam odgovoriti na vprašanje: KOGA BOSTE VOLILI NA PRIHODNIH VOLITVAH?

Doro Hvalica

Ali bo sindikatu uspelo razbiti blokado

Seveda sem tudi sam nasprotnik gospodarske blokade, ki jo je zoper Slovenijo sprožila srbska politika, celo z blagoslovom srbske države. Do nje je prišlo, kot je prišlo, vzroki pa so gotovo še drugi, ne le Cankarjev dom, Kosovo in podobno. Pa si oglejmo vsaj nekatera, seveda ne za to, da bi jo opravičevali, ampak poskušali preprečiti, da se le ne bi preveč izgovarjali nanjo kot na glavnega, če ne edinega povzročitelja naših tegob.

Cena slovenske proizvodnje je stroškovno čezmerno obremenjena, kar vemo vsi. Zato je nenormalno visoka in zlasti nesorazmerna ekonomski moči prebivalstva nasploh Delavske plače, dohodki delavskih družin v vseh drugih delih Jugoslavije, razen morebiti na Hrvaškem, vse bolj onemogočajo nakup slovenskega blaga. Vemo, da naše cene tudi večkratno prekašajo cene enakega blaga v sosednjih državah. Zato trdim, da za zastoje ali za odpovedi naročil res ni treba kriviti zgolj blokade, za katero se zdaj skrivajo tudi slovenska nespособnost, neprilagodljivost in neposlovnost. Slovenski gospodarstveniki si bodo morali priznati, da jih je iz obubožanega trga potroš-

nikov izrinila tudi nespretna politika (previsokih cen. Te pa so, priznajmo, v marsičem »roparske« celo do slovenskega kupca. Zato je pretrganje poslovnih stikov, trgovanja, lahko povsem upravičeno. Namesto da še naprej politiziramo probleme in posledice blokade, raje uvidimo, da gre predvsem za preprosto delovanje trga ponudbe in povpraševanja. Povsem jasno je, da bo imelo možnosti za večji pretok tisto blago, ki bo iskano, a hkrati konkurenčno po kakovosti in za jugoslovanske razmere cenovno še sprejemljivo. Tudi pokrivanje razlike po nizki ceni izvoženega blaga z visokimi cenami na domačem trgu zanesljivo ne bo dolgo uspevalo, če resno računamo s sprostitvijo uvoza in konkurenco.

Seveda sem za pogovor med predstavniki srbskih in slovenskih sindikatov, ki naj bi, kot računa Miha Ravnik, predsednik slovenskih sindikatov, odpravil ukrepe (blokado), okreplil sodelovanje in da bi se trg znatno bolj odprl v obeh smereh. Prepričan sem, da bodo v ospredje prodrli predvsem problemi prevelikih zalog neprodanih slovenskih izdelkov (to je vprašanje slehernega, tudi srbskega in sloven-

skega gospodarstva), opiranje na svoje moči, ki očitno veleva srbskemu gospodarstvu in prebivalstvu kupovati in preprodajati čimveč izdelkov predvsem svojega gospodarstva, kar smo, priznajmo, počeli pred nekaj leti tudi mi v Sloveniji (zapiranje trga, blokada) in seveda previsokih cen (spomnimo se ob januarskem divjanju cen na poziv ljubljanske socialistične zveze potrošnikom k omejitvi na najnujnejše nakupe ali bojkotu (blokado).

Svetujem, naj bodo vsa ta in še druga podobna vprašanja obravnavana povsem v duhu delovanja trga in predvsem brez slehernega politiziranja.

Žal mi zadnji dogodki, tudi »sindikalno razbitje« blokade, ne dajejo prevelikih upov. Mislim na nedavni pogovor in dogovor med srbsko in slovensko vlado, ki očitno ne dajeja rezultatov – še več, odnosi ostajajo zaostreni, rešitve pa še naprej odvisne od znanih političnih zahtev. Sam predsednik srbskih sindikatov Tomislav Milenković, ki je sicer tudi za pogovor, celo poudarja, da »po vsem, kar je bilo iz Slovenije naslovljena Srbiji in srbskemu na-

rodu, ne moremo nikomur zaukazati, naj preneha blokado in kupuje blago iz Slovenije«, nato pa postavlja pogoje, češ da »do sprememb v odnosih lahko pride le, če se spremeni odnos Slovenije do Kosova«. Mar on kot predstavnik delavske organizacije še vedno ne ve, kaj je delovanje trga in tržnih zakonitosti, kar lahko obojestransko koristi prav delavcem. Po mojem mnenju ga tudi ni treba prositi, naj komu kaj »zaukaže«, če seveda tudi sam ni sodeloval pri poneumljenem dejanju populističnih demagogov. Prav on in organizacija, ki jo predstavlja, jim namreč nikakor ne bi smeli nasediti, temveč se jim odločno upreti. Tako jaz kot dolgoletni sindikalni delavec pojmujem vlogo delavske organizacije, ki naj ne bi bila orodje nikogar in zlasti ne za poglobljanje razdora med delavci, katerih življenjski interes so predvsem nemoteno ustvarjalno delo, pretok proizvodov in blaga brez kakršnih koli blokad ter socialna varnost, zagotovljena z rezultatom primerno ceno dela. In samo tako ostajam še naprej realni optimist.

Igor Ponikvar

Ob rob skupščini sindikata delavcev gostinstva in turizma Slovenije

Na stavko niso pozabili

Leto 1989 je bilo tudi za slovenske gostinske in turistične delavce vse prej kot mirno. Njihov že tako boren socialni položaj se je še poslabšal. Država jih je z novimi zakoni in predpisi še bolj pritiskala ob zid, kot da bi jih želela dokončno spraviti na kolena in dokazati, da turizem še zdaleč ni tako pomembna gospodarska dejavnost, kot pravimo. Najbolj borni osebni dohodki so tako postali z meseci še bolj mizerni, kajti denarja za preživetje – kaj šele za prepotrebne naložbe – je vse manj. Ob tem se človek kar ne more otresti misli, da smo se v naši že nekaj časa ne več tako ljubi domovini, močno približali prelomnemu letu, ko delavcu ne bo več kaj vzeti. Takih, ki so ostali goli in bos, je, žal, iz dneva v dan več.

Zato se ne gre čuditi, da je tiste čudodelne božje masti, ki ji pravimo potrpljenje, med delavci vse manj. Tudi gostinci in turistični delavci imajo že vsega dovolj. Morda bi bilo drugače, če bi bilo moč vse življenje živeti od obljub in če ne bi želeli imeti običajni smrtniki nekaj od svojih žuljev tudi na tem svetu. Skratka, delavci želijo in zahtevajo boljši danes, potlej pa, če bo moč, tudi boljši jutri. Hočejo, da jih država in politika nehata pitati s floskulami in da delavec končno postane človek, tisti človek, ki ga pišemo z veliko začetnico. Zato so se zatrdno odločili, da bodo končno poskrbeli za tako močan svoj sindikat, ki bo napravil konec mnogim sedanjim krivicam in delovnega človeka pred njimi učinkovito obvaroval.

Ta želja je prevečala tudi skupščino sindikata delavcev gostinstva in turizma Slove-

nije, ki sicer ni imela lahkega dela. Posamezniki so sicer menili, da skupščina ni najbolje pripravljena, v resnici pa je šlo bolj za to, da so bili drugače misleči bolj malo pripravljene razumeti drug drugega in se, preprosto povedano, sporazumeti. Premalo je bilo tistega nujno potrebnega strpnega dialoga, ki ga Slovenci tako zelo pogrešamo v nekaterih drugih delih naše države.

Mimogrede naj omenimo, da se je zataknilo že na začetku, ko naj bi sprejeli dnevni red. Nekateri delegati z Obale so namreč menili, da o sprejemu statuta ne more

Na tajnih volitvah je bil za novega predsednika republiškega odbora sindikata delavcev gostinstva in turizma Slovenije izvoljen **Lojze Raško** iz Slovenj Gradca. Zaposlen je pri Kompas, za predsednika republiškega odbora pa sta ga predlagala MS ZSS za Koroško in regijski odbor sindikata dejavnosti za Koroško. Lojze Raško je dolgoletni sindikalni delavec, med drugim je že sedem let član republiškega odbora sindikata delavcev gostinstva in turizma Slovenije.

Za sekretarja odbora je bil ponovno izvoljen dosedanji sekretar **Mihajlo Zver**.

biti govora, češ da v takem dokumentu, kot je »ne vidijo prepotrebne prenove«. Zato so predlagali še eno skupščino.

No, klub poplavi množičnih sestankov – kdo ve, koliko so sindikati odrinili za omenjeno skupščino v ljubljanskem hotelu Union – bi človek delegate z Obale razumel, če ne bi vsi skupaj precej natančno vedeli, kdaj bo treba sprejeti

statut in če ne bi bilo dovolj časa za pogovarjanje, razmislek in uskladitev vseh morebitnih pripomb. Pa je bilo možnosti, da bi gostinci napravili tako bleščeč svoj zakon, po katerem bi se lahko zgedovali tudi drugi, vsekakor dovolj. Kdor pa zagovarja legitimnost, predpise, norme, red. roke in podobne stvari, mora vse to najprej spoštovati sam. Sicer pa, povsem brez sprenevedanja, učinkovitost dela novoizvoljenega republiškega odbora sindikata delavcev gostinstva in turizma Slovenije v prihodnje ne bo toliko odvisna od samega statuta kot od zagnanosti, prizadevnosti, sposobnosti in vztrajnosti tistih, ki bodo šli v ogenj. Pa ne da bi človek podcenjeval pravila igre. Še zdaleč ne. Vendar, roko na srce, pomembnejše, neprimerno pomembnejše so druge stvari. Tiste, na katere smo doslej dali pre malo. Volja, srčnost, prepričanost o pravilni usmeritvi.

Glede na pripombe na predlog statuta so se na skupščini dogovorili, da bodo dali svojim 27.500 delavcem še eno možnost, da povedo vse tisto, kar mislijo in prispevajo svoje k temeljni listini. Morebitne dopolnitve bo potrebno izoblikovati kmalu, še ta mesec. To je bil pač nekako izhod v sili.

V prid letošnji skupščini sindikata delavcev gostinstva in turizma Slovenije naj povemo med drugim tudi to, da niso izgubljali časa z branjem pripravljenih gradiv. Zato je bilo toliko več časa za razpravo. Ta se je kar nekajkrat vrnila k lanskim nameri, da bi delavci stavkali in s tem opozorili na svoj nemogoč položaj. So danes kaj na boljšem? Niso, verjetno še na slabšem.

Lojze Raško, novi predsednik republiškega odbora:

»Nimam pravice odločati v imenu vseh gostincev, vendar sem prepričan, da si bomo morali boljši jutri priboriti, če ne bo šlo drugače, z zadnjo možnostjo, to je s splošno stavko vseh naših delavcev v Sloveniji. Verjeti »nekomu« ne moremo več. Nujno moramo doseči ustrežnejše nagrajevanje naših delavcev. Iz dobrega osebnega dohodka izhaja skoraj vse, kar je v prid panogi...«

Zato jim je tudi žal, da so bili konec poletja premalo odločni in da svoje namere niso uresničili. Pravijo, da gre v tem primeru za eno izmed njihovih večjih subjektivnih slabosti.

Kdo ve, verjetno imajo prav. Saj poznamo izide stavk, tudi takih brez prave osnove. Go-

stinci pa – ne, da bi jim prigovarjali – jo imajo. Trdnješo od mnogih drugih. Ob tem naj spomnimo še na to, da so lani nekateri gostinski in turistični delavci pustili svoje kolege, ki so se ukvarjali z vprašanjem preživetja, pustili na cedilu. Ja, vsem se ne godi enako.



Skupščina RO sindikata kemične in kovinske industrije

Za presežke delavcev so krivi direktorji

V veliki dvorani Doma sindikatov v Ljubljani je bila 7. marca skupščina sindikata delavcev kemične in nekovinske industrije Slovenije. Na njej so preučili delo republiškega odbora v minulem štiriletnem obdobju, kritično oce-

nili trenutno stanje v dejavnosti in izvolili novo vodstvo ter druge organe.

Skupna ugotovitev vseh razpravljalcev na skupščini je bila, da je položaj v dejavnosti kot v družbi čedalje bolj nevarno. Republiški odbor je po besedah njegovega predsednika **Abdulaha Zajnelagića** poskušal premagati težave kar se da hitro in učinkovito, vendar pa so se tako oni kot ves sindikat znašli v precepu. Vloga sindikata v naši družbi je namreč še nedorečena, vpliv še vedno ni tako močan in tudi besedo sindikalnih aktivistov so premalokrat upoštevali. Kljub temu pa se bosta ROS in sindikat dejavnosti še naprej zavzemala za večjo ceno dela, za boljši položaj delavcev in za uveljavljanje vseh pravic članov tega sindikata.

Najbolj žgoče težave in aktualnega vprašanja se je dotaknila **Saša Bernik**. Opozorila je namreč na to, da povsod govorijo samo o zmanjšanju števila zaposlenih in o odpuščanju delavcev, nikjer pa ne ponujajo programov za njihovo zaposlovanje. Če bomo odpustili določeno število delavcev, bi zanje morali tudi poskrbeti. Očitala je tudi, da se reševanja tega vprašanja ne lotevajo načrtno. Še bolj odločen je bil **Branko Bambič**, ki je zahteval, da morajo vodilni kadri takoj odstopiti, ko pride do presežkov delavcev. Svojo zahtevo je utemeljil s tem, da prihaja do presežkov predvsem zaradi slabe kadrovske in razvojne politike ter nesposobnosti vodilnih kadrov. Tako pa je sedaj direktor podjetja edini zavarovan, ko pride podjetje tudi po njegovi zaslugi tako daleč, da mora v stečaj ali pa ko začnejo odpuščati delavce. Je pa na drugi strani opozoril, da se bomo morali tudi pri nas navaditi na to, da je dobiček merilo uspešnosti poslovanja podjetja. Po djetje, ki ne bo uspešno, bo žal moralo propasti ali pa preustrojiti svojo dejavnost. To pa je veliko lažje narediti, kot je dejal Branko Bambič, z ljudmi, ki že imajo delovne izkušnje. Zato je bil še enkrat proti nenačrtnemu odpuščanju delavcev.

Naslednja težava, ki je najbolj

motila delegate, je razlašanje družbene lastnine. V tem trenutku nihče ne ve, kdo je lastnik proizvodnih sredstev v podjetju. Kot je poudaril **Jože Šenk** je samoupravljanje razpadlo, delavci so izgubili skoraj vse pravice, ogromno oblast pa so si pridobili nekateri direktorji. Zato bi moral sindikat ukrepati že sedaj, ne pa čakati na kongres in njegove sklepe. Sindikat je v zamudi, je opozoril **Jože Šenk**, in lahko se zgodi, da nam nekatere stvari uidejo za vedno iz rok.

Razpravi se je pridružil tudi sekretar ROS **Franjo Krsnik**, ki je kritično ocenil delo zbora združenega dela v skupščini, v katerem ne sprejemajo pobud sindikata. Prav tako ni bil zadovoljen z delom gospodarske zbornice, saj ta do sedaj še ni ponudila programa za premagovanje težav. Zato je dal pobudo za zahtevo o izrednem zasedanju slovenske skupščine, ki naj bi razpravljala o težavah, ki tarejo slovensko gospodarstvo. Po besedah **Franja Krsnika** pa bi morali tudi določiti nekoga, ki bo pristojen za reševanje sporov glede kolektivne pogodbe. Samo sprejetje kolektivne pogodbe namreč nikogar ne obvezuje, da sprejeto tudi uresničuje.

V razpravi so omenili tudi plačevanje članarine. Tako je **Marija Novak** predlagala, naj se omogoči razbremenitev gospodarstva, s tem pa bo ostalo več denarja tudi za sindikat oziroma članarino. Tako bi sindikatu lahko omogočili neodvisnost in nemoteno delovanje. V ta namen bi delavci pristali tudi na višjo članarino, če bi od tega imeli tudi kaj korist.

V nadaljevanju skupščine so nato sprejeli statut sindikata dejavnosti in opravili volitve v organe sindikata. Izvolili so tudi delegate za 12. kongres Zveze sindikatov Slovenije. Omenimo še, da se je skupščina začela z enominutnim molkom v počastitev spomina na nedavno umrle delavce steklarne Boris Kidrič. Prav tako so soglasno sprejeli sklep, da se družinam ponesrečenih pošlje solidarnostni prispevek v višini 1.000 din.

Robert Peklaj

Sestala se je skupščina sindikata delavcev v kulturi Slovenije

Vso pozornost kolektivni pogodbi, da ne bi bili spet najslabše plačani

Čeprav udeležba na skupščini sindikata delavcev v kulturi Slovenije na začetku ni obetala kdo ve kako široke razprave in učinkovitega dela, se je zgodilo prav nasprotno. Kar pet ur so se delegati na skupščini in njihovi gostje, predstavniki različnih kulturnih institucij in organizacij, ukvarjali z najbolj perečimi problemi položaja kulturnikov v družbi.

Ob točkah, ki spadajo na vsako skupščino, je bila brez dvoma najbolj pomembna razprava o četrti točki dnevnega reda, v kateri so združili programske usmeritve sindikata delavcev v kulturi Slovenije za obdobje 1990–1994; prečiščeno besedilo statutarnega sklepa o organiziranosti in delovanju sindikata delavcev v kulturi Slovenije in delovno gradivo za novi statut sindikata delavcev v kulturi ter zadnje kolektivne pogodbe za področje kulturnih dejavnosti. Uvod k tej točki je pripravila dosedanja podpredsednica republiškega odbora **Kristina Koglot**, ki je v imenu izvršnega odbora obrazložila najpomembnejše naloge, ki so jih začrtali za prihodnje obdobje.

O kolektivni pogodbi za področje kulturnih dejavnosti oziroma njenem osnutku, ki je namenjen za kritično razpravo, je bila razprava dokaj nasprotujoča. Eni so bili kar zadovoljni s pripravljenim gradivom, drugi pa so ga napadali. Že pripravljenci gradiva pa so se zavedali, da gre šele za

začetek, tako da je bila vsa razprava – taka in drugačna – samo koristna za razjasnjevanje spornih vprašanj in ugotavljanje, kaj vse in na kakšen način bi bilo treba v kolektivno pogodbo vključiti.

Razprava o kolektivni pogodbi je v ospredje postavila tudi vprašanje samostojnih kulturnih delavcev. Teh je skupaj skoraj 2.500 (čeprav so med njimi tudi ljudje, ki jih le po čudnem naključju štejejo med kulturnike, pa je vendar 700 takih, ki imajo umetniški status), v kulturnih ustanovah v družbenem sektorju pa je zaposlenih 3.500 delavcev. Prevladalo je mnenje, da morajo biti tudi ti zajeti v kolektivnih pogodbah in bi tudi nasploh morali spremeniti položaj, ko so bili kulturni delavci organizacijsko ločeni. Prav v sedanjih razmerah ima prenovljen

● Na skupščini so razširili kandidatno listo za predsednika republiškega odbora in poleg dosedanega predsednika **Antona Miklavčiča** iz Kranja za kandidata predlagali še **Rajka Stuparja** iz Lendave. Za predsednika RO je bil z večino glasov izvoljen **Rajko Stupar**. Novoizvoljeni republiški odbor je izvolil za sekretarja, ki bo to funkcijo opravljal profesionalno, dosedanega sekretarja **RO Dušana Zupanca**, izvršni odbor in dva podpredsednika **Kristino Koglot** in **Nika Gorsiča**.

Sindikata delavcev v kulturi ugotavlja, da se gmotni položaj delavcev, zaposlenih v kulturi, v zadnjem času občutno slabša. Praksa in uradni podatki kažejo na to, da je delo delavcev v kulturi, izraženo skozi osebne dohodke konec lanskega in na začetku letošnjega leta, med najslabše ovrednotenimi, tudi v primerjavi z delavci v drugih družbenih dejavnostih. Pa vendar ugotavljamo, da se tovrstna problematika delavcev v nekaterih drugih družbenih dejavnostih hitreje rešuje.

Delavci v kulturi zahtevamo od skupščine SR Slovenije, izvršnega sveta skupščine SR Slovenije in republiškega komiteja za kulturo, da takoj začnejo reševati prenikno ovrednotene osebne dohodke zaposlenih v kulturi.

in enoten ter nepolitičen in strankarsko neodvisen sindikat kulturnih delavcev možnost, da se uveljavi kot močan in vpliven dejavnik in suveren sogovornik v političnem in parlamentarnem življenju.

Seveda je bilo precej pikrih besed tudi o gmotnem položaju kulturne in delavcev v kulturi. Lani se za splošno stavko niso odločili, toda ta odločitev je rezultat mnogih drugih vzrokov, kot pa dejstva, naj bi bili osebni dohodki v kulturi dobri. Celotno več, delavci v kulturi so med delavci v družbenih dejavnostih daleč najslabše plačani. Osebni dohodki zaostajajo za povprečjem v gospodarstvu za 24 do 30 odstotkov, čeprav je izobrazbena raven v kulturi višja za 30 odstotkov (spomnimo se zahtev šolnikov!). O gmotnem položaju so na skupščini sprejeli tudi posebno izjavo, ki jo bodo posredovali republiški skupščini in njenemu izvršnemu svetu.

Delegati so sklenili, da je delo pri pripravi kolektivne pogodbe

treba nadaljevati. Imenovali so posebno komisijo, ki se bo s tem ukvarjala in ji priporočili, naj pri delu upošteva pripombe iz razprave na skupščini. Rok za pripravo so določili za sredo aprila, po tem je treba osnutek poslati v razpravo vsem organizacijam.

Skupščina je sprejela tudi programske usmeritve dela in prizadevanj sindikata delavcev v kulturi v obdobju 1990 do 1994. Novoizvoljenemu republiškem odboru so naložili naj na njegovi osnovi pripravi letošnji program dela sindikata delavcev v kulturi. Delegatom na sindikalnem kongresu so naložili, naj o problemih seznanijo kongres in zahtevajo podporo. Sprejeli so tudi prečiščeno besedilo statutarnega sklepa kot svojega začasnega veljavnega najvišjega akta in se dogovorili, da bodo še naprej spremljali in sodelovali pri prenovi samostojnih sindikatov Slovenije in še naprej pripravljali novi statut sindikata delavcev v kulturi.

I. Ž.

Ali je bila skupščina sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti zgodovinska

V zvezi sindikatov bodo ostali le, če bodo izpolnjeni postavljeni pogoji

Sindikati delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti je imel pretekli teden svojo skupščino. Njen potek sta obeleževala dva temeljna vsebinska sklopa vprašanj. Skupščina je potekala le nekaj dni po dnevu napovedane splošne šolske stavke, ki je ni bilo, kar je skupščini gotovo dajalo določeno značilnost. Po drugi strani se šolniki počutijo nekako oguljufani, zato so še toliko bolj kritični do tistih, ki jim po njihovem mnenju niso dovolj pomagali – to velja tudi za njihovo povezanost v skupni asociaciji sindikatov – Zvezi sindikatov Slovenije.

Čeprav bo s celovito oceno tega, kaj so v šolstvu z napovedano stavko dosegli, še prezgodaj, pa je na dlani, da so se znova zadovoljili z obljubami in pristali, da se bodo bistvene stvari šele zgodile. Prevladovalo je mnenje, da bi z napovedano stavko lahko dosegli več, če bi se bolje pripravili in bili bolj enotni. Čeprav so nekateri videli temeljni razlog odprave stavke v neenotnosti in vrstah šolnikov, različnih datumih stavk, različnih zahtevah in nesolidarnosti, pa so spet drugi menili, da so s pogajanjem nekaj iztržili, saj se

je oblast zbal enotnosti učiteljskega. Nekateri razpravljali so poskušali tudi izluščiti nauk za morebitno prihodnje takšno ravnanje. Posredovali so predloge, kako bi moral sindikat v takem primeru ravnati, da bi bil učinek akcije otipljivejši. Menili so, da je bilo premalo pojasnjevanja problemov in njihovih vzrokov, tudi političnega marketinga, če hočete, in da bi morali predlog zahtev predhodno obravnavati na vseh sindikalnih organizacijah. Ko bi o zahtevah dosegli vsaj minimalno soglasje, bi si morali pridobiti

biti zaveznike, ne pa, kot v sedanjem primeru – nasprotnike, saj so nekateri hoteli spreti šolnike z delavci v materialni proizvodnji. V razpravi o programskih usmeritvah sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti za obdobje od 1990 do 1994, statutu sindikata delavcev v vzgoji in izobraževanju in znanosti ter predlogu programske usmeritve svojega sindikata, ki je bila več mesecev v javni razpravi,

so najbolj kritično opredelili svoj odnos in položaj v Zvezi sindikatov Slovenije.

V posebej oblikovanih stališčih so zapisali, da ne potrebujejo oznak svobodni, neodvisni in drugih fraz, temveč morajo sindikat dejavnosti in njihova zveza uveljavljati svobodo in neodvisnost v odnosih. Zveza sindikatov je lahko samo zveza, ki jo ustanavljajo samostojni sindikati dejavnosti za opravljanje skupno dogovorjenih

Za predsednika republiškega odbora sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti so znova izvolili Marjana Gojkoviča iz Srednješolskega centra iz Ptuja, za sekretarja, ki funkcijo opravlja profesionalno pa Vladimirja Tkalcu. Člani novega izvršnega odbora ROS so Simona Trabos, ki zastopa sindikalno konferenco vzgoje in varstva otrok, Janez Zupan za osnovne, glasbene in posebne šole, Zoltan Jan za srednje šole in domove za učence, Branko Gašperšič za višje in visoko šolstvo ter študentske domove, Hermina Šefmana-Leskošek za raziskovalne organizacije in predstavnika Maribora in Ljubljane, Darko Špelec in Albert Avguštinčič.

Miha Ravnik v Brežicah

Ali je kriza prehitela sindikalno prenovo

Brežiški sindikalisti so v pripravi na kongres povabili na obisk tudi Miha Ravnika, predsednika slovenskih sindikatov. Ta si je dopoldne skupaj z Jankom Golešem, ogledal proizvodnjo in se pogovoril s sindikalnimi delavci v Tovarni pohištva Brežice, popoldne pa se je pogovarjal s sindikalnimi aktivisti iz vse občine in s poslovnimi delavci iz podjetij in ustanov.

Ker o programu Svobodnih sindikatov Slovenije večkrat pišemo in smo ga bralcem v celoti predstavili, bom poskušal povzeti nova vprašanja in razmišljanja.

Pred najtežjo dilemo so delavci in sindikat v tovarni prikolic IMV. Po besedah Jožeta Tomca se vodstvo podjetja iz Novega mesta vede tako, kot da bo obrat kmalu zaprt in bo torej ob delo več kot 200 delavcev. Vsi dosedanja pogovori niso nič zalegli, kljub temu da so delavci v štirih letih šestnajstkrat stavkali in zahtevali rešitve. Ob izjemno nizkih plačah, ki ne dosegajo niti zajamčenih OD, morajo delavci delati nadure, prihajati na delo ob sobotah in nedeljah, to je takrat, ko organizatorji dela zagotovijo material za izdelavo prikolic. Delavci so povedali, da delajo kampanjsko in da grozi disciplinska vsem tistim, ki nočejo delati nadur, ki niso v delovnem koledarju. Delavci so iskali pomoč vse-

preprečevati, ne bo pa dovolil stečajev, če ne bo poskrbljeno za socialno varnost delavcev. Miha Ravnik je tudi povedal, da stečaj v svetu pomenijo zamenjavo lastnikov in menedžerjev, delavci pa delo večinoma obdržijo, v naših stečajih pa so oškodovani le delavci, ki večinoma izgubijo delo.

Na vprašanje o srbskem bojkotu, ravnanju slovenske politike in delovanju sindikata je predsednik povedal, da so sindikati že dvakrat brez uspeha pozvali k prenehanju blokade in k umiku politike iz gospodarstva. Povedal je tudi, da si v Srbiji lahko ob delo že za napačno besedo, kaj šele za ravnanje v nasprotju z uradno politiko. Slovenska politika pa je po Rav-

nikovem mnenju sprva podcenjevala nevarnost srbske. Glede rasti plač v Srbiji pa je povedal, da je sindikat načelno za visoke plače, za nadzor nad nepravilnostmi (nekateri so menili, da se težko deli v Sloveniji ustvarjen denar) pa so pristojni državni organi in SDK.

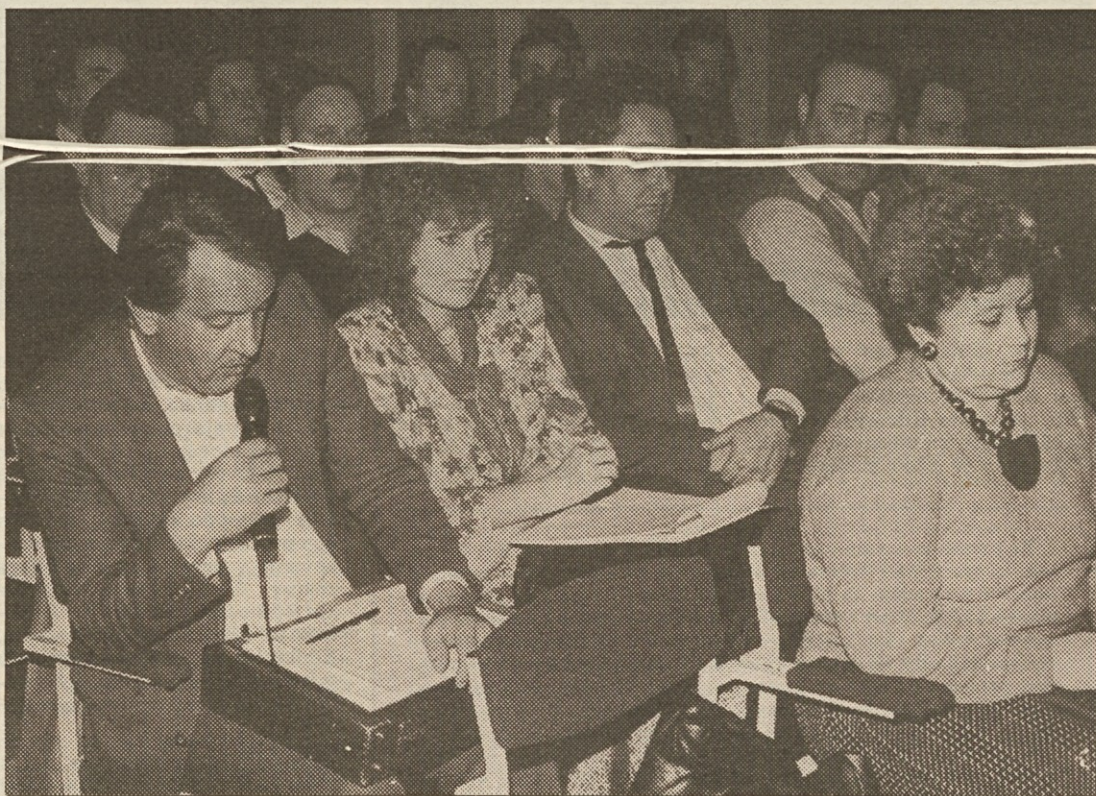
Glede zakona o stavekah je Ravnik povedal, da sindikati takšnega zakona ne morejo sprejeti.

Več razpravljalcev je govorilo tudi o prenovi sindikalne organizacije, zlasti o samostojni vlogi in organiziranosti sindikatov dejavnosti. Eden od sindikatov z železnice se je vprašal, s kom naj se povežejo preostali železničarji, potem ko so se osamosvojili strojevodje in potem ko enako ravnajo vlakovski odpravniki. Miha Ravnik je povedal, da se strinja s tistimi, ki hočejo močne sindikate dejavnosti in panog in ki tudi delajo za njihovo okrepitev. Strojevodje, piloti

in še nekateri poklici imajo po svetu večinoma posebne stanovske sindikate in prav je, da jih dobijo tudi pri nas. Ni pa mogoče razpravljati o samozadostnosti takšnih sindikatov, tudi strojevodje se morajo o svojih zahtevah usklajevati z drugimi železničarji, njihovih zahtev torej ni mogoče reševati ločeno od problematike vse dejavnosti.

Miha Ravnik se ni strinjal s tezo, da je kriza, ki je posledica gospodarske preнове, prehitela sindikat in da se zato namesto s problemi ukvarja sam s seboj. Povedal je, da sindikati že dve leti brezuspešno opozarjajo na možne posledice krize, zlasti na presežke delavcev. Povedal je za zahteve o razbremenitvi gospodarstva, ki v skupščini niso bile upoštevane, govoril je o vsebini zakonov, ki so jih sindikati predlagali in tudi o ustavenem položaju sindikata. Omenil je sindikalna odprta pisma in zahteve, na katere pred letom niso dobili nobenega odgovora, danes pa se odnos do sindikata spreminja pri tistih, ki nas še včeraj niso upoštevali. Kolektivna pogodba bo pripravljena pred kongresom in bo skupaj z drugimi listinami najboljši odgovor vsem tistim, ki pričakujejo ofenzivnejši način sindikalnega delovanja.

Franček Kavčič



»Sindikat je bil in bo najmočnejša delavska organizacija, zato je še kako vabljen za strankarski boj. Toda svobodni slovenski sindikati so nadstrankarski, zato v sindikalnem vodstvu ne morejo biti vodilni ljudje iz strank! V sindikatih pa bomo podpirali tiste, ki sprejemajo naš program in se bodo v resnici zavzemali za delavca.« je med drugim povedal Miha Ravnik na tribuni o prenovi slovenskih sindikatov v celjskem Narodnem domu. (js) Foto: Saša Bernardi

nalog. Statut zveze je lahko samo skupni dogovor sindikatov dejavnosti o skupnih zadevah in ne dokument, ki vsiljuje sindikatom program in predpisuje organizacijo.

V stališčih so poudarili, da sindikati dejavnosti ne morejo biti »nosilec izvajanja skupno dogovorjene politike v zvezi sindikatov«, temveč je zveza sindikatov izvajalka skupno dogovorjene politike sindikatov. Sindikati dejavnosti si sami predpisujejo svoj program in organizacijo s svojim statutom.

Teritorialne oblike organiziranosti zveze sindikatov so lahko samo oblika delovanja sindikatov. Vsi organi zveze sindikatov so lahko sestavljeni samo iz izvoljenih predstavnikov sindikatov dejavnosti. Skupščina sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti je tudi zavrnila kongres ZSS kot preživel obliko sprejemanja odločitev (čeprav so za kongres izvolili svoje delegate). Sindikati dejavnosti naj se dogovarjajo o skupni politiki na sindikalnih konferencah. Način volitev in sprejemanja odločitev urejajo sindikati s svojimi statuti in pravili in ne s statutom ZSS.

Glede članarine so menili, da bi

jo morali člani plačevati sindikatu dejavnosti, ta pa bi po medsebojno dogovorjeni pravilnih finančnih svojih delovanju in delovanju zveze na vseh ravneh.

Skupščina sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti je zahtevala, da Zveza sindikatov zmanjša število sindikalnih funkcionarjev in za krepitev sindikatov dejavnosti s strokovnjaki. Zahtevala je tudi kadrovske prenovne Zveze sindikatov na vseh ravneh.

Menili so, da bi bilo na zvezni ravni smotno v Zvezi sindikatov Jugoslavije uveljaviti samo oblike medrepubliške koordinacije in bistveno zmanjšati zasedbo sveta ZSJ. (Na skupščini so bili kar številni predlogi, naj bi bil odnos do ZSJ enak kot naj bi bil odnos sindikatov dejavnosti do ZSS.) Poudarili so tudi, da se mora količina denarja za delovanje Zveze sindikatov Jugoslavije bistveno zmanjšati.

Skupščina je pooblastila svoj republiški odbor in delegate na kongresu, da v svojem delovanju uveljavljajo sklepe skupščine. Če dogovor ne bo mogoč, sindikat delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti ne more biti član Zveze sindikatov Slovenije. Igor Žitnik

S skupščine republiškega odbora delavcev kmetijstva in živilske industrije

Sindikat mora uveljaviti svojo funkcijo, sicer bo razpadel

Skupščina sindikata delavcev kmetijstva in živilske industrije Slovenije je pokazala vso nemoc sindikata v tisti funkciji, po kateri naj bi svojim članom zagotavljal delo in socialno varnost, da o primernih osebnih dohodkih ne govorimo. Zapleta se pri vplivu na sprejemanje zakonov, življenjsko pomembnih za delavce. Znane so zahteve, rešitve pa so še v megli.

Kot gost skupščine je član predsedstva RS ZSS Brane Mišič v svojem prispevku največ pozornosti posvetil pripravam kolektivne pogodbe, ki naj bi jo uveljavili konec maja. Najnižja osnova 600 DEM in razmerje 1:3,2 sta med delegati zbudila precej pomislekov. Kar v večini so bili mnenja, da glede na uspešnost podjetij in obremenitev to ne bo mogoče. Da, morda nekaj mesecev, potem pa stečaj in na cesto. Lepo se je slišalo, da sindikat štarta na štirinajsto plačo, trinajsta naj bi bila regres. Samo kje, ko marsikje opuščajo malico in povrnitev stroškov za prevoz na delo. In kot je bilo slišati, vodilni prodajajo tudi počitniške domove, celo poslovne prostore. Sindikat pa nima moči, da bi take vodilne ljudi zamenjal. Kako naj se vede? Pravega odgovora ni bilo.

Veliko je bilo govora o tehnoloških presežkih in o varstvu teh delavcev. Pravega, učinkovitega programa za to nimamo, so ugotavljali. Večina podjetij dela z 80-odstotno odpisanimi sredstvi. Vodilni, ki so bili postavljeni po volji višjih in ki so krivi za tak položaj, odhajajo v pokoj z visokimi pokojninami. Napake vodilnih pa tako po pravilu plačajo vedno le delavci.

Prehajamo na kapitalistični sistem. Naj sindikat doseže vsaj to, da bomo vanj prišli pošteno, tako kot je na Zahodu.

O razbremenjevanju gospodarstva so bila mnenja različna. Nekaj bo treba storiti, vendar delavcev ne bomo smeli spreti med seboj. Družbene dejavnosti so del gospodarstva in jim je treba zagotoviti tudi denar. Najbrž bi se dalo oklestiti posamezne programe, tako v zdravstvu kot v šolstvu in dajati sredstva po uresničeni programih, ne pa po načrtovanih, ki se potem izpolnijo ali pa tudi ne. Pri vsem tem pa je res, da za nadgradnjo dela vedno manj

ljudi, pa še plače se v njej povečujejo bolj skokovito kot tistim, ki dohodek ustvarjajo.

Tudi o delu sindikata je bilo izrečenih precej grenkih. Takšen sindikat kot je nov, smo že imeli. Zda ima le nekaj modnih dodatkov. Saj so v novih sindikatih v večini prejšnji ljudje.

Tudi o organiziranosti so govorili. Povezava dobro teče le od vrha do občine. Sindikat v podjetju pa vedno potegne kratko, čeprav je, po mnenju nekaterih, sindikat močan le, če je močan v bazi. Izrazili so upanje, da bo nova organiziranost, ki daje večjo vlogo panogam, to popravila.

Pa še en pogoj je bilo slišati za boljšo učinkovitost. Sindikalni aktivisti bodo morali postati profesionalci ali pa bomo morali doseči večjo učinkovitost tistih v podjetjih. Kdo si bo sicer upal nastavljati hrbet in tvegati, da postane tehnološki presežek.

Zanimivo pa je tudi, da so največ kritik o neučinkovitosti sindikata doslej izrekli tisti, ki v njem delajo že leta in bodo še naprej. Pa naj ne zamerijo te pripombe.

»Ne pozabimo dobrih pobud, ki smo jih slišali v razpravi,« je ob koncu dejal stari in novi predsednik Srečko Čater. »Uveljavljajte jih in stojte za njimi v svojih podjetjih.«

Srečko Čater je ocenil skupščino za uspešno, vsaj glede programa in konkretnih predlogov za bolj učinkovito delo takega sindikata, ki bo lahko kvalitetno in v celoti zastopal delavce in njihove pravice.

Dosti je bilo kritik na račun neučinkovitosti v podjetjih. To pa je predvsem zaradi premajhnega varstva aktivistov. Pri tem bomo vztrajali, tudi s stavko. Saj je to eden od pogojev, da sindikat postane močan.

Nanizali smo pravzaprav le kritične pripombe delegatov. Na poročilo, ki govori tudi o uspehih v preteklem delu, ni bilo pripomb. Z njimi so se torej strinjali, kar pa dokazujejo tudi priznanja dosedanjim funkcionarjem, ki so jih za uspešno delo podelili na skupščini.

Na volitvah so za volonterskega predsednika republiškega odbora ponovno izvolili Srečka Čaterja, za sekretarja pa prav tako spet Svetko Vesel. Andrej Agnič

O izjavi predsedstva SRS o spravi

Ne zaradi preteklosti, ampak zaradi prihodnosti

Takšnega potresa pa še ne! Tako bi lahko komentirali naslov izjave predsedstva SR Slovenije o tako imenovani narodni spravi. Govori namreč o »narodni in državljanski umiritvi«. Navajeni smo reči, da so se umirila tla po potresu, da so se umirili otroci ipd. No, osvobodila vojna in iz nje izvedena revolucija sta res pomenili svojevrsten potres in sonarodnjaki se po 45. letih še vedno »umirajo«...

A šalo na stran! (Seveda bi v tako resni izjavi pisci morali uporabljati resne pojme. Takšni izrazi so sopotniki dobro znanega izmikajočega se političnega vedenja.) Več kot skrajni čas je, da telo, ki še nosi vidna znamenja nekdanje monopolne partijske oblasti, dalo takšno izjavo. Omeniti pa moramo, da pri tehtnih zadevah upravičeno pričakujemo večjo neposrednost, da ne rečem izrecnost. In da izjava ne pomeni veliko, če ji ne bodo sledili otipljivi ukrepi.

Ko to trdim, se mi zdi potrebno tudi dodati: prav je, da predsedstvo tudi v tej izjavi brani osvobodilni boj. Njegove humanosti in plemenitosti ni moč zanikati. Kot tudi ni moč zanikati kopice njegovih senčnih plati in dejanj. Nedo dolgo od tega je mlad razumnik zatrjeval, da je že sam osvobodilni boj (kot nekakšen izvorni greh) sprožil verigo nadaljnjih tragičnih dejanj: pojave partijske samovolje kot odziv na ta nastop kolaboracije in spet kot reakcijo nanjo hudo nasilje partizanskih partijskih oblasti. Zato bi bilo bolje, je dejal na moj vprašujoči pogled, če bi vsi kar lepo mirno čakali... Spomnil sem ga, da bi v tem primeru zelo verjetno na obrežju Jadrana letovala rdeče armadne enote, potem je počasi zmanjkalo puhlega modrovanja.

Dosedanja prizadevanja po narodni spravi (tudi ta izraz kliče po logični in strokovni analizi!) imajo po mojem mnenju vsaj eno resno hibo.

Povsem očitno so hotela zrelativizirati smisel in značaj NOB in prisiliti vladajoče slovenske kroge k priznanju storjenih krivic ob koncu vojne in takoj po njej. S tem bi bili ti krogi ob moralno in pravno legitimacijo in bi se morali, kompromitirani, umakniti. Povsem naravno je, da hočejo nasprotniki oblasti le to diskreditirati in ovreči. Boj za oblast pozna takšno ravnanje – z vsemi udarci, nad pasom in pod njim. A da so oblasti pri nas svojim nasprotnikom dajale strelivo naravnost v roke, je vendarle smešno. Vemo, da je vladajoči partijski vrh, zlasti po sporu s Stalinom, skušal ovreči očitke o tem, da ni legitimen, da je ljudstvu vsilil svojo oblast. Da bi »dokazal« nasprotno, je ta vrh začel narodnoosvobodilno vojno zmeraj bolj označevati (izenačevati) za ljudsko (socialistično) revolucijo, v kateri da si je KP pridobila polno legitimnost. Tako je bil postopno med NOB in revolucijo iz političnih razlogov postavljen enačaj. A če je NOB revolucija, imamo hkrati protirevolucijo, saj druge brez druge ne poznamo. To daje možnost za naslednji trditvi: partija je NOB izrabila za revolucijo (zato Spomenka Hribar govori o revolucionarnem izdajstvu med NOB!) S tem je izzvala (v načelu legitimno) protirevolucijo, je torej ona sama povzročila državljansko vojno...

Tako se je partija gladko ujela v svojo politično zanko. Njeni nasprotniki pa so jo

s pridom izrabili za opravičevanje svojega sodelovanja na strani in v službi okupatorja. Osebnost vztrajam pri oceni, da NOB ni revolucija. Revolucijo pa je NOB omogočil s tem, da je silno afirmiral partijo. Ta je na svoji strani imela zaupanje velikega dela prebivalstva in

zavrnil. A po že opisani logiki izenačevanja NOB in revolucije je postal tarča kritik in obsodil tudi sam NOB...

Zato pravim, da »sprava« ne more v ničemer dvomiti o smislu in značaju NOB, temveč direktno priznati krivice (in odpraviti posledice), ki so jih

strani mogoče kritično opaziti, da izjava na eni strani govori, da se slovenska država ne izmika svoji odgovornosti, vendar da obstaja tudi odgovornost ljudi, ki so služili okupatorju. Na obeh straneh so bili ljudje in prav vsem je treba »osvetliti« obraze in imena!

Ko to trdim, mi je še najmanj do kakšnega povračilnega ravnanja. Spravo razumem zgolj kot človeško dostojno pospravljanje zgodovinske ropotarnice, nabite z obtožbami, sovraštvom, nestrpnostjo, maščevalnostjo. Razumem jo – kakor je bilo nekje rečeno – kot poziv, da bi živi dostojno in dokončno pokopali mrtve in se sami osvobodili ohromečega hlapčevanja preteklosti, da bi pomir-

(osvoboditev od zgodovine!) Slovincem ni potrebna zavoljo tega, da bi se složni uspešneje postavljali po robu bizantinizmu blokad, izolacij, razširjanja militariziranih območij, rekrutiranja vojnih obveznikov zunaj Slovenije, gospodarskega reformnega eksperimentiranja itd. Vse to je seveda več kot nujno. Toda sprava jim je potrebna kot civilizacijski imperator, kot edina zapoved, ki jamči pluralistično demokracijo v vsej njeni pozitivni pojavnosti.

Kot civilizacijsko zrel bo slovenski narod z vsemi svojimi sodržavljeni neprimerno manj ranljiv za politične špekulacije, s katerimi danes politikantski prevaranti obračajo bes svojih razočaranih

Narodna umiritev kot pogoj za mirno sožitje

Izjava predsedstva SR Slovenije o narodni in državljanski umiritvi – Gre predvsem za odgovornost, da se ugotovijo in objavijo dejstva o kritičnih dogodkih

LJUBLJANA, 5. marca – Predsedstvo SR Slovenije je danes seznanilo javnost z izjavo o narodni in državljanski umiritvi, ki jo je soglasno sprejelo. Ob tem so posebej opozorili na svojo odgovornost kot tudi na odgovornost vseh slojev in institucij družbe pri obravnavanju tako zelo zahtevnega in občutljivega gradiva. V izjavi je rečeno:

Predsedstvo SR Slovenije meni, da je v tem resnem in usodnem trenutku prehoda v pluralistično demokratično politično ureditev dolžno spregovoriti o vprašanju, ki se v javnosti obravnava kot problem »narodne sprave«. Namen njegove obravnave mora biti po mnenju predsedstva SR Slovenije to, da pripomore k nastajanju takega vzdušja v političnem in javnem življenju Slovenije, ko preteklost ne bo več bremenila medčloveških odnosov danes in jutri. To

vam fašistične osi, »za zmago nad hitlerizmom«, kakor so to ti narodi označili v prvi svoji skupni izjavi dne 1. januarja 1942 v Washingtonu.

Takšen antifašistični narodnoosvobodilni boj Slovincem je bil še posebno nujen, ker na Slovenskem okupatorji niso nastopili samo kot uničevalci svobode, ampak tudi kot uničevalci slovenskega naroda, ki so ga hoteli v obsežnih predelih takoj zdrobiti in odstraniti. Narodnoosvobodilni boj, ki ga je na Slo-

pa tudi tisti, storjeni neposredno po koncu vojne, ustvarili zgodovinski problem kako v miru normalizirati odnosa med tako ali drugače razdvojenimi preživeli državljani in tudi še med njihovimi otroki. Čeprav je bil pravni sistem po vojni utemeljen na načelu enakosti vseh državljanov in so tudi ljudje sami sčasoma med seboj našli načine sožitja, se danes ta problem zastavlja, ker se po skoraj pol stoletja spreminjanja narava naše družbe in države, tudi zvezne. Danes je to problem kako ohraniti, tudi za jutri, sposobnost za strpno, demokratično državljansko in ustvarjalno človeško življenje v naši republiki in širše. Nadaljevanje na 2. strani.

SPRAVA



Karikatura: Franco Juri

mu je obljubljala, da bo z revolucionarnimi ukrepi uveljavila prav interes prebivalstva. Toda revolucija ima svojo kruto logiko in ljudstvo je kmalu postalo ujetnik, če ne celo žrtev revolucije oziroma revolucionarnih ciljev, s katerimi se je vladajoči partijski vrh poistovetil. Nasilni ukrepi v boju za oblast so tisti, ki terjajo novo presojo in ostro

storile revolucionarne oblasti v imenu ljudstva in domnevno njegovih revolucionarnih ciljev. Madež revolucije in revolucionarnih oblasti je prav v tem, da so zlorabila ljudstvo in njegova poštena hotenja ter zavrgla demokratično izkušnjo NOB.

Ti in podobni elementi v izjavi predsedstva očitno manjkajo. Tako kot je na drugi

jeni ob enakopravnem sožitju in zaupanju ter brez vnaprejšnjih pogojev posvetili vse svoje moči bolj častivrednemu življenju danes in jutri.

Če smo že pri tem, menim, da je prav takšen pogled na »umiritev« edini primeren tudi za odnose med narodnimi skupinami na Kosovu.

In še to: pomiritev

narodov k vsakomur zuna svoje domačije, če gre temu le za tisočinko bolje – in ga prepričujejo, da mu je (temu svojemu narodu!) nekdo drug po žrl in zapravlil življenjsko perspektivo. Složen in civilizacijsko zrel slovenski narod pa s bo v končni fazi znal civilizirano in pokončno zavzeti z svoje naravne in neodtujljive pravice, ki so mu danes zlast na področju gospodarske suverenosti strahotno ogrožene. Edino dejstvo, ki kaj velja, s ukrepi, ki bodo narodu zavarovali prihodnost.

Martin Ivanič

O bivalnih razmerah jeseniških delavcev

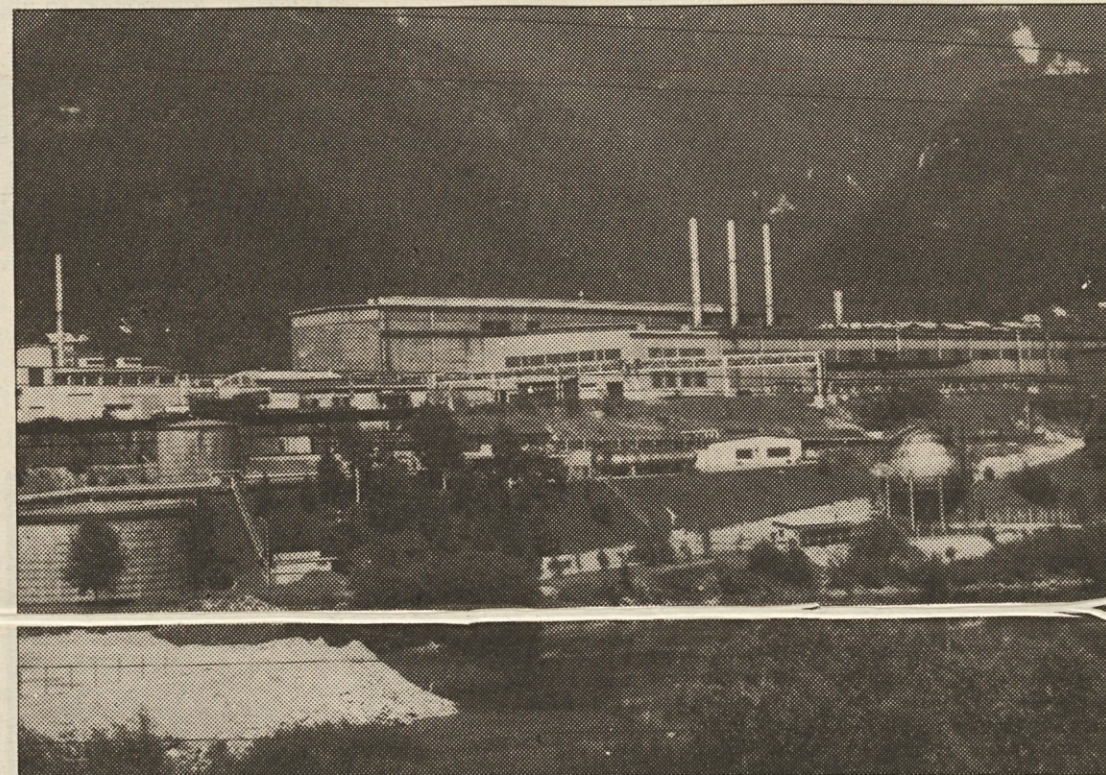
Koga res skrbi za delavce

Prejšnji teden je tiste delavce Železarne na Jesenicah, ki prebivajo v samskih domovih, razburila novica o nameravani podražitvi oskrbnine za bivanje v domovih. Ta naj bi za april znašala 1140 din (samo za bivanje), kar je še enkrat več kot prejšnji mesec. Še večja pa je ta podražitev glede na znesek, ki so ga morali uporabniki samskih domov Železarne plačati decembra, saj je takrat ta znašal borih 90 dinarjev (konvertibilnih, seveda!). Zato ni čudno, da je prišlo med delavci do negodovanja, hkrati pa so tej stvari hoteli nekateri dati celo politični oziroma nacionalni priokus. Zanimalo nas je, kaj o tem mislijo sindikalni aktivisti na občini in v podjetjih, katerih delavci prebivajo v samskih domovih.

Predsednik občinskega sindikalnega sveta na Jesenicah Marjan Drolc je že vnaprej odločno

odbil kakršnokoli misel o tem, da se na Jesenicah tako skušajo znebiti delavcev iz drugih republik. Poudaril je, da se na Jesenicah doslej niso in se tudi v prihodnje ne mislijo deliti in ločevati po narodnostih, ampak da so vsi skupaj le delavci, ki jih tarejo iste težave. Osnovna pa je ta, da je v 70 podjetjih, v katerih dela več kot 14.000 delavcev, večina zaposlenih z nižjo izobrazbo. Temu sledi nizek osebni dohodek (povprečni OD na Jesenicah je 3800 din), nenehne pesimistične napovedi o prihodnosti podjetij in strah pred odpuščanjem delavcev. Če k temu dodamo še, da dosti delavcev še nima rešenega stanovanjskega vprašanja in da morajo zaradi tega prebivati v samskih domovih, je spisek težav in razlogov za nezadovoljstvo skorajda popoln.

In kako v posameznih podjetjih



rešujejo stanovanjska vprašanja svojih delavcev? V Železarni Jesenice imajo po besedah predsednika sindikata Edvarda Kavčiča dokaj bogat stanovanjski sklad, v katerem je 3500 stanovanj in

dva samska domova. Vendar v več kot 1300 stanovanj ne stanujejo delavci Železarne, ampak njihovi potomci oziroma sorodniki, prav tako pa so ta stanovanja večinoma zelo stara. V času vznesene in pre-

velike kadrovske razširitve so imeli celo pet samskih domov in tudi bolj živahno družabno življenje. Sedaj sta polno zasedena le dva, prizadevajo pa si, da bi čim manj delavcev našlo v njih stalno streho nad glavo. Zato imajo v načrtu postopno odpravo samskih domov oziroma njihovo preoblikovanje v odprt dom hotelskega značaja, ki bi resnično služil le kot prehodno prebivališče delavcem in drugim gostom podjetja. Konkretno naj bi k temu prehodu pripomogli tudi veliko bolj življenjski in manj omejevalni hišni redi.

Oblikovala naj bi se nekakšna hišna samouprava, kar bi zmanjšalo število zaposlenih v samskih domovih (snažilke, vratar, itd.), to pa bi tudi pomenilo manjše stroške in ceno. Da pa bi lahko dokončno rešili to vprašanje, bi morali imeti, kot je dejal

Za primerjavo smo vzeli stroške oskrbe v dveh samskih domovih, ki sta v lasti Železarne Jesenice in Gradisa. Tako je moral delavec v Gradisu za polno oskrbo (hrana in spanje) plačati za marec 532 dinarjev. Na gradbišču v Bovecu pa je ta oskrba celo zastoj, poleg tega pa delavci tam dobijo še za desetino večji osebni dohodek. K oskrbi v samskem domu spada tudi brezplačen prevoz na delovno mesto in nazaj. Seveda so stroški, ki pokrijejo razliko do ekonomske cene, ogromni, in v Gradisu se bojijo, da takih ugodnosti ne bodo več mogli dolgo obdržati.

V samskem domu Železarne je prispevek za bivanje za marec znašal 520 din, vendar je v to ceno všteto le spanje oziroma bivanje. Predlog cene za april, ki je tako razburil delavce, pa je bil 1140 din. Sindikat se s tako visoko podražitvijo ni strinjal in je predlagal, naj bi na ekonomsko ceno bivanja prešli postopoma. Ta čas naj bi razliko pokrivali iz skupnih stroškov Železarne.

Robert Peklaj

Revitalizacija podjetij

Stečaj da ali ne

Tako kot podatki o vremenu nas vsak dan prek javnih občil spremljajo novice in podatki o novih stečajih, o njihovih posledicah, tisočih brezposelnih, osebnih in družinskih tragedijah. V pismu enega od nekdanjih delavcev Iskre Avtomatike, ki je izgubil službo ob stečaju tozda AVN, sem zasledil tudi tole razmišljanje njegovega otroka: »Oči, a danes ne greš v službo, od česa bomo pa sedaj živeli!« Ta otrok zelo verjetno ni dobil odgovora, saj se je očetu v grlu zataknil cmok gneva in nemoči. Pri vsem je pa komaj zadržal solze, da otroku ne bi pokazal brezizhodnega položaja.

Stečaj, kruto reševanje napokičenih problemov, v vse večjem številu slovenskih ozdov kaže, da pri doslednem upoštevanju obstoječe zakonodaje kot da ni druge poti za revitalizacijo podjetij ali njihovo dokončno likvidacijo. Bolna podjetja, ki hirajo s kronično nelikvidnostjo, velikimi izgubami v poslovanju, znižujejo osebne dohodke, izgubljajo najbolj inovativne in ustvarjalne delavce in ogrožajo tako svoje dobavitelje kot kupce in druge upnike. Lahko rečemo, da je ta bolezen nalezljiva, saj se plačilna nesposobnost hitro prenese na upnike.

In kje ležijo vzroki za hitro razširjajočo se bolezen naših podjetij, ki se praviloma končajo s stečajem?

1. **Težave**, ki se leta ali celo desetletja kopičijo v podjetjih kot posledica zakonodaje (ZZD) in vpletanja politike v gospodarstvo in ekonomijo. Sodelavka mi je v prisposodbi ta problem prikazala s preprostim primerom, ki ga obvlada vsak kmet. Velja namreč, da je potrebno drevesa obrezati vsaj enkrat na leto, da rodijo obilne in zdrave sadeže. Tudi obilno gnojenje v nasprotnem primeru pospešuje razraščanje divjih nerodovitnih poganjkov, sadežev pa je vsako leto manj, dokler divji poganjki ne ugonobijo drevesa.

2. **Podjetje je kompleksen poslovni sistem**, ki ima vse lastnosti sistemov v tehniki. Sistem ima svoje značilnosti, ki se različno odzivajo na različne spremembe na vhodu sistema. Sistem je podvržen spremembam in motnjam v okolju. Od povratnih vezi in vanje vgrajenih regulacijskih členov je odvisno, kako popravljamo vhodne vrednosti glede na velikost zunanjih vplivov ter dobljene rezultate na izhodu. Žal večina podjetnikov ne razume sistema z zaprtim regulacijskim krogom, da o politikah sploh ne govorimo.

Naša podjetja, žal, vse preveč spominjajo na odprte regulacijske sisteme, kjer ni nobene povezave (sprotne) med izhodnimi in vhodnimi (dogodki) velikostmi. Dokaz za to je naše ugotavljanje uspešnosti podjetij ob zaključnem računu za preteklo leto! V podjetju moramo vsak hip vedeti, kaj se nam v celotnem sistemu inovacijsko-reprodukcijskega procesa dogaja predvsem z vidika pretoka blaga in kapitala. Sodobne metode omogočajo simulacijo oziroma napovedovanje izidov, preden smo jih sploh sprožili (strateško planiranje). Uspešno podjetje mora torej obvladati povezavo med vhodnimi in izhodnimi vrednostmi s sprotno korekcijo oziroma vplivi na nepredvideno odzivanje sistema (napake, odpovedi) ter na spremembe in motnje v okolju.

3. V podjetju morajo biti s svojo vlogo in odgovornostjo navzoči:

- zastopniki kapitala
- vodilne oziroma vodstvene strukture

- sindikat kot zastopnik delavcev.

Med njimi so vsak dan poklicne tekme (bitke) s sledečo vlogo:

a) lastniki oziroma zastopniki lastnikov kapitala se zavzemajo za čim večji dobiček. Ta mora presegati letno obrestno mero v banki, saj se v nasprotnem primeru ne splača vlagati denarja v vrednostne papirje (delnice).

V ta namen lastniki kapitala najemajo najspodobnejše direktorje (menežerje, vodilne delavce), ki so usposobljeni za uspešno vodenje podjetij.

b) Vodilni delavci so lastnikom kapitala odgovorni za čim večji ustvarjeni dobiček oziroma za čim večjo donosnost naložb, kar pomeni, da iz razpoložljivih virov (znani, osnovna sredstva, kapital) iztisnejo čim več.

c) Sindikat kot zastopnik delavcev zagotavlja delavcem čim boljše in dolgoročno socialno varnost z **dogovorjenimi plačami**, čim boljšim razmeram za dela ter permanentnim razvojem (izpopolnjevanjem) zaposlenim.

d) Lastnik kapitala razdeli delavcem trinajste plače ali jim odstopi del dobička kot njihovo udeležbo v obliki delnic in jih tako naredi pripadne podjetju in tako še bolj ustvarjalne.

Nenehen boj med lastnikom kapitala, vodilno ekipo in sindikatom zagotavlja sprotno reševanje problemov (čiščenje podjetja) na eni strani ter stalno zavzemanje za čim hitrejši razvoj podjetja na drugi strani. Brez tega boja torej ni čiščenja in napredka podjetij, kar je **ena bistvenih značilnosti naših družbenih podjetij**.

4. **Nominacija družbene lastnine** je pogoj, da bo le-ta lahko enakopravno nastopala z zasebno ali tujo lastnino. Danes je vodilna ekipa v podjetju hkrati v **vlogi lastnika kapitala in vlogi vodstva podjetja**. Na drugi strani nima sindikat s **kolektivnimi pogodbami** zagotovljenih plač in ob zmanjšanju le-teh pod razumno mero stavka ali slabo delo in s tem še močnejše ogroža družbeno lastnino v podjetju. Podjetniki (vodilni delavci) morajo imeti v lastnikih ali zastopnikih kapitala (upravnih odborih) partnerja, ki jim pomaga razreševati probleme:

a) omogoča jim normalni obseg trajnih virov sredstev za poslovanje podjetja

b) podpira (finansira) nove naložbe v razvoj proizvodov in storitev, trg, znanje in osnovna sredstva in tako podjetnikom omogoča uspešno vodenje podjetij

c) zahteva spremembe v delu, organizaciji ter odstavljaja in postavlja nove podjetnike.

Ta podpora pa podjetnike obvezuje, da optimalno izkoriščajo razpoložljive resurse in da jih sproti prilagajajo potrebam in možnostim na trgu, razpoložljivim tehnologijam in znanju zaposlenih.

Veljavna zakonodaja v Jugoslaviji, še posebej pa stališča sindikata do vprašanja odpuščanja delavcev, **silita podjetja v krizi v stečaj!**

Po mojem mnenju bi se moral sindikat zavzemati za spremembo in dopolnitev zakonodaje, ki bo:

- čim prej omogočala zdravljenje oziroma čiščenje podjetij v krizi, vključeno z odpuščanjem delavcev, brez stečaja;

- s kolektivnimi pogodbami zagotovila minimalne plače in s tem človeka vredno življenje;

- oblikovala socialne sklade za reševanje problematike brezposelnih.

Nespametno in za delavce škodljivo je današnje stališče sindikata, naj se uvede moratorij na odpuščanje delavcev iz podjetij v krizi, saj so le-ta v celoti ogrožena in s tem vsi delavci obsojeni na brezposelnost. Sindikat mora svoje delo usmeriti v sprejem ustrezne zakonodaje, ne pa v kritiko in onemogočanje vodilnih delavcev v podjetjih, ki se zato ukvarjajo s socialo namesto s podjetništvom, kar peha podjetja v še globljo krizo.

5. **Kapitalizacija programov oziroma podjetij** na minimalno vrednost 50% lastnih virov sredstev je potreben pogoj za njihovo normalno poslovanje. Jugoslovanska podjetja in njihova vodstva ne morejo konkurirati podjetjem v razvitih državah, če poleg drugih problemov razpolagajo z dva do trikrat manjšim deležem lastnih virov sredstev, pri tem pa plačujejo dva do trikrat večje obresti na izposojen denar.

Svoja razmišljanja bom podkrepil s primeri stečajev v posebnih tozdih v DO Iskra Avtomatika. Bili smo ena prvih DO v Sloveniji, ki se je zaradi krize in problemov srečala s stečajnimi postopki. Vzroki za krize DO (posameznih tozdov) so predvsem:

1. zmanjšana prodaja (v dveh letih se je razplovila), ki je posledica padca investicijske sposobnosti v Jugoslaviji, krize na klirinškem trgu ter

daleč premajhne prisotnosti na konvertibilnem trgu;

2. velika vztrajnost (togosti) DO, ki je šele po več kot enem letu krize (zmanjšanju prodaje) ugotovila, da je zašla vanjo;

3. dolg odzivni čas podjetij na krizo, ki se kaže v resnih reakcijah šele po dveh letih,

stih, zahteva zmanjšanje zaposlenih za približno 600 delavcev, ker prodaje v kratkem času ne bo mogoče bistveno povečati. Razrešitev te pro-

blematike bo, žal, mogoče le z novimi stečaji, ker ni vgrajenih drugih mehanizmov za reševanje krize:

Zato, da bi ohranili čim več delovnih mest, bi morali sindikati pospešiti sprejem primerne zakonodaje in obenem očiščenje podjetij.

Vlaganje novih sredstev v neozdravljena podjetja (programe) je nedopustno, saj tako podjetjem ne pomagamo, ampak le podaljšamo agonijo. Naložbe je treba usmeriti v zdrave programe oziroma podjetja, za **bolne dele** pa ustanoviti **socialne sklade**, po drugi ne pa podjetniški podjetniški poti.

Primerjava dveh tozdov, ki sta bila v enaki krizi in v enem zdaj teče stečajni postopek, drugega pa skušajo sanirati z drugimi ukrepi, kaže, da:

- tozdu v stečaju iz tekočega poslovanja ustvarja dobiček pri polovičnem številu zaposlenih;

- tozdu v sanaciji, ki ima še vedno isto število zaposlenih, ob prodaji osnovnih sredstev za osebne dohodke grozi stečaj, ki bo imel za posledico veliko večje število ogroženih delovnih mest ob mnogo manjši stečajni masi.

Iz vsega lahko potegnemo nauk, da je v reševanju krize podjetij **najpomembnejši čas, hitro odzivanje, prilagoditev virov tržnim možnostim**, postopek pa ni nujno, da je stečaj, če so za odzivanje in čiščenje podjetij (presežkov) na voljo drugi prijem.

Vemo, da je človek naše največje bogastvo in da le-ta lahko podjetje reši iz krize, zato moramo sprejeti takšno zakonodajo in postaviti motivacijske mehanizme v podjetjih, da bodo hitri in učinkoviti posegi za izboljšanje mogoči. Vlada slovenske države, skupaj z zborničnim in bančnim sistemom, mora na skupščini uveljaviti takšne **ukrepe in orodja**, ki bodo obrnila uničujoč tok slovenskega gospodarstva v smer sanacije in preživetja zdravih in sposobnih delov.

Nikar ne nalagajmo vloge in odgovornosti za neuspeh le podjetnikom in sindikatu, ti morajo biti v **primernih razmerah** sposobni poslovati optimalno.

Sprejmimo torej že enkrat **ustrezne ukrepe** za sanacijo slovenskega gospodarstva, da ne bomo po nepotrebnem prizadeli preveč delavcev in njihovih družin. Ukrepi naj predvidijo predvsem vlogo in odgovornost lastnikov kapitala, podjetnikov in sindikata.

Mag. Stane Kavkler



ko so normalni in uspešni prijem za sanacijo že zamujeni;

4. velika vlaganja v razvoj novih proizvodov in osnovna sredstva (predvsem prostore), ki ne zagotavlja donosnega vračanja naložb;

5. pomanjkanje lastnih virov sredstev, ki so po astronomski inflaciji v letu 1988 in 1989 zahtevali stroške kapitala v višini 44% celotnega prihodka!

Trenutno stanje v DO Iskra Avtomatika, pri 2600 zaposlenih ter danih tržnih možno-

- denar za presežke delavcev (njihov OD) iz socialnih skladov;

- možnosti za odpuščanje delavcev, ki imajo zagotovljeno podporo za nezaposlene na zavodih za zaposlovanje.

V nasprotnem primeru stroški za presežke zaposlenih ogrožajo celotne programe ali podjetje. Presežki, ki bi jih morali razreševati po socialni poti, ogrožajo zdravi del podjetja, ki počasi, vendar vztrajno hira in na koncu povsem odmre.

V Elmi so pripravljene na težave

Elma v Črnučah s svojo proizvodno gospodinjstvom pripomočkov in suhih transformatorjev pokriva vse jugoslovansko tržišče, zaradi pogodbe s tujim partnerjem (Rowenta) pa velik delež gospodinjstev naprav, predvsem likalnikov, izvozi v ZR Nemčijo in Italijo. To je tudi razlog, da so lansko poslovno leto uspešno končali. Vendar ima ta 530-članski kolektiv, v katerem je več kot polovica žensk z večinoma nizko izobrazbo, tudi težave. Tako je srbski bojkot povzročil popolno

prenehanje naročil s tistega območja in plačilo že dobavljenih izdelkov se je z njihove strani prav tako ustavilo. Težave se pojavljajo tudi zato, ker pomanjkanje denarja sili podjetja, da se ne držijo plačilnih rokov. Tako so Elmi drugi veliko več dolžni, kot pa je ona svojim dobaviteljem.

Nezadovoljstvo delavcev povzroča tudi osebni dohodek, saj znaša povprečje 3.640 din. Vzrok za to, da osebni dohodki kljub poslovnim uspešnostim niso višji, je dosti. Poleg že omenjenih je ver-

jetno tudi to, da plačujejo davek na preveliko in neprimerno notranjo organiziranost, ki je tako značilna za naše poveljno realistično gospodarstvo. Preveč zaposlenih, premalo agresivno trženje na vsem jugoslovanskem tržišču in preveliki proizvodni stroški onemogočajo primernejšo razdelitev ustvarjenega. Odprava teh ovir pa bo verjetno zahtevala veliko ostrejših ukrepov znotraj podjetja.

Kljub težkemu položaju pa do večjih protestov delavcev še ni prišlo. Zavedajo se, da s stankami in drugimi protesti ne bodo ustvarili več denarja za OD. Razlog za tako razumno in dokaj prizanesljivo gledanje na žgoča vprašanja je najbrž tudi ta, da Elma skrbi za svoje delavce. Tako je po besedah direktorja kadrovsko-spolnega sektorja **Jožeta Valencića** tudi morebitnim tehnološkim presežkom zagotovljeno primerno delovno mesto. Z nekaterimi drugimi podjetji in zasebniki so ustanovili novo mešano podjetje OMA, v katerem je našlo zaposlitev nekaj njihovih delavcev. Prav

tako bodo dokupili delovno dobo delavcem pred upokojitvijo, s čimer bi zmanjšali administracijo za desetino. V ta namen snujejo v podjetju racionalizacijo, ki jo pripravljajo skupaj z Zavodom za organizacijo poslovanja v Ljubljani. Doseči namreč želijo veliko bolj smotrno in učinkovito poslovanje, kar bi v povezavi s povečanjem proizvodnje omogočalo zaposlitev presežkov delavcev. In kaj želijo v Elmi doseči? Želijo postati sodobno podjetje, ki bi se lahko konkurenčno vključilo v evropsko delovno delo. Da bi to uspeli, morajo zagotoviti delavcem primerne delovne razmere in plačilo. Omenjeni načrti se zdijo uresničljivi, še posebej, ker je pred popisom nov, kvalitetnejši dogovor s tujim partnerjem, ki naj bi prinesel možnost za razširitev sodelovanja z novimi izdelki in povečanje medsebojne menjave.

Je torej Elmi prihodnost že zagotovljena? Vsekakor ne, rečemo pa lahko, da težav, ki prihajajo, ne čakajo križem rok.

Robert Peklaj

Kdo v pokoj in kdaj

V zadnjem času je vse več vprašanj podjetij in prizadetih delavcev o tem, kako predpisi urejajo upokojevanje delavcev. Kdaj je delavca mogoče upokojiti brez njegovega soglasja pa tudi kdaj delavec lahko zahteva upokojevanje. Da bi pomagali pri iskanju odgovorov na ta vprašanja, smo pripravili tole informacijo.

Zveza sindikatov Slovenije
Republiški svet
Sektor za gospodarski razvoj, ekonomsko in socialno politiko

Informacija o pogojih za pridobitev starostne in predčasne pokojnine v SR Sloveniji:

Pogoje za pridobitev starostne in predčasne pokojnine določata zakonodaja s področja pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter delovnih razmerij. Pokojninsko-invalidski predpisi določajo pravico, kdaj zavarovanec lahko zahteva uveljavitev pravic iz pokojninskega zavarovanja in med njimi pokojnino. Delovnopravna zakonodaja pa predpisuje, kdaj delavec mora v pokoj. Gre torej za dva bistveno različna primera.

Najpomembnejši predpisi, ki določajo pogoje za pridobitev starostne in predčasne pokojnine:

1. zvezni Zakon o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Uradni list SFRJ št. 23/1982, št. 75/1985, št. 8/1987, št. 65/1987, št. 87/1989)
2. republiški Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list SRS št. 27/1983, št. 21/1987, št. 48/1987, št. 27/1989)
3. statut Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SRS (Uradni list SRS št. 40/1983, št. 10/1986, in št. 43/1989)
4. zvezni Zakon o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja (Uradni list SFRJ št. 60/1989)
5. republiški zakon o delovnih razmerjih (Uradni list SRS št. 24/1977, št. 30/1978, št. 27/1982, št. 5/1986, št. 18/1988)
6. Zakon o usmerjenem izobraževanju (Uradni list SRS št. 11/1980, št. 6/1983).

Za to informacijo je zanimiv še osnutek Zakona o delovnih razmerjih, ki je bil objavljen v Poročevalcu Skupščine SR Slovenije št. 28 dne 27. 12. 1989.

V informaciji omenjamo tudi kriterije, ki jih bo sindikat uveljavljal kot obvezno sestavino pri ugotavljanju ekonomskih in tehnoloških presežkov delavcev in ki so bili objavljeni v Sindikalnem poročevalcu št. 5 dne 28. oktobra 1988.

Kdaj delavec sme iti v pokoj

Starostna pokojnina

Kdaj delavec lahko uveljavi pravico do pokojnine, določajo pokojninski predpisi. Zvezni zakon o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja v 21. členu določa pogoje za pridobitev starostne pokojnine. Delavec oziroma delavka pridobi pravico do starostne pokojnine, ko dopolni starost 60 let oziroma 55 let in pokojninsko dobo 20 let. Zavarovanec, ki nima dopolnjene pokojninske dobe 20 let, pridobi pravico do starostne pokojnine, ko dopolni starost 65 let oziroma zavarovanka 60 let in najmanj 15 let zavarovalne dobe. Zavarovanec pa pridobi pravico do starostne pokojnine ne glede na starost, ko dopolni pokojninsko dobo 40 let oziroma zavarovanka 35 let.

V preteklih mesecih smo v SFR Jugoslaviji pridobili novo pravico, ki je doslej naši predpisi niso dopuščali. Možen je postal dokup pokojninske dobe, kar olajšuje pogoje za pridobitev pravice do starostne pokojnine. Novost je bila vpeljana zaradi reševanja problemov presežnih delavcev in je zato zapisana v delovnopравnih predpisih. 21. člen zveznega zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja tako določa za delavca, za katerega je ugotovljeno, da njegovo delo ni več potrebno zaradi tehnoloških in drugih izboljšav, da lahko preneha njegovo delovno razmerje, če mu za uveljavitev pravice do starostne pokojnine manjka do 5 let pokojninske dobe in se mu ta manjkajoča leta pokojninske dobe dokupijo. Ta zvezni zakon torej rešuje zgolj dokup delovne dobe tehnoloških presežkov delavcev. Dokupiti je mogoče leta pokojninske dobe (ni torej mogoče dokupovati manjkajočih let starosti). Pokojninsko dobo dokupujejo podjetja in organizacije za svoje presežne delavce, kadar njihovo delo postane odveč zaradi izboljšav v delovnem procesu. Pokojninsko dobo je mogoče po zveznem zakonu dokupiti presežnim delavcem, ki imajo najmanj 35 let delovne dobe in delavkam, ki imajo najmanj 30 let delovne dobe. Lahko pa se pokojninska doba dokupi tudi najmanj 60 let starim presežnim delavcem in najmanj 55 let starim presežnim delavkam, ki še nimajo potrebnega števila let delovne dobe za pridobitev starostne pokojnine.

Osnutek novega republiškega zakona o delovnih razmerjih v 41. členu v primerjavi z zveznim zakonom dodatno širi možnosti dokupa zavarovalne dobe zaradi uveljavitve pravice do upokojevanja delavcev, katerih delo ni več potrebno na podlagi meril za ugotovitev prene-

hanja potreb po delu. V primerjavi z zveznim zakonom je pomembno, da osnutek republiškega zakona izenačuje v pravicah vse presežne delavce – ne glede na to, ali gre za tehnološke ali ekonomske presežke.

V skladu z osnutkom bodo do 5 let pokojninske dobe lahko dokupovali vsi delavci, katerih delo ni več potrebno na podlagi meril in ki so dopolnili vsaj 35 (moški) oziroma 30 (ženske) let zavarovalne dobe (ne glede na starost) ter delovni invalidi II. in III. kategorije, ki so po predpisih prestari, da bi imeli zagotovljeno pravico do prekvalifikacije oziroma dokvalifikacije ali pravico do razporeditve na drugo ustrezno delo v skladu s predpisi o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Na koga se nanaša to določilo osnutka, je mogoče ugotoviti z analizo zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. 38. člen zakona določa pravico do prekvalifikacije oziroma dokvalifikacije moškim do 50. leta in ženskam do 45. leta starosti. Delovni invalidi imajo tudi zagotovljeno pravico do dela z delovnim časom, ki ustreza njihovi preostali delovni zmoglosti, do razporeditve na drugo ustrezno delo oziroma do ustrezne zaposlitve do 60. leta (moški) oziroma do 55. leta starosti (ženske). Ta del osnutka dopušča prisilno upokojevanje presežnih delavcev po tej osnovi brez njihovega soglasja, seveda če po dokupu izpolnijo polno pokojninsko dobo. Ne smemo namreč pozabiti, da pomeni manj kot 40 oziroma 35 let pokojninske dobe trajno nižjo pokojnino. Seveda pa se delavec oziroma delavka, ki sta že stara 60 oziroma 55 let, lahko prostovoljno odločita za starostno upokojevanje, če po dokupu let izpolnjujeta zadostno število let pokojninske dobe.

V zvezi s tem je treba opozoriti na moratorij določanja in odpuščanja presežnih delavcev, ki ga je Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije predlagal in je o njem Skupščina SR Slovenije sklepala na zasedanju 7. februarja 1990. Pri tem je Republiški svet opozoril na to, da določil zveznega zakona o prenehanju delovnega razmerja presežnih delavcev ni mogoče uporabljati dokler nista v naši republiki postavljena celovit sistem zagotavljanja socialne varnosti ter sistem aktivne zaposlovalne politike.

Predčasna pokojnina:

22. člen zveznega zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja dopušča možnost predčasne pokojnine

v posamezni republiki, če ima moški vsaj 35 let pokojninske dobe in vsaj 55 let starosti oziroma, če ima ženska vsaj 30 let pokojninske dobe in vsaj 50 let starosti. Zvezni zakon hkrati zahteva, da je takšna pokojnina zmanjšana, dokler uživalec pokojnine ne doseže starosti, predpisane v 21. členu (moški 60 let, ženske 55 let). Seveda pa ostane pokojnina trajno manjša zaradi nepolnega števila let pokojninske dobe.

Republiški zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju je možnost iz zveznega zakona uzakonil v 24. členu in tako omogočil predčasno upokojevanje v SR Sloveniji za moške, ki imajo najmanj 35 let pokojninske dobe in 55 let starosti, in za ženske, ki imajo najmanj 30 let pokojninske dobe in 50 let starosti.

V skladu s 33. členom statuta Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SRS se predčasna pokojnina za vsako manjkajoče leto starosti zmanjša za 1.6% in za vsako manjkajoče leto pokojninske dobe za 0.5%. Tako je predčasna pokojnina manjša od starostne za isto pokojninsko dobo od 2% do 10%.

41. člen osnutka novega zakona o delovnih razmerjih pa odpira zlasti široke možnosti za dokup delovne dobe s pravico dokupa zavarovalne dobe zaradi uveljavitve pravice do predčasne pokojnine, vendar največ do 5 let, če delavec s tem soglašja (ženska stara 50 let in ima najmanj 25 let delovne dobe, moški star 55 let in ima najmanj 30 let delovne dobe). Te pravice v zveznem zakonu ni. Vedeti pa je treba, da ni mogoče prisiliti presežnega delavca, da se predčasno upokoji, kajti predčasna upokojevanje je prostovoljna odločitev delavca in nikogar drugega. Na drugi strani pa gre za izredno pravico, ki so jo zahtevali delavci v stiski zaradi presežkov, in ki lahko zagotovi socialno varnost določenega števila delavcev. Vedeti pa moramo, da ta rešitev nujno vodi v nizko pokojnino, saj znaša odmera od pokojninske osnove za polno pokojninsko dobo 85%, za 5 let krajšo delovno dobo pa le še 75%. K temu je treba odšteti še odstotke znižanja zaradi predčasne upokojevanja.

Osnutek zakona o delovnih razmerjih torej ohranja starostni meji za pridobitev predčasne pokojnine, skrajšuje pa potrebno delovno dobo za pridobitev te pravice. Gre torej za ukrep, ki rešuje vprašanje socialne varnosti starejših delavcev, ki ostanejo brez dela.

V zvezi s pravicami uživalec predčasne pokojnine je potrebno opozoriti, da je na pobudo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije v letu 1987 prišlo do dopolnitve 24. člena republiškega zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki bistveno izboljšuje položaj delavcev, ki jim je prenehalo delovno razmerje zaradi stečaja ali redne likvidacije organizacije oziroma obratovalnice in mu ni možno zagotoviti druge ustrezne zaposlitve. Takemu delavcu, ki se odloči za predčasno upokojevanje, se pokojnina zmanjša za samo 0.5% za vsako leto manjkajoče starosti do 60 oziroma 55 let. Tak delavec pa mora imeti potrjeno pristojne skupnosti za zaposlovanje, da mu ni mogoče

zagotoviti primerne zaposlitve. V zvezi s to spremembo je tudi sprememba 32. člena istega zakona, ki določa, kdo je upravičen do varstvenega dodatka k nizki pokojnini. Tega dodatka namreč ne prejemajo uživalci predčasne pokojnine, dokler prejemajo zmanjšano pokojnino, razen tistih, ki so se predčasno upokojili zaradi stečaja, redne likvidacije in podobno.

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije je med drugim v predlogu moratorija za določanje in odpuščanje presežnih delavcev opozoril skupščino SR Slovenije, da te pravice v zvezi z uveljavitvijo pravice do predčasne pokojnine niso zagotovljene vsem presežnim delavcem, temveč le tistim, ki so delovno razmerje izgubili zaradi stečaja in redne likvidacije. Zato je Republiški svet Zveze sindikatov zahteval, da velja moratorij določanja in odpuščanja presežnih delavcev tako dolgo, dokler ne bodo spremenjena tudi ustrezna določila Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Delna upokojevanje

41. člen osnutka pa delavcem, katerih delo ni več potrebno, zagotavlja tudi povsem novo pravico do delne pokojnine v primeru, da tak delavec sklene delovno razmerje s krajšim delovnim časom v drugi organizaciji oziroma delodajalcu. Tudi to novost, ki jo bo vpeljala delovnopravna zakonodaja, bo mogoče izkoristiti šele potem, ko jo bodo ustrezno razdelali pokojninski predpisi.

Kdo se mora upokojiti

Obveznosti upokojevanja ne določajo predpisi iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, temveč predpisi, ki urejajo delovno razmerje. Tako 75. člen zveznega zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja določa, kdaj delavcu preneha delovno razmerje brez njegovega soglasja. To se zgodi, ko delavec dopolni 40 let zavarovalne dobe ali 65 let starosti, razen če pristojni organ organizacije oziroma delodajalec v skladu s pogoji, določenimi v republiškim zakonom, splošnim aktom in kolektivno pogodbo ne odloči, da delavec ostane v delovnem razmerju. To pomeni, da je delavec lahko v delovnem razmerju tudi potem, ko je že dopolnil 40 let delovne dobe (tudi ženske lahko uveljavijo to pravico) in tudi potem, ko je že star 65 let – vendar o tem ne odloča delavec, temveč delodajalec.

Veljavni republiški zakon o delovnih razmerjih v 173. členu določa nekaj podobnega. Delavcu, ki izpolni pogoje za polno osebno pokojnino po zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, preneha delovno razmerje, razen če pristojni organ organizacije da soglasje, da delavec nadaljuje delovno razmerje. Soglasje pa je možno le, če se na oglas oziroma javni razpis ni javil nihče, ki izpolnjuje razpisne pogoje. Oglas oziroma javni razpis mora biti objavljen najmanj 3 mesece pred tem, ko delavec izpolni pogoje za polno osebno pokojnino in se ponavlja vsako leto, dokler se ne zglašijo primeren kandidat.

Izjema pri tem pravilu so visokošolski učitelji in znanstveni delavci, ki se lahko upokojijo šele, ko dosežejo 70 let starosti (193. člen Zakona o usmerjenem izobraževanju).

Osnutek novega zakona o delovnih razmerjih je jasnejši od veljavnega zakona in v 116. členu določa, da delavcu preneha delovno razmerje, ko dopolni 40 let zavarovalne dobe ali 65 let starosti, razen če pristojni organ ne soglašja, da nadaljuje delovno razmerje. Soglasje pa lahko da pristojni organ pod pogoji, določenimi v kolektivni pogodbi oziroma splošnem aktu. To pomeni, da bo pogoje za obvezno upokojevanje določala kolektivna pogodba (generalna, panožna, podjetniška).

Obvezna upokojevanje in presežni delavci

Na koncu naj zapišemo še to, da nihče ne more prisiliti presežnega delavca, naj se predčasno upokoji. To ostaja prostovoljna odločitev delavca. Zato pa je mogoče starostno upokojiti presežnega delavca brez njegovega soglasja, ki je po dokupu pokojninske dobe izpolnil pogoje za starostno upokojevanje.

Opozoriti je treba še na merila za določanje presežnih delavcev, v katerih republiški svet Zveze sindikatov Slovenije priporoča, da je treba med presežne delavce uvrstiti tiste, ki so že izpolnili pogoje za starostno upokojevanje. To pa med drugim pomeni, da se ženska ne more več sklicevati na svojo ustavno pravico, da dela do 40 let delovne dobe, saj pogoj za starostno pokojnino izpolni že pri 35 letih delovne dobe.



Reorganizacije ne morejo reševati vprašanja lastnine

Nekdanjega IMP ni več

V času, ko se sploh ne ve več, kdo pije, če nam je vsaj to jasno, da zapitek kot navadno plačuje delovno ljudstvo, so končno tudi največji modreci prišli do senzacionalnega odkritja: družbeno (ne)lastnino je treba poddržaviti. Kdor se spozna na socialistične zakonske procedure, ki ga spremlja obvezno in prazno sestankovanje (najširša javna razprava), bo seveda kaj hitro ugotovil, da je to spoznanje le prva, začetna faza nekega dejanja, pa katerega sklepnih del bo še treba počakati. Človeku v tem položaju ne preostane drugega kot golo upanje, da vendarle ne bo prišel prepozno. Se pravi, šele potem, ko bodo prav vsi persofinicerani izdelki boljševidne negativne kadrovske selekcije postali zasebni podjetniki in potem, ko bodo pokradli še tisto malo, kar je ostalo. Toda kot smo lahko te dni ugotavljali v IMP Ljubljana, ne gre samo za to. Največja zadržka je ta, da v razmerah delovanja tržnih zakonitosti z družbeno lastnino kot ideološko izmišljotino dandanašnji nimajo kaj početi tudi pošteni direktorji, ki vendarle hočejo nekaj narediti. Za kaj gre?

Vse bolj očitno postaja, da so konstruktorji uvajanja tržnega modela gospodarjenja vzeli lastnino za metafizični pojem. Niso dojemali, da je ta v bistvu sinonim za organsko kapitalno rast, ki sama po sebi rešuje številna vprašanja, s katerimi se brez uspeha mučijo socialistični ekonomisti. Poglejmo, kaj se dogaja.

Tako kot v vseh organizacijah združenega dela so se tudi v ljub-

ljanskem IMP lotili reorganizacije, ki jo predpisuje zakon o podjetjih. In začel se je hec! V tej naši, svojčas zelo ugledni montažerski organizaciji, so skušali najprej uporabiti domala že klišejski model organiziranosti, ki naj bi jo ukrojili po načelih kvazidelniške družbe. Saj poznate tiste fiktivne preturbacije, ko najprej hčere rodijo mamo, tako da nekdanji tozdi ali delovne organizacije z 51-odstotnimi ustanovnimi deleži na-

pravijo matično ali krovno podjetje, potem pa mama z istim kapitalnim vložkom rodi hčerke nazaj, se pravi, da ustanovi osnovna podjetja? V IMP se je takšen poskus uvajanja najnovejšega izuma potomcev Saint Simona, Fourierja, Thomasa Owna in Edwarda Kardelja popolnoma izjalovil. Tako Iempejevi mami na Titovi 37 kot njenim štiriindvajsetim hčerkam se je nekako zdelo samoumevno, da že obstajajo tukaj in zdaj in da ni nobene potrebe po kakšnem novem rojevanju. Še zlasti se je takšen zaposleni in spokorniški »podjetniški« krst zdel trapast hčerkam, ki se imajo prej za zrele ženske kot pa nedoletne otroke. Predlog za IMP delniško družbo je tako propadel že na delavskem svetu, se pravi, da je bilo vsem skupaj prihranjenega vsaj nekaj denarja, vrlim samoupravljalcem pa ponovni grenak priokus ob glasovanju in s tem spoznanju, da jih je spet nekdo peljal žejne čez vodo.

Zgodilo se je torej samo to, kar se je ljudem, ki so se nekako otre-

slili ideoloških plašnic, moralo zgoditi. Vodilni ljudje v IMP so spoznali, da so prisiljeni zdaj z novo reorganizacijo reševati pravzaprav temeljno lastniško vprašanje, kar pa preprosto ne gre skupaj. Nekaj je namreč lastništvo nad podjetjem kot rezultat organske rasti kapitala, in spet nekaj povsem drugega je njegova organizacija kot optimizacija poti za plemenjenje tega kapitala. To pa nam govori samo nekaj: družbena podjetja v Jugoslaviji se lahko še tako organizirajo in reorganizirajo, učinkovitega plemenjenja vložnih sredstev ne bo vse dotlej, dokler se ne bo natanko vedelo, kdo je lastnik, kdo menedžer in kdo delavec. Se pravi, da ni druge rešitve kot ta, da v transformaciji te naše nesrečne družbene lastnine podjetja dobijo svoje prave lastnike. Če bo to sprva država, ki je, kot se bomo najbrž še spomnili, to že enkrat bila, tudi prav. Nekdo pač mora biti.

Ker je Iempejev poskus stvaritve papirne delniške družbe spla-

val po vodi, so, kot nam je dejal namestnik generalnega direktorja IMP Janez Stanovnik, poskusili še z nadomestno različico. Kakšen šmorn so si šele sedaj scvrli! Človek lahko samo strmi in se čudi. Tokrat so moderatorji nove združbe pozabili na podjetniško reinkarnacijo in štartali z dobro vero v načelo »čisti računi – dobri prijatelji«. Seveda so s tem vsakomur, ki se malce spozna na niti dogovorne ekonomije, zelo lepo povedali, da računi doslej niso bili čisti. Nedokončani posli z Irakom, pri katerih se še zdaj ne ve natančno, kdo je potegnil krajiši in kdo daljši konec, o tem dokaj prepričljivo govorijo.

Namesto nekdanjega sozda oziroma delniške matere je nastalo podjetje z različno odgovornostjo (IMP Inženiring, Montaža, Proizvodnja R.O.) s približno 500 zaposlenimi. Na drugi strani pa je nastalo 24 novih družbenih podjetij, ki jih na nekdanji poslovni sistem IMP spominja zgolj še ime. To, da obstaja nek IMP R.O., vedo osnovna podjetja tudi po tem, ker imajo v njem združen del sredstev (stavba na Titovi 37, računalniški center, počitniške zmožljivosti itd.), ki so jih koncentrirala v različnih oblikah. Z drugimi besedami rečeno: IMP Ljubljana praktično ne obstaja več. Res je, da so po besedah Janeza Stanovnika v nov IMP R.O., ki je nastal iz nekdanje

DDSS in dveh tozdov (Inženiring in Marketing) skupnega pomena, stlačili vse tiste oblike, ki so bile po zakonu o združenem delu funkcije sozda, toda to prava nič ne pomeni. Posebej zato ne, ker znotraj IMP R.O. oziroma bolje povedano ob njem nastajajo tako imenovana odvisna podjetja (Marketing, Teletrak...), ki pa po mnenju mnogih niso prav nič odvisna. Delujejo namreč povsem po tržnih načelih, torej tudi za konkurenco.

Posebna zgodba v tem pa je sestava lastništva teh odvisnih podjetij, za katero nihče ne ve natančno (ali noče vedeti?!), kakšna je. Janez Stanovnik je v pogovoru za Delavsko enotnost dejal, da je to občutljivo področje, o katerem bi moral v odsotnosti generalnega direktorja IMP oziroma direktorja IMP R.O. Borisa Gazvode govoriti vsaj Uroš Korže, pomočnik direktorja za plan in eden glavnih kreatorjev sedanje organiziranosti. Upati je, da bo res govoril. Bilo bi skoraj nujno, kajti na moč čudno je, da reorganizacijske spremembe na Titovi 37 ne poznajo niti vodilni ljudje Iempejevih podjetij, kaj šele delavci. Kot nam je namreč dejal direktor IMP Montaža Maribor Borut Perhavec, se v Ljubljani vse preveč stvari dogaja »pod mizo«, kar ne pomeni nikamor. Če nam bo sreča mila, nadaljevanje torej sledi!

Ivo Kulhaj

Podtalnica v Sloveniji čedalje bolj ogrožena

Poskusni zajci na Dravskem polju

Spomnimo se ekološke katastrofe, ki smo jo doživljali minulo poletje: tedaj je kot strela z jasnega udarila v javnosti novica o nevarnem onesnaženju pitne vode s pesticidi na Dravskem polju. Napetost se je stopnjevala iz dneva v dan. Poročali so o tem, kako je bilo treba dovažati ljudem po številnih vaseh pitno vodo v cisternah, kako mrzlično so iskali vire onesnaževanja, odkopavali jame z odpadki. Zdelo se je, da nas je katastrofa našla nemočne in nepripravljene. Ali je bilo to res?

Ne čisto zares. Ko smo namreč te dni brskali po raziskovalni nalogi o podtalnici na Dravskem polju, smo črno na belem ugotovili, da so odgovorni v republiki že novembra 1988 vedeli – ali pa bi bili morali vedeti – kako močno je onesnažena ne le podtalnica, ampak tudi že pitna voda na Dravskem polju. Zakaj so ukrepali šele leto dni pozneje? Ali to pomeni, da so bili ljudje, ki živijo na Dravskem polju, v bistvu poskusni zajci ekoloških zmot in odvisni od trenutnih političnih muh ljudi, ki so za te zadeve odgovorni v republiki? In navsezadnje: koliko je takšnih poskusnih zajcev še drugod po Sloveniji, po vseh poljih – od Sorškega do Krškega – ki so bogata s podtalnico?

Vzorci so pokazali onesnaženost

Rezultati raziskovalne naloge, ki jo je opravil center za varstvo okolja pri zavodu za zdravstveno varstvo Maribor, so bili znani že novembra 1988. V letih 1987 in 1988 so izvedli tri serije odvzemov in preiskav vzorcev vode na Dravskem polju. »Kakovost vode je po naših predpisih zaradi vsebnosti pesticidov slaba, saj je kar 45 odstotkov vseh vzorcev zaradi previsoke koncentracije pesticidov neprimernih,« je zapisano v povzetku razprave. In še: »Prizadeta so velika črpališča kot Šikole (vodovod Slovenska Bistrica), Kidričevo (vodovod Kidričevo), Bohova (vodovod Maribor). Opazno je širjenje onesnažene vode proti vzhodu, to je proti črpališču Skorba.«

Se vam zdi, da ste ta imena že slišali? Res je, pojavljala so se med poročili o lanskim katastrofi na Dravskem polju. Pesticidi so se pojavili na vseh

mestih, tako v črpališčih in vodnjakih kot v vrtinah.

Med pesticidi, ki jih omenja raziskava iz leta 1988, so bili najpogostejše zastopani herbicidi atrazin, metolaklor, alaklor, na posamičnih mestih pa še herbicidi prometrin, propazin in drugi. »V enem letu smo raziskali 51 vzorcev vode. Zaradi čezmerne vsebnosti pesticidov je bilo 23 vzorcev neprimernih. Če bi upoštevali še strožje zahodnoevropske normative, pa bi bil ta odstotek še precej višji, saj le trije vzorci ustrezajo normativom,« je zapisano v poročilu.

Najbolj onesnažen s pesticidi je bil vodnjak v Brunšvigu. Vas leži v bližini Rač. Že od leta 1982 naprej je znana izrazita zastrupljenost podtalne vode s pesticidi. V svetu bi težko našli podoben primer, da bi bila v vodi v visokih koncentracijah cela paleta nevarnih snovi od atrazina prek alaklora do drugih. Za atrazin imamo izredno visok normativ, za alaklor pa nizkega. V drugih vodnjakih so bile vsebnosti pesticidov manjše, vendar pa so zelo pogosto presegale tako naše kot zahodnoevropske oziroma svetovne normative.

Presenečenja ne bi smelo biti

Skratka, lanski kritični položaj vodno preskrbo na Dravskem polju ne bi smel presenetiti odgovornih v republiki. Vse te v nebo vpajoče podatke so namreč poznali že od prej – ali pa bi jih vsej morali poznati.

Iz povedanega lahko sklepamo, da je prišlo do široke zastrupljenosti pitne vode v vodnjakih na Dravskem polju že mnogo prej, preden smo začeli biti plat zvona. Naročniki raziskave so bili Zveza

vodnih skupnosti Slovenije, OVS Drava, Mariborski vodovod, Vodovod Ptuj, SIS za komunalno in cestno dejavnost Slovenska Bistrica. To pomeni, da je za onesnaženost pitne vode že novembra 1988 vedela kopica ljudi. Ni nam znano, da bi kdorkoli med njimi opozoril na skrb zbujajoče podatke in pozval k ukrepom.

Ali je o vsem tem predčasno zvedel tudi republiški komite za varstvo okolja in urejanje prostora? Je bil seznanjen republiški inšpektorat? Na republiški vodni upravi, takratni zvezni vodnik skupnosti, so nam povedali, da so pristojne republiške organe pravočasno obvestili o onesnaženosti vode na Dravskem polju. Ali so torej njihovi dopisi obležali po predalih ustreznih komitejev?

Kje torej iskati krivca za neverjetno dejstvo, da smo začeli ukrepati šele leto dni pozneje, ko je onesnaženost pitne vode s pesticidi postala katastrofalna in je – tudi s pomočjo medijev – začela odmevati v javnosti? V malomarnosti, neodgovornosti, v zanašanju, da morda le ne bo prišlo tako daleč? Takšno igranje z zdravjem ljudi in vsaki normalni pravni državi gotovo ne bi ostalo brez posledic...

Kritično tudi drugod po Sloveniji

Ob vsem tem si ne moremo kaj, da se ne bi vprašali, kakšno je sploh stanje podtalnice v Sloveniji. Medtem ko pitno vodo nenehno nadzorujemo v vodnjakih, pa so začeli celovito raziskovati podtalnico šele pred dobrimi tremi leti. »Dozdajšnje raziskave podtalnice so pokazale, da je kakovost vode zelo skrb vzbujajoča,« nam je povedal dipl. inž. Viktor Tratnik na republiški upravi za vodno gospodarstvo. To so pokazale dozdajšnje raziskave podtalnice na Sorškem, Ljubljanskem, Dravskem in Murskem polju.

Že tretje leto raziskujejo podtalnico na Ljubljanskem polju. Znani so že rezultati raziskave podtalnice na Sorškem in Dravskem polju. Eno leto opravljajo raziskave tudi na Murskem polju.



Razvažanje pitne vode na Dravskem polju lani poleti

Letos in v prihodnjem letu imajo v načrtu, da bodo začeli opravljati meritve v podtalnici Celjskega polja in Šaleške doline pa na Ptujskem in Brežiško-krškem polju. Za vsako takšno enkratno analizo sklenejo pogodbo za leto dni in pri tem opravijo dva odvzema vzorcev na 15 odzemnih mestih. Te meritve so trajnega pomena v okviru katastra kakovosti vode, katerega sestavni del je tudi kataster podtalnice.

Medtem ko so na Dravskem polju poglobilni problem pesticidi, pa je podtalnica Sorškega polja onesnažena z organskimi spojinami, mineralnimi olji in fenoli. Meritve so odkrile stalen vir polikloriranih bifenilov. Analize kažejo, da sta osnovna vira onesnaženja industriji v okolici Kranja in Škofje Loke. Pri tem še zlasti prednjači onesnaženje v vodnjakih Iskre Telematike in Iskre Kibernetike. Ne glede na to, da zaščita podtalnice Sorškega polja še ni zakonsko urejena, pa v vodni upravi predlagajo predsedniku republiškega komiteja za varstvo okolja in urejanje prostora, da

sproži takšne ukrepe, s katerimi bi ugotovili vire onesnaženja in jih odpravili.

Meritve podtalnice Ljubljanskega polja so pokazale močno razširjenost fenolnih snovi, trikloretilena, kroma, mineralnih olj. Po analizah sodeč je onesnaženje industrijskega izvora. Na Murskem polju so bili v posameznih vzorcih preokračeni normativi toksičnih snovi: pesticidi (atrazin, metolaklor), železo, aluminij, mangan, tetrakloretilen, mineralna olja. Splošna ocena je, da je kakovost podtalnice še dobra in jo je treba varovati s strokovno uporabo rastlinskih zaščitnih sredstev in gnojil.

Problem je že bil, le meritev ni bilo

Takšne analize podtalnice so sila drage, saj stane en odzem vode iz vrtnice kar 4500 do 5000 mark. »To, kar so zdaj ugotovili glede onesnaženosti podtalnice, ni posledica zadnjega leta ali dveh. To je le posledica tega, da analiz po številnih merilnih enotah,

predvsem po parametrih onesnaženja, do zdaj sploh niso opravljali v zadostnem obsegu,« je poudaril inž. Tratnik. »Tako to kritično stanje ni od danes in ne od včeraj, ampak smo ga šele zdaj odkrili, ker smo šli v takšen sistem meritev. Za to je dal pobudo in potrebna sredstva vodnogospodarski sektor Zveze vodnih skupnosti Slovenije.«

Po besedah inženirja Tratnika pa so imeli strahotne težave, da so na tem področju prebili led. Tiščali so glavo v pesek, saj se je vse do nekaj let nazaj vodno gospodarstvo ukvarjalo predvsem s problematiko vodnih količin in varstvom pred vodami. Z onesnaženostjo podtalnice pa se ni nihče sistematično ukvarjal. Opravljali so le občasne analize na različnih mestih, ki niso bile sistematične, po obsegu pa docela nezadostne. In za povrh so analizirali še tisto, kar sploh ni bilo potrebno, denimo kovine. »Med kakovostjo prejšnjih in zdajšnjih analiz je razlika kot med otroškim triciklom in mercedesom,« pravi inž. Tratnik.

Glede na to, kako so analize drage, ne pridejo v poštev tako imenovane sledilne meritve, ampak je treba prek pristojnih inšpekcij takoj začeti preglede industrijskih objektov, zlasti še v industrijskih conah, kjer uporabljajo nevarne in škodljive snovi. Hkrati bi morali nujno zaostriti nadzor nad prevozom nevarnih in strupenih snovi. Zelo pomembni so občinski odloki o zaščiti podtalnic na posameznih področjih, ki morajo vsebovati tudi sanacijski program.

Žal tega marsikje še niso storili. Za Sorško polje, denimo, ki je tako pomemben rezervoar pitne vode, še vedno ni sprejet odlok o zaščiti podtalnice. Takšen odlok bi morale sprejeti kranjska, škofljenska in ljubljanske občine, pa ga dozdaj še niso.

»Če vodo merimo, zaradi tega še ni nič boljše. Soočamo se z resnico, povemo, da je zadeva resna, a kdo je natanko kriv, tega ne moremo reči, lahko le približno predvidevamo. Morali pa bi urediti tako, da bi dobivali povratne informacije od inšpekcij, kar se dozdaj ni dogajalo,« pravi inž. Tratnik. Vse analize kažejo, da je poglobilni zastrupljavalec industrija, le redkeje kmetijstvo. Če dalje pogostejši primeri onesnaženja pitne vode in podtalnice opozarjajo na to, da postaja kakovostna pitna voda eden izmed osrednjih razvojnih problemov oziroma že omejitveni razvojni dejavnik, ki smo ga predolgo zanemarjali.

Marija Frančeškin

Lawrence Godtfredsen, ameriški profesor političnih ved, specialist za Jugoslavijo (2.)

Zasebni sektor v Jugoslaviji pred začetkom reforme

Rezultat pritiska partijskih vodij iz Slovenije in Hrvaške je bila izvolitev predsednika vlade Anteja Markovića, ki naj bi z reformami ustavil krizo in Jugoslavijo bolj tržno usmeril. Vlada je opustila nekaj omejitev za zasebni sektor in poleti 1989 s tem v zvezi sprejela nekatere zakone. Sledilo je navdušenje v nekaterih krogih nad sposobnostjo zasebnega sektorja, ki naj bi se razvil in postal življenjska moč v gospodarstvu. V Beogradu, še posebno pa v Sloveniji, delajo posamezniki načrte za podjetniško vlaganje zunaj družabljene sektorja. Nekateri so ustanovili podjetja za svetovanje in spodbujanje nadobudnih podjetnikov, iščejo alternativne poti za pridobivanje finančne podpore in prostor na tržišču, tako da že konkurirajo družbenemu sektorju.

Izkušnje lastnikov zasebnih podjetij

Pri ocenah reforme Markovićeve vlade je treba skrbno preučiti nekaj dejavnikov: vpliv reform v letu 1989 na zasebnike, vse do poletja, sposobnost ZKJ spremljati gospodarsko prenavo glede na politično razpoloženje med reformsko usmerjenimi člani partije in tistimi, ki ji nasprotujejo zaradi ideoloških ali nacionalističnih razlogov; vprašanje birokratskega odgovora na reformsko gibanje na lokalni in republiški ravni. Vse to pa lahko zasenči povečana napetost med republikami zaradi težnj po večji republiški ekonomski avtonomiji in ostrih

razlik med srbskim in slovenskim vodstvom.

Izkušnje zasebnikov imajo odločilno vlogo pri uspehu reform, če se bodo le-te učinkovito lotile težav, ki so vznemirjale zasebni sektor. Iz razpoloženja v njem pred izvedbo reform Markovićeve vlade in vpliva lokalnih birokracij na poslovne dejavnosti zasebnikov bi lahko sklepali o reformskem svezju, kot je prišel iz zveznega parlamenta, in mogoče o možnostih za spremembo leninističnega ekonomskega sistema v svobodno podjetniško usmerjenega. S tem namenom sem intervjuval kakih 35 lastnikov, predvsem v Zagrebu in njegovi okolici, vključil pa sem tudi nekaj lastnikov v Srbiji, na Kosovu, Dalmaciji in Sloveniji, da bi preveril gospodarske in politične izkušnje podjetnikov, ki so poskušali delovati v okolju, ki je bilo precej nenaklonjeno zasebnikom. Naključni pregled zasebnih lastnikov je še posebej težaven, saj so bolj poglobljeni pogovori, kakršne sem načrtoval, zahtevali zaupne stike z ljudmi. Glede na politično občutljivo naravo tega vprašanja, pogovori po telefonu z ljudmi z naključnega seznama ne bi dali odkritih odgovorov o njihovih problemih. Vprašalnik, ki je bil narejen za mednarodno raziskavo o podjetnikih, sem prilagodil jugoslovanskim razmeram. Glede na mnoge nezakonite in politično občutljive dejavnosti lastnikov sem mnoga vprašanja izpustil. Intervjuvanci so natančno opisali

gospodarsko in politično razpoloženje, v katerem morajo delovati, težave, ki jih imajo, in prizadevanja, da bi ukani sistem in se mu prilagodili, le-ta pa v bistvu ni naklonjen zasebnim lastnikom in podjetniški dejavnosti. Izsledki ankete in izkušnje tistih, ki so poskušali delati v okviru sistema, pogovori s člani zadrug, gospodarskih zbornic in drugih zvez, so dali bogato sliko ekonomskih in političnih ovir v Jugoslaviji.

Vprašalnik je bil sestavljen takole:

1. Vzroki za ustanovitev podjetja, vključno z dogodki, ki so le-to pospešili.
2. Kakšne so idealne možnosti za lastnike, njihovo podjetje in za delovne razmere?
3. Težave pri delu in z oblastjo pri delovanju podjetij.
4. Ovire, ki jih ocenjujejo za kritične pri vpljevanju in vzdrževanju podjetij.
5. Finančni uspeh in pričakovanja.

Podjetja v naši raziskavi so vključevala naslednje kategorije: avtomobilski servis, računalniška hard- in software podjetja, zobozdravstvene ambulante, izdelovalne pohištva, mizarstvo, tiskanje, restavracije, zidarstvo, obdelovalne kovine, kavarne, kozmetični saloni, butiki, proizvodnja strojev, orodja in hidravličnih naprav, fotokopiranje, proizvodnja surovin za živilsko industrijo, proiz-

vodnja mopredov in koles ter podjetja za zbiranje in razširjanje znanstvenih in tehnoloških informacij za drobno gospodarstvo.

Ovire pri investiranju

Lokalni in republiški zakoni dosledno uničujejo zasebne možnosti za rast in investiranje. Razen dveh podjetij v naši raziskavi so vsi lastniki zaposlovali po štiri delavce ali manj, čeprav jih zakon dopušča deset in s posebnim dovoljenjem do 25. To je tako zaradi zakona o prispevkih, ki določa obdavčitev med 105 in 112% vsake delavčeve plače. Ta davek mora lastnik plačati občini za »financiranje skupnih potreb delovnega ljudstva pri izobraževanju, znanosti, kulturi, zdravstvenemu varstvu, socialnem varstvu itd.«

To pa bolj kot kar koli odvraca zasebnike od zaposlovanja več delavcev. Zakon o plačah določa omejitve v zasebnem sektorju na drugačne načine. Ker postavlja najnižjo mejo za plače, ima lastnik le malo možnosti pri določanju plačilne lestvice za svoje potrebe. Ne more uveljaviti različnih plač za izkušene in bolj sposobne delavce. Ne obstaja nikakršen vajeniški program. Pripombe na račun motivacije delavcev, usposabljanja in sposobnosti so bile najpogostejše omejene v pogovori. Lastniki so se počutili ujeti v zakone, ki so jih silili vse delavce obravnavati enako in precej otežili odpuščanje delavcev zaradi nesposobnosti.

Paradoksalno je, da je država uzakonila toge zahteve glede dovoljenj in izobrazbe za privatni sektor, ki so jih pogosto samovoljno uporabljali, odvisno od zvez lastnikov z uradniki lokalne oblasti.

Dovoljenje za podjetje je odvisno od potrdil o izobrazbi in usposobljenosti. Podjetnik ima lahko težave pri vpeljavi podjetja, čeprav si je lahko dolga leta pridobival izkušnje in usposobljenost, vendar nima uradnega šolskega spričevala. Davki in osebni dohodek so izjemno visoki.

Gospodarske težave so zapletle poslovanje mnogih lastnikov, s katerimi sem govoril. Najprej, trištevilitna inflacija je bistveno zarezala v tiste dejavnosti, ki so odvisne od nadomestnih delov in opreme. Pogosto morajo podjetja čakati nekaj mesecev na plačila za končne izdelke. Inflacija in pripombe na kakovost so bile najpogostejše omenjene in lastniki so prepričani, da spodbujajo njihovo poslovanje. Drugič, omejitve, ki jih je postavila vlada pri uvozu in izvozu blaga ter surovin, so krnile učinek podjetij v dveh smereh. Uvozne dajatve za orodje, stroje, dele, surovine, znašajo ponavadi precej nad 40% vrednosti. Čeprav javnemu sektorju ni treba plačevati takšnih dajatev, morajo zasebna podjetja, ki jih oskrbuje s končnimi izdelki ali polizdelki, nekako vračunati te stroške. Tista podjetja, ki so v neposredni konkurenci z družbenim sektorjem, kot na primer restavracije, hoteli itd, imajo večje stroške. Poleg tega je zasebnim podjetjem uradno onemogočeno neposredno poslovanje v tujih valutah. Na plačila, ki jih prejmejo lastniki z izvoznimi dovoljenji, čakajo včasih mesec na plačilo v dinarjih. Blago v tujni morajo plačati v tuji valuti, zanjo pa so morali plačati na črnem trgu dodatnih 10%. Tako ni bilo nič nenavadnega, da so lastniki vozili svoje tovornjake v Italijo in Avstrijo, kupili surovine in se poskušali vrniti čez mejo, ne da bi plačali dajatve.

Državne banke niso bile naklonjene zasebnemu sektorju. Ker so mnoge banke tesno povezane z družbenimi podjetji, so imeli zasebniki možnosti dobiti temeljni kapital za začetek podjetja ali izboljšave. Samo pet ljudi od desetih, ki so bili zajeti v raziskavo, je dovolilo bančna posojila, drugi so bili odvisni od prijateljev in sorodnikov ali prihranjenega kapitala iz časov, ko so delali v tujini, da so lahko financirali svoja vlaganja. Dve tretjini lastnikov sta omenjali težave s pridobivanjem kapitala za posodabljanje ali razširjanje dejavnosti.

Ekonomska infrastruktura igra pomembno vlogo pri oviranju dejavnosti drobnih podjetij. Veliko lastnikov je imelo težave pri pridobivanju materiala za svoje delavnice. Proizvajalci pohištva so se morali neposredno pogovarjati s kmeti za svež les, ki ga je moral lastnik šele uskladiščiti. Tudi do kovin je bilo vedno težko priti, to je zahtevalo od lastnikov posebno znanje, da so odkrili odlagališča starega železa ali druge lokacije, kjer so lahko našli uporabne kovine. Gospodarstvo ima linearno usmerjen preskrbovalni sistem, v katerem posredniki ali oskrbo-

*svobodni
indikatorji
Slovenije*

valci ne morejo delovati. Podjetja v družbenem sektorju morajo nadzirati proizvodnjo od začetka do konca. Zasebniki te možnosti nimajo. Mehanik, ki popravlja mopede, je moral zaposliti enega človeka za varjenje izpušnih cevi, ki jih ni na voljo na jugoslovanskem trgu, drugače bi moral plačati 40% dajatev za uvožene italijanske dušilce.

Nadaljevanje prihodnjic

Jože Jurač

Porumeneli Blaznikovi listi (VI.)

Lani, ob 160-letnici Blaznikove tiskarne, je Jože Jurač izdal publikacijo z naslovom *Vonj tiskarskih barv. Prvi del knjižice je posvetil visoki obletnici grafične organizacije, ki je bila prva strokovna delavska organizacija na Slovenskem in je imela pomembno vlogo pri strokovnem in splošnem izobraževanju grafičnikov ter pri uveljavljanju splošnih delavskih pravic.*

Iz knjižice objavljamo odlomke iz avtorjeve črtice *Porumeneli Blaznikovi listi*

Sicer je res, da je pri Matici Dolenc rekla, da bi zaradi tiskanja knjige ne gledali samo na Blaznika, marveč dovolili konkurenco tudi drugim. Odgovoril mu je Bleiweis, da niso določili Blaznika za maticnega tiskarja, marveč je dobil naročilo zaradi tega, ker se pri njem tiska največ slovenskih knjig.

Glede Mohorjevih je bilo drugače. Njen sedež je bil v Celovcu in knjige je tiskal tamkajšnji Leon, čeprav založba ni bila zadovoljna. Odborniki so na seji rekli, naj v knjigah ne bi bilo toliko tiskarskih »pogreškov« in društvene knjige »naj bi se lepše in čisteje natisloval«.

Blaznik ni hotel biti zloben, ko je duhovni gosposki pri Mohorjevi to privoščil, priljubili pa so se mu goriški odborniki, ki so glede tiskanja Mohorjevih knjig naravnost rekli, da se ne more primerjati z Blaznikovim.

To so bili tudi razlogi, da je Blaznik na ustanovnem zboru in tudi nekaj časa na veselici hodil pokonci, samozavestno in to naj bi vplivalo predvsem na visoke goste, ki so ga že tako zadosti cenili.

Novemu predsedniku Kleinu je bilo bolj ali manj jasno, da bo glede delovanja društva precej odvisen od Blaznika. Ne glede na to, da je bil od Blaznika za trideset let mlajši je Klein čutil njegovo naklonjenost, Blaznik pa je v njem videl moža, ki bo nekoč še nekaj pomenil. In se ni zmotil! Klein je postal v poznejših letih občinski odbornik, celo deželni poslanec, podpredsednik Trgovske in obrtne zbornice ter pisarniški ravnatelj Mestne hranilnice. Ob tem ga je razumljivo vodila pot tudi med tiskarje in na njegovih tiskovinah je bilo mogoče brati: Klein & Com.

Kljub Kleinovemu prizadevanju so društvo kaj kmalu začele pestiti otroške bolezni. Spori so hromili delo in v ustanovnem letu je imelo društvo po februarjem zboru še tri izredne zbere in na

prvem je postal društveni predsednik Blaznik!

»Ne sprejemam rad tega odgovornega mesta, saj je to vaša organizacija,« je dejal nekaterim članom, čeprav je bilo očitno, da je društvo potrebovalo uglednejšega predsednika.

Morali pa so biti še drugi, tehtnejši razlogi: križala so se mnenja glede izobraževanja, naraščalo je število podpirancev, hkrati pa težnja, da bi onemogočili izučevanje mladih. Vedno več je bilo slišati o težnjah proletariata, tiskarji so hoteli dobiti svojo zvezo za vso Avstrijo, to pa je oblast zavrnila, dovolila pa je ustanovitev posebnega društva lastnikov tiskarn za vso monarhijo. Ti so se na prvem kongresu že dogovorili o ukrepih v boju z delojemalci.

Blaznik je predsedoval več kot eno leto. Finančno je zadevo skušal izpeljati, da s podporami ni bilo težav, sicer pa je ostalo neurejenih mnogo vprašanj, ko je le-te zopet prevzel Anton Klein.

Požrtvovalen je bil, saj je bil na čelu društva dve leti, potem pa je postal predsednik Jožef Gale, ki se je izučil pri Blazniku. Le-ta ga je spodbujal:

»Le zgrabite in na izobraževanje ne pozabite!«

Vsakdo bi menil, da bo predsednik tudi Karl pl. Rhein, toda to se ni zgodilo. Kakor je nepričakovano prišel v Ljubljano, tako je tudi odšel. Morda je opravil neko naročilo, saj je ob priložnostih dejal, da bodo to reč v Trstu in v Celovcu po ljubljanskem receptu že znali opraviti.

Nekateri so mu zamerili, da je kar na tihem odšel. Sorčan je bil žalosten, zakaj v društvu zlepa ne bodo imeli plemenitega tiskarja, razen seveda Kleinmayerja, ki se pa tako nizko ni spuščal.

»Mene napravite za plemenitega,« se je šalil, »kupil si bom cilindar ter ga visoko dvignil, ko bom odzdravljaj...«

Ne glede na vse okoliščine se je organizacija utrjevala in solidarnost je hkrati pomenila obveznost

in disciplino. Sleherni se je moral vanjo vključiti ter redno prispevati nemajhne zneske. Tudi omahljivcem je bilo jasno, da drugače ne gre.

Večina ni dočakala starosti in že v prvih letih društvenega delovanja so za vedno odšli ustanovni člani Arselin, Boben, Ruda, Redek, če celo ne edinstven, je bil primer Martina Jelovška, ki je krepak prišel v novo stoletje, svoj poklic pa je opravljal nad šestdeset let.

Martin je imel rad svojo »ciganško« sestro, ognjevitno Ano, kljubovalno in s črnimi očmi. Zelo se je že odmaknil čas ko je prenašal pisma, tudi čas od njene smrti. Učil se je pri Egerci, dajal v poznejših letih strokovne nasvete za novo slovensko tiskarno v Mariboru, kamor je tudi šel delat. Potem se je vrnil v Ljubljano in postal tudi prvi faktor v tiskarni, ki je oktobra dvaindesetdesetega pod njegovim vodstvom natisnila Slovenski narod, ki se je iz Maribora preselil v Ljubljano.

Cenil je prijateljstvo s Franom Levstikom, ki je v Ljubljani pri njem stanoval, in ko je Martin odšel v Maribor, je bilo Levstiku hudo, kakor da je izgubil brata.

Levstika je Jelovšek tudi seznanil s Prešernovo hčerko Ernestino, ki je bila z materjo na Dunaju, kjer je Ernestina imela dragocene Prešernove rokopise, in je želala, da bi Levstik napisal daljše delo o njenem očetu. Zaradi tega so se tudi srečevali v Ljubljani, kjer sta bila Ernestina in Martin Levstikova gosta.

To in še mnogokaj je Jelovšek pridno beležil v svoj dnevnik, ki ga je v pozni starosti vzel s seboj v bolnico, kjer je umrl, hkrati pa tudi ni bilo več sledu po njegovih napisanih spominih.

Martin Jelovšek bo ostal tak, kakšen je na sliki: blag pogled, do sredine prsti košata brada, močne pesti in z nekoliko nazaj potisnjenim klobukom.

V vrsto letnikov Ljubljanskega zvana in Slovenskega naroda je

vpleteno njegovo delo in zapisali bodo, da je bil odkritosrčen, blag in nesebičen, originalen in ves čas pošten narodnjak.

V društveni sobi v Gosposki ulici je bilo navadno živahno. Govorili so o strokovnih predavanjih, o lastni strokovni knjižnici, se ubadali z vprašanjem, kako podpirati zlasti nezaposlene, za katere so ustanovili posebno blagajno, potem je bil govor o spremembah društvenih pravil, odborniki so posredovali v primerih zaposlovanja nezaposlenih in kot ukrep za izboljšanje stanja so kaj kmalu dosegli prepoved izučevanja.

Ivan Krajec, društveni podpredsednik in hkrati tiskarnar v novem mestu, je odboru predlagal natis brošure z najnujnejšimi navodili za člane. Ta je izšla z naslovom: »Vodila (k 1. paragrafu pravil izobraževalnega društva) podporne blagajnice za bolne, potujoče in onemogle tiskarje, knjigotiskarje in litografe v Ljubljani.« Natisnili so jo v slovensčini in nemščini in člani so se morali ravnati po njeni vsebini.

Med odborniki so nekateri menili, da je treba društveno življenje razširiti na vso kronovino, na bivšo deželno kranjsko. S tem bi društvo postalo kronovinsko, kar se je čez čas tudi uresničilo.

Predsednik Makso Armič je v odboru načel vprašanje, da bi nastavili svojega zdravnika. Po nekaj letih so ga dobili in opravljal je delo več kot deset let. Ko je bilo uvedeno obvezno bolniško zavarovanje, društvo ni več potrebovalo svojega zdravnika.

Sicer pa so na sejah pa tudi v krčmah razpravljali še o marsičem. Gale je pripovedoval o stavki mizarjev v Mariboru, ki je propadla, uspešna pa je bila v Ljubljani, kjer so mizarji dobili svojo kolektivno pogodbo. Stavko delavcev v tovarni kandidatov je policija strla, najbolj zanimivo pa je bilo pripovedovanje o ustanovnem sestanku Izobraževalnega društva v Ljubljani, na pobudo krojača Matije Kunca; tega se je sicer oblast znebila s tem, da ga je pozneje poslala k vojakom, toda društvo je vendarle zaživelo.



Osmo zasedanje sindikatov območja Alpe-Jadran

Zavzemamo se za socialno in ekonomsko prijazno celino

Svobodni Sindikati Slovenije

Osmo zasedanje sindikatov območja Alpe-Jadran, ki je bilo 2. in 3. marca v Portorožu, je potekalo pod geslom Evropa '92: socialna varnost in solidarnost. Udeležili so se ga sindikati avstrijske Koroske in Štajerske, Furlanije-Juljske krajine, Veneta, Lombardije, Hrvaške in Slovenije ter letos prvič kot novi člani sindikati Železne županije, županije Zala, tridentinskega Gornjega Poadižja ter Bosne in Hercegovine. Kot gosta sta zasedanje pozdravila predstavnik Evropske konference sindikatov Paolo Adurno in član predsedstva sveta ZSJ Marjan Orožen. Nagovor je imel predsednik RS ZSS Miha Ravnik, ki je bil v minulem letu predsedujoč sindikatov območja Alpe-Jadran. Poudaril je, da je treba izoblikovati skupni pogled sindikatov dežel Alpe-Jadran na sedanje evropske povezovalne procese in na z njimi povezane posledice na socialnem področju, ki vplivajo na življenja in delo ljudi.

Zavzemamo se za demokratično Evropo ljudstev, je dejal Ravnik, za socialno in ekonomsko prijazno celino, v katero bodo dane osnove za delo in bogatejše življenje ljudi. Poglobljati je treba tako ekonomsko kot politično demokracijo in svobodo.

Ko je govoril o naših pogledih na evropske povezovalne procese, je dejal, da se v Sloveniji zavedamo, da ti procesi predstavljajo le prostega pretoka blaga, kapitala, storitev in delovne sile, ampak tudi številne druge dejavnosti. Za nas je nujna predvsem vključenost v evropske znanstvene in izobraževalne programe. V sindikatih tudi menimo, da bi moralo vključevanje naše dežele v evropske procese pomeniti predvsem nove možnosti za naše delavce. Obstaja velika nevarnost, da bi »več

Evrope« na gospodarskem področju pomenilo »manj Evrope« na socialnem. S tem bi bili lahko priče močni rasti nezaposlenosti, s katero se očemo že sedaj.

Razpravljali so tudi o poročilih o delu komisije za promet in komisije za okolje. Komisija za promet, ki ji predseduje član predsedstva RS ZSS Lojze Fortuna, je v svojem poročilu opozorila na to, da vlade v okviru delovne skupnosti Alpe-Jadran še vedno premalo usklajujejo načrte izgradnje in posodobitve prometne infrastrukture, varstva okolja, varčevanja z energijo in zmanjševanja transportnih stroškov, raziskovalnega dela in nadaljnega razvoja sodobnih oblik transporta, poenostavitve in pospešitve mejnih formalnosti ter poenotenja dokumentacije in organizacije. Opozorili so na področje, ki v preteklem obdobju ni doseglo praktično nobenega napredka – to je razvoj medregionalnega letalskega prometa. Zavzeli so se tudi za enakopraven položaj naših transportnih podjetij na enotnem trgu ter za enak položaj tujih prevoznikov v naši državi.

– Odločno nasprotujemo neoprotekcionističnim ukrepom, ki bi ovirali pretok ljudi, blaga, storitev in kapitala med deželami območja Alpe-Jadran in povzročali neenakopravne odnose med posameznimi deželami, je dejal Miha Ravnik. Zavzemamo se za odnose, ki bi ob upoštevanju sedanje stopnje razvoja nekatere dežele območja Alpe-Jadran na podlagi načela solidarnosti pripomogli k hitrejši rasti manj razvitih regij ter k postopnemu spreminjanju sedanjih sporazumov »sui generis« z razvitejšim delom

Evrope v smeri postopne recipročnosti.

Ob pozitivnih povezovalnih procesih smo zaskrbljeni za položaj naših državljanov na delu v tujini, zato ponovno

v dele Evrope, kjer imajo zaposleni zgolj minimalno varstvo. Zato bi se kazalo v sindikatih območja Alpe-Jadran zavzeti, da bo socialna varnost v naših deželah najmanj



poudarjamo nujnost zagotovitve enakopravne obravnave delavcev iz tretjih držav ter se zavzemamo za neomejeno svobodo gibanja tudi za delavce iz držav, ki isto pravico recipročno zagotavljajo delavcem iz Evropske gospodarske skupnosti.

Vse večja je tudi možnost, je menil Ravnik, da bi izredno neizenačena socialna in sindikalna varnost delavcev v državah – članicah in nečlanicah Evropske skupnosti predstavljala spodbudo za špekulativno selitev kapitala in predvsem umazanih industrij

na ravni opredelitev Listine socialnih pravic Evropske skupnosti.

Na koncu uvodnega govora je Miha Ravnik poudaril, da je v sedanjih povezovalnih procesih v Evropi neizogibno večje sodelovanje in če bo potrebno včlanjevanje sindikalnih organizacij Alpe-Jadran oziroma njihovih nacionalnih central, ki tega statusa še nimajo, v Evropsko konfederacijo sindikatov. S procesi demokratizacije držav Vzhodne in Srednje Evrope, ki so zajeli tudi sindikate, so odpravljene morebitne politične ovire

takšnemu približevanju in včlanjevanju s strani Evropske konfederacije sindikatov. Zato naj EKS na začetku omogoči krepitev vezi zainteresiranih sindikatov območja Alpe-Jadran prek komisije za medregionalno sindikalno sodelovanje, pozneje pa razširi možnosti včlanjevanja.

Sindikati območja Alpe-Jadran so na koncu zasedanja sprejeli resolucijo, v kateri je ena od bistvenih zahtev ta, da procesi povezovanja v Evropi ne smejo potekati na škodo delavcev. V njej se opredeljujejo za evropski socialni prostor, ki ga bodo sooblikovali na temeljih zavračanja tiste mednarodne konkurence, ki zožuje pravice delavcev, univerzalnega uveljavljanja delavskih pravic ter politične in ekonomske demokracije, uveljavljanju človeka dostojnega in ustvarjalnega dela ter soci-

dran v okviru regionalnega povezovanja zavzemajo za tako usmerjene delovanje, ki bo čimbolj zmanjšalo kvarne učinke notranjega trga Evropske skupnosti na njenih zunanjih mejah, je zapisano v resoluciji.

Sodelovanje dežel Alpe-Jadran je treba graditi na skupnih projektih in njihovem financiranju za krepitev gospodarske in socialne povezanosti. Zato si bodo sindikati prizadevali, da s svojim vplivom pripomorejo k takšni politiki vlad, v prepričanju, da se bodo tudi na ta način izognili morebitnim posledicam. »evropske trdnjave« in s tem zmanjšali napetost in neravnovesja v mejnih regijah, ki bi v nasprotnem primeru utegnili izničiti že doseženo sodelovanje regij.

Sindikati menijo, da so v deželah Alpe-Jadran, ki ne pripadajo članicam Evropske skupnosti, v tem času nujni za prilagoditev gospodarskih in tehnoloških predpisov in norm, pospešeno izobraževanje in usposabljanje, ureditev varstva potrošnikov ter dodatne naložbe v infrastrukturne objekte, ki naj preprečijo zaostritev ekoloških problemov glede na rastoči tranzitni pomen območja Alpe-Jadran.

Resolucija vsebuje tudi zahtevo po čimprejšnjem sestanku s predsedujočim delovne skupnosti Alpe-Jadran. Na njem bodo sindikati predlagali ustanovitev posebne komisije za socialna vprašanja ter sistematični odnos med delovno skupnostjo in sindikati območja Alpe-Jadran o njenih pomembnejših pobudah. Sklenili so, da je treba oblikovati skupno listino o socialni politiki na podlagi primerjave varstva pravic delavcev in delavcev, ki so v uveljavi na območju Alpe-Jadran. Pridružili so se tudi stališču Evropske konfederacije sindikatov, da Listina temeljnih socialnih pravic Evropske skupnosti zaradi posplošenih formulacij ne predstavlja zagotovila za oblikovanje ustreznega socialnega prostora Evropske skupnosti. Sindikati podpirajo prizadevanja EKS pri pripravi akcijskega programa za uresničenje učinkovitejše Socialne listine pred 1. januarjem 1993.

Na zasedanju so podprli zavzemanje Evropske banke za obnovo in razvoj v manj razvitih deželah Alpe-Jadran ter sklenili, da bodo prihodnje leto predsedujoči sindikati Furlanije-Juljske krajine.

P. V.

Sindikalni kongresi v Vzhodni Evropi potekajo zelo burno, saj gre za odločilne stvari, za obstanek

Novi madžarski in češkoslovaški sindikati

Na Vzhodu se vsak dan dogaja kaj novega. Stare oblastne strukture se majejo in pri tem jim ne morejo pomagati niti mrzlični reformni poskusi, da bi se prilagodili toku neizbežnih sprememb. Tudi sindikati niso več, kar so bili. Iz starih transmissijskih organizacij, ki so bile podaljšana roka partijsko-državnega aparata, so se (vsaj formalno) preobrazili v svobodne ali neodvisne sindikate. Kljub temu pa ni gotovo, da bodo delavci res zaupali staremu sindikatu in novi preobleki; v naslednjih mesecih se bodo morali resno boriti za obstanek.

Kongresi sindikatov potekajo danes v Vzhodni Evropi bistveno bolj burno kot še ne tako daleč nazaj, ko so delegati sicer s ploskanjem sprejemali vse sklepe, govorniki pa imeli monologe pred mikrofonom, v resnici pa je bilo vse skupaj farsa. Na zdajšnjih izrednih kongresih gre za odločilne stvari še zlasti v Vzhodni Nemčiji, na Madžarskem in na Češkoslovaškem.

Dozdajšnji monolitni madžarski sindikat se je preobrazil v »vsedržno zvezo madžarskih sindikatov«. Tako se je odločilo več kot tisoč delegatov na 26. kongresu, ki je tudi razpravljalo o statutu no-

vega konfederativnega združenja, v katerem naj bi bila osnovna načela demokracija, solidarnost, samostojnost članic zveze, enakopravnost, demokratična izbira vodstva, javnost dela in upoštevanje manjšinskega mišljenja.

Vse to se sicer iz Tanjugovega sporočila lepo sliši, toda precej praznih in nasprotujočih si razprav udeležencev kongresa je dalo opazovalcem misliti, da bodisi nekateri sabotirajo delo ali pa da sedanji sindikat res ne more resno prelomiti staro prakso. Slišati je bilo tudi, da v budimpeštanskem kongresnem središču, kjer zaseda kongres, pripravljajo drug, »alterna-

tivni« kongres. Del sindikata rudarjev pa je uradno zasedanje že zapustil in začel samostojni sestanek tam, kjer razpravljajo o težavah, ki to gospodarsko vejo najbolj pestijo. Pred tem pa so sprejeli zanimiv predlog o ustanovitvi posebne delničarske družbe, ki naj bi skrbelo za to, da bi premoženje sindikata v višini pet milijonov dolarjev postalo produktivno.

Na Madžarskem so na zakonodajnem področju že lani napravili velik korak naprej pri varstvu delavskih pravic. V spremenjeni delavski zakon je parlament uvedel pojem kolektivnih delovnih pogodb pa tudi obveznost delodajalcev (čemur se je vlada sprva upirala), da sklonejo te pogodbe, ki lahko uravnavajo kar koli, kar ni v nasprotju z zakonom. Med pripravo dopolnil je vlada tudi poskušala zvodeti idejo, da bi imeli sindikati pravico do dajanja

mnenj in pristanka o delodajalsko-delavskih odnosih. Toda opozicija se ji je uprla in v tem zakonu so sindikati nazadnje le dobili pravico do izražanja mnenja v vsakem podjetju, ki ima več kot 30 zaposlenih. Prav tako imajo pravico do veta za ukrepe, ki bi imeli vidno nepravilne in škodljive posledice za zaposlene.

Zakon o stavkah, ki ga je parlament sprejel marca 1989, je doživel tri različice. Po njem je pravica do stavke osnovna pravica zaposlenih. Hkrati zakon brani družbo pred škodljivimi posledicami stavke in jo omejuje v določenih družbenih sektorjih (zdravstvo, transport) in povsem prepoveduje v vojski in vojaških tovarnah, Tisti, ki sodelujejo v zakonitih stavkah, so pravno zavarovani in zaradi sodelovanja v njej ne smejo čutiti nobenih posledic. Delavci imajo tudi pravico do solidarnostne stavke, vendar

jo lahko sprožijo le sindikati. V prvem osnutku zakona so predvideli, da bi tudi »običajne« stavke lahko napovedali le sindikati (kot je v navadi recimo v ZR Nemčiji in Švici), v končni verziji zakona pa je zapisano, da jo lahko napovejo tudi skupine delavcev.

V zadnjem, končnem osnutku zakona o stavkah so črtali več omejitev. Tako na primer zakon ne prepoveduje izplačila dohodka za čas stavke. Prav tako ne prepoveduje, da bi morali odločitev o razglasitvi stavke doseči s tajnim glasovanjem. Zakon prepoveduje odpustitev ali kaznovanje delavca, ki je sodeloval v zakoniti stavki.

Na Češkoslovaškem so disidenti že pred desetimi leti poskušali postaviti na noge neodvisno sindikalno gibanje po zgledu poljske Solidarnosti. Letos nekdanji uradni sindikat, imenovan Revolucijonarno sindikalno gibanje Češkoslovaške, sploh ne obstaja

več. Na izrednem kongresu so se namreč odločili prenehati z vsemi dejavnostmi svojih sindikalnih organov in njihova pooblastila prenesti na nove neodvisne sindikate. Kongres je hkrati poslal federalni skupščini zahtevo, naj čim hitreje sprejme zakon o legalizaciji sindikalnega pluralizma. Predsednik Václav Havel pa je v pismu kongresu pozval sindikaliste, naj sindikalna organizacija ali organizacije usmerijo pomoč ljudem vsem poklicev.

Že na začetku letošnjega leta so se češkoslovaški novinarji po razpustitvi federalne in republiških zvez organizirali v neodvisne sindikate Češke, Slovaške in Moravske. Novost je zveza novinarjev Moravske in Šlezije kot samostojne teritorialne organizacije, saj so bili prej moravski novinarji člani slovaške zveze. Vse tri novinarske organizacije se zdaj enakopravno dogovarjajo o sodelovanju in ustanovitvi morebitnega koordinacijskega telesa na zvezni ravni, zavračajo pa vrnitev k centralističnemu in birokratskemu podrejanju javnih občil državnim in partijskim institucijam.

Romana Dobnikar-Šeruga

Dane Vidovič, nekoč ravnatelj, zdaj rekreator v tržiškem Peku

Lep, zanimiv in human poklic

Dane Vidovič, rekreator v tovarni obutve Peko v Trzinu, po izobrazbi pa športni pedagog, je človek nemirnega duha, ki zlepa ni zadovoljen s takim ali drugačnim stanjem. Lahko bi dejali, da je človek zahodnega tipa, ki v želji po novem rad zamenja delovno okolje. Potem ko ga je zastripil rokometa, je svojo strokovnost prepustil obdelavi ljubljanske kadrovske šole za telesno kulturo, sledilo je uspešno vzgojno delo v vlogi športnega pedagoga na šoli, kmalu se je znašel v vlogi ravnatelja.

Kaj se je prelomilo, da je zapustil mesto, ki se ga mnogi prosvetni delavci držijo vse življenje in odšel med proletarce? Pravi, da je bil prejkone kriv Damoklejev meč večnega nezadovoljstva prosvetarjev in izredno neugodno obdobje, ko ni bilo mogoče vedeti, kako bo s plačami. V takem ozračju ni mogoče razmišljati o šoli s pedagoških vidikov.

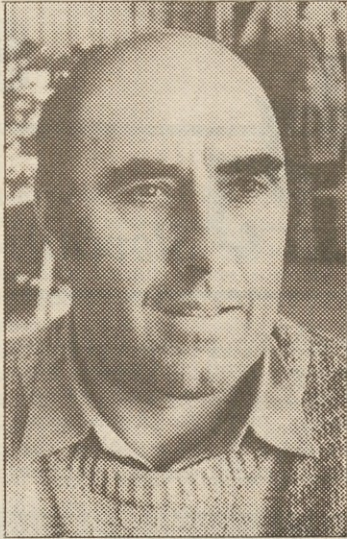
»Kdor ni skušal, ne bo razumel sproščenosti, ko sem zapustil šolo.«

Kdo ve, zakaj se je s polo-

vično delovno obveznostjo ponovno lotil rokomet, svoje nekdanje prve ljubezni. Morda pa ponovno doživljanje neke vrste počasnega stresa, saj drugače ni mogel razumeti tega odmika. Toda v pogovoru ni bilo niti z besedico čutiti, da bi se njegove strokovne želje na področju rekreacije morda prepočasno udeležale ali da bi bilo narobe kaj drugega.

Umirjeno je našteval vsa opravila, ki se prepletajo v šestih segmentih rekreativne dejavnosti, od aktivnega odmora med delom in medicinsko programiranega aktivnega odmora v zdravilišču, prek rekreacije v prostem času pa do letovanjske politike ter čistih športnih tekmovalnih in razumevanja za strokovno izpopolnjevanje. Pred štirimi leti, ko je prišel v tovarno, je bil prvi profesionalni rekreator v njeni zgodovini, in po štirih letih dela bi že lahko pripravil študentom na Fakulteti za telesno kulturo v Ljubljani doživeto predavanje o svojem poslu, pa čeprav uradni razlagalci rekreativne doktrine morda menijo drugače, saj so sodelovali pri nastajanju programa.

Kje bi začel predavanje? Morda pri svojih vtisih v šivalnici, ko se je srečal s »štoparcami«, ki jih po toliko letih dela na istem delovnem mestu pestijo značilne tegobe. Morda bi lahko kaj povedal



Dane Vidovič

o človekovi usodi, ki je vse življenje povezana z enim samim delovnim strojem ter z enim in istim imenom tovarne. Saj ni nobene izbire. Mora bi bodoče mlade športne pedagoge zanimalo, kako vidi mlado delavko. Komaj verjame, da so motnje v prekrvavitvi udov tudi njena usoda in da ima še nekaj let čas za zavzeto sodelovanje pri 8 ali 10-minutnem rekreativnem odmoru z glasbo in vajami ter sicer zdravem načinu življenja, katerega bistvo je gibanje. Verjetno bi moral priti psiholog ali pa kar čarovnik, da bi dekleta prepričal, kako potrebujejo veliko gibanja, kot pa so zanj pripravljene

odmeriti svojega časa po 14. uri.

Dane si včasih pomaga z zdravnikom. Rad stopi med delavce, ko je treba bolj strokovno razložiti pomembnost gibanja, sicer pa si običajno pomaga s prijetno glasbo in animatorji, ki poskrbe za pravilno izvedbo, ritem in tudi dobro voljo med rekreativnim odmorom.

MPAO – medicinsko programirani aktivni odmor: delavci se s programom zdravega življenja srečajo v 10-dnevnih izmenah v Čateških Toplicah. To je ena izmed učinkovitih akcij, s katero se v Peku upirajo pošasti z imenom monotonija ali tekoči trak.

»Običajno pošiljamo v Čateške Toplice delavce, ki imajo za seboj od 10 do 25 let delovne dobe. Lani se jih je zvrstilo 170, letos načrtujemo obisk 200 delavcev. Na Dolenjsko hodijo v takem tempu, da bi se tam morali zvrstiti dvakrat v svojem delovnem stažu. Tretjino stroškov plačajo delavci sami. Kolikor vem, so zadovoljni, čeprav je zdraviliški program tesno izpolnjen z dejavnostmi. Pravilom, ki veljajo v Toplicah, se morajo podrežati, kot da so v službi.«

Sprašujem, kakšni so osebni dohodki za tlako, ki jo opravljajo? Zanima me, kakšne so možnosti, da bi si delavec, še dodatno dvakrat v življenju privoščil udobje toplic, ne da bi pričakoval ali zahteval pomoč sindikata?

Neham drezati vase in iz prijetne prostorne sprejemne sobe Peka, kjer ne slišim ropota strojev, pogledujem proti izhodu. Ura je 14,00, delavci zapuščajo tovarniška vrata. Resničnost primerjam s sliko predvojne tovarne, ki je stala na istem mestu, in skušam ugotoviti ali so tudi vrata tam kot nekoč.

Pogled za vrati se zaleti v gozdove nad tovarniško streho. Brččas je že stoletje enak in Tržičani ga imajo, skupaj s čevljarско smolo, spravljenega v genetskem spominu. Da, skupaj s smolo.

Če bo Dane Vidovič res kdaj dobil priložnost in se bo lahko pogovoril s študenti o tem, kaj pomeni biti rekreator v delovni organizaciji, kjer izdelujejo obutev, bi rad slišal njegov odgovor na vprašanje, kakšen poklic opravlja – lep, zanimiv, human, potreben?

N. S.

natančno vedo, koliko morajo vsako leto odriniti za svoj počitniški dom in koliko jih pravzaprav stane oskrbni dan. Če bi to vedeli, bi se nedvomno globoko zamislili.

Seveda imajo delavci svoje počitniške domove tudi v krajih, ki omogočajo zimski odih. V višje ležečih krajih imajo malo manj kot 7.000 postelj. To pomeni, da so možnosti za zimsko dopustovanje precej skromne. Po drugi strani pa je tudi res, da ob teh zelenih zimah ni velikega povpraševanja po zimskih počitnicah, zato še ti maloštevilni objekti v gorskih krajih niso izkoriščeni.

Po posameznih panogah dejavnosti imajo delavci dokaj različne možnosti »sindikalnega« dopustovanja. Sorazmerno veliko počitniških postelj imajo delavci v gostinstvu in turizmu – eno ležišče na dobrih sedem zaposlenih. Še na najslabšem pa so v zdravstvu (ena postelja na 37,8 zaposlenega) in delavci v obrti in storitvah (ena postelja na 46,8 zaposlenega).

Andrej Ulaga

Borza sindikalnega turizma

Borza sindikalnega turizma vstopa v drugo leto. Ugodni rezultati poletne borze, žal pa tudi ne zimske – saj to ni več prava zima – nas spodbujajo, da tudi na takšen organiziran način kljubujemo gospodarski krizi in tržnim zahtevam.

V lanskem poletju so organizacije prijavile borzi 10.200 penzionov oziroma prenočitev, kar v primerjavi s storitvami komercialnega turizma, pomeni skoraj enak obseg, vendar pa brezplačno storitev.

Tako rekoč celoletno možnost za uporabo predstavljajo zmogljivosti sindikalnega turizma v zdraviliških krajih. V Sloveniji je okoli 2.000 ležišč v teh krajih, njihova izkoriščenost pa je od 70 do 320 dni.

V zvezi sindikatov že dlje časa spodbujamo preventivno zdravstveno varstvo ogroženih kategorij delavcev. Podatki kažejo, da je v Sloveniji 90.000 delavcev, ki so po ugotovitvah medicine dela upravičeni do medicinsko programiranega aktivnega oddiha. Takšen odih, ki ima materialno osnovo v stroških podjetja oziroma podjetnika, mora postati enakopravna dejavnost z oddihi delavcev. Njihova prednost je v možnosti za izvajanje programov v katerem koli obdobju.

Borza sindikalnega turizma v letošnjem letu postaja stalno delo sindikalnih organizacij, zato predlagamo lastnikom počitniških zmogljivosti, da potrebe in ponudbe sporočajo borzi.

Borzni agent:
Metod Zalar

Borzno sporočilo

Naslov organizacije

Odgovorna oseba Telefon

A Počitniške zmogljivosti, ki jih nudimo drugim

1. Počitniška hišica v Čatežu,

številka hišice, št. ležišč

2. V času od do in od do

3. Cena najema hišice – dnevna

– tedenska

– po pogodbi

B Počitniške zmogljivosti, ki bi jih potrebovali

(podatki enako kot A1-3)

C Možnost za zamenjavo terminov ali lokacij

1. Vrsta objekta v kraju št. ležišč

2. V času od do in od do

3. Najemna objekta na dan

po pogodbi

Borzo bomo odprli konec marca, zato čimprej načrtujte potrebe oziroma ponudbe.

Borzna sporočila pošiljajte na naslov: Zveza sindikatov Slovenije

– BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA – 61000 LJUBLJANA

– Dalmatinova 4.

DOLGO NAPOVEDOVANA IN PRIČAKOVANA KNJIGA IZŠLA!

INOVACIJSKA PRAKSA

Več avtorjev:

Priročnik-zbornik za organizatorje inovacijske dejavnosti

Vsebinska:

– Jože Jan: **PREDGOVOR**

– mag. Ivan Grebenc, dipl. inž.: **POMEN INOVACIJSKE DEJAVNOSTI ZA USPEŠNOST DELOVNE ORGANIZACIJE**

– Marjan Ferš, dipl. patent. inž.: **INOVIRANJE UPRAVLJANJA, POSLOVANJA IN TEHNOLOGIJE V SVOBODNEM, TRŽNO USMERJENEM PODJETJU**

– Jože Jan: **RAZVOJNO-INOVACIJSKO DEJAVNOST NAJVO- DIJO POSLOVNI ORGANI**

– Janez Kovačič, dipl. oec. in Marjan Odar, dipl. oec.: **EVIDENTIRANJE IN FINANCIRANJE INOVACIJ**

– dr. Krešo Puharič: **PRAVNA UREDITEV PRAVIC INDUSTRIJSKE LASTNINE**

– Marjan Stele, dipl. inž.: **INFORMACIJE ZA INOVACIJE**

Knjiga je izšla v zbirki Knjižnica sindikati pod zap. št. 96. Cena 110 din.

Naročite jo lahko na naslov ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4,

telefon: (061) 321-255.

Vsem rednim naročnikom Knjižnice Sindikati in vsem, ki so knjigo naročili v prednaročilu, bomo knjigo poslali po pošti.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam

izvod(ov) knjige INOVACIJSKA PRAKSA.

Naročeno nam pošljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Ime in priimek podpisnika:

Naročeno, dne, kraj:

Račun bomo plačali v zakonitem roku.

žig

Podpis naročnika

Svobodni Sindikati Slovenije

Po zgledu zimskih pohodov na Stol in Porezen so se planinci Koroške odločili za zimske pohode na Peco. Akcijo so podprli tudi planinci Saleške doline in tako je nedeljska druga ponovitev pohoda Kralja Matjaža lepo uspela.

Več kot 500 udeležencev je pot vodila od hotela Peca v Mežici mimo obmejne stražarnice do Doma na Peci, kjer se je prilegel prvi počitek v pravem pomladnem soncu. Le še dobro uro hoda po zložni poti in prišli so na vrh 2.126 m visoke Pece. Odprl se je lep razgled proti obsijanemu vrhovom Alp na zahodu in zelenim pobočjem Pohorja na vzhodu. V soncu so se bleščali tudi vršaci avstrijskih gora na severu. Le slikovita pobočja proti jugu so se zdaj bolj ali manj skrivala v meglicah, med katerimi je bilo opaziti obrise šoštanjske termoelektrarne in tudi visokih stolpnice Titovega Velenja.

Izziv je bil poplačan. Treba se je bilo tudi vrniti proti Črni. Povrtek je dokazal, da se je treba za takšne izlete prej dobro pripraviti.

Hinko Jerčič

Peca je oživela



Z nedeljskega pohoda Kralja Matjaža na Peco

Naša podjetja imajo največ počitniških zmogljivosti v prikolicah

Različne možnosti za sindikalno dopustovanje

Šele z analizo strokovnih delavcev republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije smo prišli do podatkov, kako je s počitniškimi zmogljivostmi slovenskih delovnih kolektivov. Podatki so vsekakor zelo dragoceni, saj so kazipot za nadaljnja prizadevanja pri iskanju novih možnosti za prepotrebno vsakoletno dopustovanje. Na zajeten vprašalnik republiških sindikatov je odgovorilo 2300 kolektivov, ki dajejo kruh skoraj sedemsto tisoč ljudem.

Med mnogimi je gotovo najbolj presenetljiv podatek, da premorejo slovenski delavci v počitniških domovih, stano-

vanjih, bungalovih, stanovanjskih prikolicah in drugod le malo manj kot 54.000 ležišč. To pa je več, kot smo mislili. Seveda je velika večina zmogljivosti ob morju in precej manj v notranjosti. Največ ležišč je v prikolicah in najmanj v počitniških stanovanjih. Točneje: v stanovanjskih prikolicah je dobrih 25.000 postelj, v počitniških domovih 12.000 in bungalovih 9.000 in v počitniških stanovanjih 7.000.

Prevladujejo torej prikolice, pa čeprav je na dlani, da je cena teh zmogljivosti največja. Življenjska doba počitniških prikolic je namreč

kratka – le kakšnih deset let – stroški v naših kampih pa so iz leta v leto višji. Ponekod so presegli že prav vse razumne meje.

Zaradi velikega povpraševanja imajo delovni kolektivi svoje počitniške zmogljivosti tudi pri zasebnikih in v hotelih. Tako imajo pri zasebnikih v zakupu blizu 2500 ležišč in v hotelih več kot 3300. To niti ni presenetljivo, saj dobri gospodarji dobro vedo, da celodnevna oskrba v lastnem počitniškem domu sploh ni cenejša od one v objektu »komercialnega« turizma, to je, denimo, v hotelu. K temu naj dodamo, da v malokaterem podjetju

Presežek na enem – zaposlitev na drugem delovnem mestu

Najlažje je bilo ugotovljeno, da tako več ne gre naprej. Nekoliko težje smo sprejeli resnico, da so nekatera podjetja in delovna mesta popolnoma odveč, in še težje, da je odveč mnogo delavcev. Ko pa smo pred dejstvom, da bomo ostali na cesti, se nam še tako nič prida služba nenadoma zardi kar v redu in upamo, da bo nekako le šlo. To je začarani krog, v katerem se vrtimo že leta in ga lahko prekinemo le, če se problema lotimo s čistimi računi. Nihče se ne bo sam žrtvoval v korist gospodarskega razcveta – ostati brez službe, je cena, ki si jo moramo pravično razdeliti in za katero pričakujemo čisto konkretne koristi. **V sindikatih ne moremo pristati, da bi se vse zagate zavoženega gospodarstva in razvojni problemi razreševali izključno in samo na ramenih delavstva. Predvsem zato, ker delavci za neugodno gopodarsko strukturo, tehnološko zaostalost, programsko brezperspektivnost velikega števila podjetij sami niso krivi. V procesih nujnega prestrukturiranja gospodarstva se bo začarani krog prekinil. Zato sindikat zahteva:**

- da se preprečijo verižni procesi stečajnih postopkov, kjer je stečaj le instrument za odpuščanje delavcev namesto instrument za ohranitev produktivnih

delovnih mest in uspešnih programov; brez sprejetih socialnih programov in zagotavljanja socialne varnosti ni odpuščanja delavcev v podjetjih in organizacijah, ustanovah, če pa stečaj že je, potem delavcem pripada delež iz stečajne mase, sindikat pa je njihov zastopnik in predstavnik;

- moratorij določanja in odpuščanja presežnih delavcev, ki naj velja za čas, dokler ne bo sprejeta potrebna delovnopravna zakonodaja, ki mora zagotoviti tudi pravočasno obveščanje delavcev, sindikata in pristojnih organov o nameranih presežkih in enake pravice ter zaščito presežnih delavcev, ne glede na vzroke;

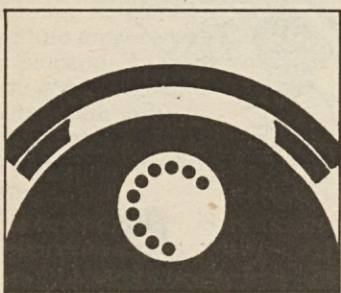
- pravično socialno politiko, ki bo zagotovila socialno varnost in preživetje tistim, ki so ostali brez dela;

- tak socialni program, ki ne pomeni ohranjanja sedanjega stanja, ampak je pogoj za procese prestrukturiranja in odpiranja novih delovnih mest;

- ustanovitev razvojno-zaposlovalnih skladov v funkciji zagotovitve razvojno produktivne prezaposlitve, zagotovitev ustreznih izobazevalnih programov za prekvalifikacijo, došolanje in za odpiranje novih delovnih mest ter za dogovorjeni minimum družbene pomoči.

Naša politika je, da bi vsak delavec imel možnost s svojim znanjem in delom zaslužiti pošteno plačo in ustvariti dobiček, ki bo njemu in vsem delavcem omogočal človeka vredno in dostojno življenje.

Zato zavzemanje sindikata za zaščito in uresničevanje interesov delavcev ne pomeni nikakršne populistične politike, še manj pa oviro družbenim reformam, prav nasprotno – le tako bomo bližje industrijski demokraciji, pravni državi, spoštovanju človekovih pravic in demokraciji v družbi.



Vprašali smo...

...nekatero izvoljene delegate za 12. kongres Zveze sindikatov Slovenije (oziroma 1. kongres Svobodnih sindikatov Slovenije), kaj menijo o gradivih, ki so jih dobili v »obdelavo«, in kaj nasploh pričakujejo od kongresa.

Jožica Jeglič, Svilanit (Kamnik): »Če sem čisto odkrita, sem še bolj malo, 'notri'; papirje bi morala še nekajkrat prebrati, da bi lahko povedala kaj bolj konkretnega. Lahko pa rečem, da so lepo napisani. No, in tu se najbrž začne naša prva slabost, o kateri bi lahko rekla nekaj več. Namreč ta, da smo sposobni marsikaj lepega in dobrega napisati, da pa nam potem tistega ne uspeva spraviti v življenje. Če prenova sindikata ne bo res revolucionarna (v boljšem pomenu te besede), nam bodo stvari ušle iz rok. O tem sem prepričana. Za to pa moramo več narediti tudi mi, sindikalni aktivisti. Ni namreč dovolj, da se točemo po prsih, kaj vse bomo zahtevali (od države), je pa najbrž vprašljivo, če bodo 'večni' sindikalni kadri znali ob pravem času in na pravem mestu pokazati svoje 'zobe'. Zato trdim, da je v sindikatih nujno potrebna tudi kadrovska prenova.

Tudi na drugo vprašanje bi težko odgovorila, ker sem v dilemi: sama od kongresa pričakujem veliko, me pa skrbi, če bomo izglasovano tudi uresničili. In zato zaključujem, da se moramo v prihodnje znebiti najrazličnejših samoupravnih sejant, marveč zavihati rokave in vzeti lopate v roke. Kajti reši nas lahko samo – delo...

Franc Fašnik, Tovarna dušika(Ruše): »Ker mi je prišla delavska enotnost v roke šele včeraj, (torek, op. a.) vsega Sindikalnega poročevalca še nisem utegnil dodobra 'predihati'. Sem pa seveda ob prvem 'preletu' programskih dokumentov opazil, da je v njih nekaj prelomnih vprašanj za usodo delavcev, na katera bo kongres moral odgovoriti, če naj upraviči svoje poslanstvo. V mislih imam predvsem tegobe, ki prav zdaj najbolj tarejo slovensko delavstvo – preteča brezposelnost, stečaj. ... , nenazadnje

pa tudi plače, saj najnižji osebni dohodki marsikje še vedno ne dohajajo zahtev iz Sindikalne liste. Bolj odločno bi se morali lotiti tudi skrajševanja delovnega časa in – ko smo že pri tem – hitrejšega odpravljanja ozkih grl v proizvodnih procesih. Kdo pa bo razmišljal o delovnih razmerah, če ne sindikat?

Upam, ne samo upam, prepričan sem, da se delegati že sedaj zavedamo, kakšno breme smo si naložili na ramena, ne znam pa si predstavljati, kaj bo, če tudi po tem kongresu ne bomo izpolnili delavčevih pričakovanj...

Vili Pobežin, Ferralit (Žalec): »Dokumente poznam, ne bi jih pa še rad javno komentiral, dokler se o njih ne bomo pogovorili v svojem krogu. Sicer smo pa tako sklenili tudi na tokovi seji medobčinskega odbora. Rekli smo, da delavcem ne bomo več 'nakladali', kaj bi radi – čas parol je pač mimo –, temveč, kaj hočemo in kako bomo to dosegli. Upam, da bo v takšnem duhu potekal tudi naš kongres...«

Pavel Blažič, Impol (Slovenska Bistrica): »Statut bo treba še preveriti, saj iz tega, ki je zdaj v razpravi, delavcem še ni jasno, kaj naj mu pomeni sindikalna organizacija in česa se lahko od nje nadeja. Nenazadnje pa se bo treba tudi odločiti, kakšno ime naj si damo – ali bomo neodvisni ali svobodni, saj stalno 'prekrševanje' ljudi samo bega.

O programu pa najprej tole: dober je, boljši od sedanjih, toda zdajšnjega bo treba uresničevati.

Doslej smo bili mile jere, odslej bo treba udrihati po mizah. Za to pa bomo morali najprej razčistiti z lastnistvom, opredeliti odgovornost in pripraviti poštene kolektivne pogodbe. Najbrž pa tudi to ne bo dovolj za toliko opevani 'boljši jutri', če sindikat ne bo ustrezno ovrednotil delovne sile, ki naj bi jo poslej 'prodajal'.

Za konec bi rekel še to: v sindikatih bomo morali poskrbeti za svoj kader, ki se ne bo več obračal po 'političnem' vetru, in ki bo lahko s svojo strokovnostjo v oporo amaterskemu predsedniku osnovne sindikalne organizacije.

Radko Pušnik, Tolo (Šentjur pri Celju): »Gradiv še nisem dobil, zato o njih še ne morem soditi. In kaj pričakujem od kongresa? Če sem čisto odkrit – ne prav veliko...«

Bogdan Likar, Vozila (Nova Gorica): »Sindikalnega poročevalca se še nisem lotil, ker smo imeli težave v podjetju, vendar že dalj časa vem, kaj je v teh gradivih.

Od kongresa pa pričakujem, da bo prenovljen sindikat postal tisto, kar mora biti – pravi varuh delavca. Ne sme nas zanimati nobena politika niti nobeno strankarstvo, temveč zgolj delavčeve pravice. Se pa bojim, da se bo naša organizacija preveč razdrobila, če se bo vsaka dejavnost čisto osamosvojila. Moč sindikata je vendar v enotnosti! Mislim, da bi ta vprašanja morali rešiti še pred aprilskim snidenjem.

D. K.

Delavska enotnost	SPECIALIST ZA ČESNE BOLEZNI	LEVSTIKOV JUNAK	GORSKA SKUPINA V VISOKIH TURAH	KONEC POLOTOKA	OREL IZ GERMAN. MITOL.	AVTOR KRIZANKE R. NOČ	Delavska enotnost	PRINCIP	ALOJZ GRADNIK	NASILNA TATVINA	ZLODEJ HUDIČ	KRAJ V ŠVICI. KJER JE SUVOROV PREMAGAL FRANCOZE	PREBIVALEC GL. MESTA SLOVENIJE	Delavska enotnost
VELIK KOS POHISTVA						ŠOLSKI PRIPOMOČEK	KIT ENOROŽEC							BALERINA PAVLOVA
BLODNJA PRIKAZEN														
TRČENJE KARAMBOL				ROKOBOREC ŽENSKÉ, KI FANTAZIRAJO				HRVAŠKA PESNICA (VESNA) LJ. BAROČNI KIPAR						
GORA SAMOSTANOV V GRČUJI					TEKOČINA ZA NARKOZO			GOZDNI SADEŽ NACION. PARK V KENJI						
ZVEZA TEKMOVALNI RAZRED					GOREČNEŽ GOROVJE MED ŠVICO IN FRANCIJO			LADO LESKOVAR VADITELJ					ŠVICAR. KANTON OB ŽE-NEVSKEM JEZERU. Z GLAVNIM MESTOM LAUSANNE	
MIŠLIENJE							EKSI-STENCA							
OVINEK CESTNI ZAVOJ							Delavska enotnost	NOČNO ZABAVIŠČE LUKA NA SEVERN. JADRANU				ANTON WEBERN RDEČA KRAVA		
LOJZE ROZMAN			ARIH ROK PEVEC BRIAN			GLAS. ZVOK	KRČMA BEZNICA HERCEGOVEC							
KIRURGI								OBJEK. KRPA ZA V ČEVLIJE KARLIN ALMA						
HODNIK PRI GORENJSKI HIŠI					MESTO V SZ. NA JUŽNEM URALU									PESNIK MEKULI
Delavska enotnost	MITOL. OSEBA, KI JE PREŽIVELA VES. POTOP							EDEN PRVIH SLOV. STOMATOLOGOV (JOŽE)						

NAGRADNA KRIZANKA ŠT. 9

Rešitev nagradne križanke pošljite do 20. marca na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnic: NAGRADNA KRIZANKA ŠT. 9. Nagrade so 120,00, 100,00 in 80,00 dinarjev

Rešitev nagradne križanke št. 7

KRKA, NOSTALGIJA, JANEZ STANOVNIK, UDAV, MANTA, EMS, SONATINA, ESMA, TVARINA, TOK, YK, ELSA, ARSEN, ACO, NJ, SU, PRISTAV, DIM, TISA, KLER, IČA, ALEC, SANTI, LASTNINA, SKET, NASTREL, TARA

Izzrebani reševalci nagradne križanke št. 7

1. Marjan Andoišek, Resljeva 26, 61000 Ljubljana,
2. Suzana Kolman, Stara Fužina 31, 64265 Bohinjsko jezero – Bohinj,
3. Antonija Homer, Vukovski dol 25, 62221 Jarenina

Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967. ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo

- Izdaja ČZP Enotnost – delovna organizacija v ustanavljanju, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479
- V. d. direktorja in glavnega urednika: Franc Kavčič, telefon 313-942, 311-956
- V. d. odgovornega urednika: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956
- Člani uredništva: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeškin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Damjan Križnik (urednik – reportaže), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Boris Rugelj (komentator urednik – družbenoekonomski odnosi, delitev), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Jožica Anžel (tajnica), telefon 311-956, h. c. 310-033
- Naročnina 321-255
- Posamezna številka Delavske enotnosti 6 dinarjev
- Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo
- Poština plačana v gotovini
- Tisk Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 2
- Žiro račun: 50101-603-46834
- Časopisni svet: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Bančič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Silvester Drevnšek, Ivo Grlic, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Pekar in Nada Serajnik